

**ปัญหาและแนวทางการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์**

วิทยานิพนธ์

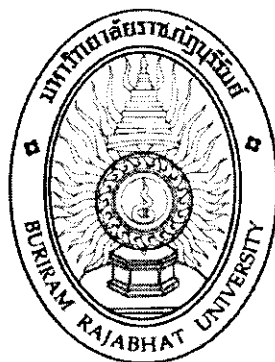
ของ

อรพรรณ เต็นตารัมย์

**เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**

มิถุนายน 2560

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

**PROBLEMS AND OPERATIONAL GUIDELINES FOR TEACHERS
UNDER BURIRAM NON – FORMAL AND INFORMAL
EDUCATION CENTER**

Orrawan Tentaram

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree
of Master of Education Program in Educational Administration**

June 2017

Copyright of Buriram Rajabhat University

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของ นางสาวอรรรณ เต็นตารัมย์
เรียบร้อยแล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

คณะกรรมการสอบ

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สายันต์ บุญใบ)

..... กรรมการ
(ดร.รติ ปัญญาอินทร์)
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

..... กรรมการ
(ดร.กระพั้น ศรีงาน)
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

..... กรรมการ
(ดร.สุชาติ หอมจันทร์)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

.....
(ดร.พัชนี กุลทานันท์)
คณบดีคณะครุศาสตร์

วันที่..... เดือนพ.ศ.....
ม.ป. 2560

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล สมคุณา)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่..... เดือนพ.ศ.....
๙ ม.ป. 2560

ชื่อเรื่อง	ปัญหาและแนวทางการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์		
ผู้วิจัย	อรวรรณ เต็นตารัมย์		
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ดร.ธิดิ ปัญญาอินทร์	ที่ปรึกษาหลัก	
	ดร.กระพันธ์ ศรีงาน	ที่ปรึกษาร่วม	
ปริญญา	ครุศาสตรมหาบัณฑิต	สาขาวิชา	การบริหารการศึกษา
สถานที่ศึกษา	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	ปีที่พิมพ์	2560

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ 2) เปรียบเทียบปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยจำแนกตามวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และ 3) ศึกษาข้อเสนอแนวทางการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่างเป็นครู จำนวน 217 คน ซึ่งได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน และทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมี 3 ลักษณะ ได้แก่ แบบสำรวจรายการ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบปลายเปิด มีค่าความเชื่อมั่น 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ตามวิธีการของเซฟเฟ่

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตามความคิดเห็นของครู โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน รองลงมาคือ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านหลักสูตร
2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวัดและประเมินผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะและการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์พบว่า ควรจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของนักศึกษา มากกว่าเดิม ให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมมากขึ้นเพื่อให้การใช้หลักสูตรบรรลุเป้าหมาย และความต้องการของผู้เรียน ควรจัดให้มีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงแก่นักศึกษาทุกระดับ และจัดให้มีการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนและการแนะแนวที่เป็นรูปธรรม ควรมีการส่งเสริมโครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อสังคมแห่งการเรียนรู้ ควรจัดทำคู่มือ ตำรา เอกสาร เพื่อให้ให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และควรจัดให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาวิธีการวัดผล ประเมินผล เพื่อให้สอดคล้องกับเกณฑ์การวัดผลและประเมินผลกับวิธีการจัดการเรียนการสอน

TITLE	Problems and Operational Guidelines for Teachers under Buriram Non - Formal and Informal Education Center		
AUTHOR	Orrawan Tentaram		
ADVISORS	Dr. Thiti Panyain	Major Advisor	
	Dr. Krapan Sri - ngan	Co - advisor	
DEGREE	Master of Education	MAJOR	Educational Administration
SCHOOL	Buriram Rajabhat University	YEAR	2017

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study problems of implementation for teachers under Buriram Non-Formal and Informal Education Center, 2) to compare their problems of implementation at the centers, classified by their educational levels and work experiences, and 3) to investigate the guidelines of implementation at the centers. The sample consisted of 217 teachers who were selected by using the table of Krejcie & Morgan and stratified random sampling. The instrument was a questionnaire with three parts: checklist, five-rating scale and open-ended questions. Its reliability was 0.95. The statistics used for analyzing the collected data were percentage, mean and standard deviation. The hypotheses were tested by using t-test and F-test. Having found the significant differences, the paired differences were tested by using a Scheffe's method. The findings were as follows:

1. The problems of implementation for teachers at community learning centers under Buriram Non-Formal and Informal Education Center were at a high level in overall and each aspect. Moreover, the aspect of instructional materials was ranked at the average highest level and was followed by measurement and evaluation, and learning process while the aspect of curriculum was at the average lowest level.

2. Having compared opinions of the sample with different educational levels on this issue, the centers' problems of implementation were not different in overall and each aspect. It was not also significantly different in overall aspect according to opinions of the sample with different work experiences. Upon considering each aspect, it showed that the aspect of measurement and evaluation was significantly different at the statistical level of .01 while other aspects were not found different.

3. The following were the comments and recommendations raised by the sample:

Curriculum should be developed according to students' present needs more than before. The curriculum should be revised and developed in line with the current situations in a society in order to fulfill the curriculum goals. The curriculum should be in line with the community context and learners' needs. Practical learning should be provided for all levels of students. Students should be assisted and guided in a concrete form. Internet of learning society project should be initiated. Manuals, texts and books for self - learning should be developed for students. Moreover, they should be invited to participate in measurement and evaluation in accordance with measurement and evaluation criteria and instructional management.

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Buriram Rajabhat University

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณา และความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง จากบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สายันต์ บุญใบ ประธานกรรมการ สอบวิทยานิพนธ์ ดร.ธิตี ปัญญาอินทร์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ดร.กระพั่น ศรีงาน ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ร่วม และดร.สุชาติ หอมจันทร์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาช่วยเหลือให้ คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องตั้งแต่ต้นจนสำเร็จเรียบร้อย และขอขอบคุณบัณฑิต วิทยาลัยที่ได้อำนวยความสะดวก ในการประสานงานจัดทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งสาม ท่าน คือ นายพงษ์ศักดิ์ ไชยสุวรรณ อำนวย สถานศึกษาวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอ ห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ นายทรงชัย ลีมตระกูล ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะชำนาญการ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ และนางสุนันท์ ลิทธิสาธ ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญ ช่วยตรวจสอบและแก้ไข เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณคณะครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดสุรินทร์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้เครื่องมือการวิจัย

ขอขอบพระคุณครู ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ กรุณาให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณครอบครัวเต็นดาร์มย์ ที่เป็นกำลังใจ สนับสนุนและช่วยเหลือในการ ดำเนินการวิจัยจนสำเร็จทุกขั้นตอน

ประ โยชน์และคุณค่าจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณและแสดง ความกตัญญูแก่บุพการี และบูรพจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้แก่ผู้วิจัย ตลอดจนผู้มี พระคุณทุกท่าน ที่ได้ช่วยเหลือและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัย

อรวรรณ เต็นดาร์มย์

สารบัญ

	หน้า
หน้าอำนวยการ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
ประกาศคุณูปการ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	3
สมมติฐานของการวิจัย	3
ความสำคัญของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
หลักการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครู	
ศูนย์การเรียนนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	7
ด้านหลักสูตร	8
ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้	13
ด้านสื่อการเรียนการสอน	26
ด้านการวัดและประเมินผล	33
บทบาทหน้าที่ของครูศูนย์การเรียนนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	38

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	54
บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของศูนย์การศึกษา นอกระบบและการ ศึกษาตามอัธยาศัย	63
โครงสร้างในการบริหารงานของศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์.....	67
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	68
งานวิจัยในประเทศ	68
งานวิจัยต่างประเทศ.....	75
3 วิธีดำเนินการวิจัย	79
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	79
เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล.....	81
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	83
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	83
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	85
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	89
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	89
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	89
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	90
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	101
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	101
สมมติฐานของการวิจัย	101
วิธีดำเนินการวิจัย.....	102

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
สรุปผลการวิจัย.....	103
อภิปรายผล	104
ข้อเสนอแนะ	105
ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้	106
ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	106
บรรณานุกรม.....	107
ภาคผนวก.....	118
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ.....	119
หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือการวิจัย	123
หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม.....	124
ภาคผนวก ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	125
ภาคผนวก ค ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	133
ประวัติย่อของผู้วิจัย	136

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
3.1 จำนวนประชากร ครูศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์.....	80
3.2 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ครูศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์.....	81
4.1 จำนวน และร้อยละสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน.....	90
4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับ ปัญหาการดำเนินงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจากระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมและรายด้าน	91
4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับ ปัญหาการดำเนินงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจากระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านหลักสูตร โดยรวมและรายข้อ	92
4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับ ปัญหาการดำเนินงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจากระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ โดยรวมและรายข้อ.....	93
4.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับ ปัญหาการดำเนินงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจากระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านสื่อการเรียนการสอน โดยรวมและรายข้อ.....	95
4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับ ปัญหาการดำเนินงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจากระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการวัดและประเมินผล โดยรวมและรายข้อ	96
4.7 เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานของ ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้าน	98

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
4.8 เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานของ ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้าน.....	98
4.9 เปรียบเทียบเป็นรายคู่เกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานของครู ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามประสบการณ์ ในการปฏิบัติงาน ด้านการวัดและประเมินผลเป็นรายคู่.....	99

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาคือการพัฒนาคน คนทุกคนสามารถพัฒนาได้ด้วยการศึกษา และด้วยความเชื่อที่ว่ามนุษย์ทุกคนพัฒนาได้ด้วยการศึกษา ให้ได้รู้จักการคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น หากมนุษย์ได้รับการศึกษาไม่ว่าเรื่องใด ๆ ก็ตาม สิ่งสำคัญการแก้ปัญหานั้นต้องไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่น ทั้งการนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาในการสร้างสรรค์สิ่งที่มีคุณค่าเพื่อการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติในลำดับถัดไปตามขีดความรู้ความสามารถที่พึงมี

การศึกษาเป็นการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีความสามารถเต็มตามศักยภาพ มีการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคมเพื่อการพัฒนาคนให้มีศักยภาพมีคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยหลักของการพัฒนาทั้งปวง การศึกษาเป็นหนทางแห่งการพัฒนาชีวิตและสร้างความมั่นคงไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระบบ โรงเรียน นอกระบบ โรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย เนื่องจากการเพิ่มพูนทักษะ ความรู้ความสามารถให้กับบุคคลแต่ละบุคคล เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข การจัดการกระบวนการเรียนรู้ควรจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน และความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งให้ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจริง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างสมดุล และปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดี คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งการศึกษาในทศวรรษใหม่นี้มุ่งที่การส่งเสริมให้ทุกคนได้เรียนอยู่ตลอดเวลา สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องและศึกษาได้ตลอดชีวิต

การปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่ 2 ซึ่งจุดเน้นสำคัญหนึ่งในการศึกษาทศวรรษที่ 2 ที่มีสาระสำคัญคือ คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ และการที่คนไทยจะได้มีโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมและทั่วถึงเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพตลอดชีวิตนั้น หน่วยงานที่ถือว่าทำหน้าที่โดยตรงคือ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบเพื่อกลุ่มเป้าหมายของผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษา โดยหลักการของการจัดการศึกษานอกระบบ และผู้ที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนงานการศึกษานอกระบบ คือครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หรือ ที่รู้จักกัน

ทั่วไป คือ ธุรการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. 2553 : 2)

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่หน้าที่ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยในประเทศไทย ซึ่ง การศึกษานอกโรงเรียน เดิมอยู่ในความรับผิดชอบของกองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ต่อมาได้มีการแยกการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ออกจากกรมสามัญศึกษาและจัดตั้งเป็น กรมการศึกษานอกโรงเรียน จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2545 ได้มีการปฏิรูประบบราชการ และมีการยุบรวมกรมต่างๆ ของกระทรวงศึกษาธิการจากเดิม 14 กรม เหลือเพียง 5 สำนักงาน ทำให้กรมการศึกษานอกโรงเรียน ถูกยุบรวมเป็นสำนักงานบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ต่อมาตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พุทธศักราช 2551 จึงปรับภารกิจเป็นสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย นอกจากการให้ความรู้ขั้นพื้นฐานตามหน้าที่แล้ว ยังมีภารกิจอื่นในการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนงานตามภารกิจ ของธุรการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ให้บรรลุวัตถุประสงค์และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด เช่น การมีส่วนร่วมในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา หน่วยงานในพื้นที่ที่ร้องขอหรือต้องการ ธุรการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งต้องมีความสามารถที่หลากหลายโดยการเป็นวิทยากร การติดต่อประสานงานในการจัดหาแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น บทบาทด้านการให้คำแนะนำ หรือ การให้ความร่วมมือตามที่ท้องถิ่นร้องขอ และยังมีภารกิจอื่นที่บางครั้งเป็นภารกิจด่วนและต้องปฏิบัติให้สำเร็จลุล่วงตามกำหนดเวลา ทำให้การปฏิบัติงานในหน้าที่เกิดความล่าช้า ด้วยศักยภาพของบุคคลากรหรือเกิดความท้อแท้ในการปฏิบัติงานในบางครั้งทำให้เกิดงานปัญหา (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. 2551 : 8)

การบริหารงานของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมักประสบปัญหาในการบริหารด้านวิชาการ เพราะครูยังต้องทำกิจกรรมการเรียนการสอนควบคู่กัน เช่น ครู 1 คน ต้องสอนชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ทำให้การจัดกิจกรรมไม่ครบทุกวิชา อาจจะสอนเฉพาะวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์เท่านั้น วิชาวิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศิลปะ สุขศึกษาและพลศึกษา ภาษาต่างประเทศ นักเรียนต้องไปศึกษาด้วยตนเอง หรือคุณครูอาจให้นักเรียนไปจุดเป็นการบ้านเพื่อให้นักเรียนจะได้อ่านผ่านสายตาตนเอง ด้านบุคลากร การที่มีครูจำนวนน้อยทำให้การจัดกิจกรรมหรือการเข้าร่วมกิจกรรมบางอย่างต้องหยุดการเรียนการสอนเพราะถ้ามีหนังสือสั่งการให้ครูเข้าอบรมตั้งแต่สองคนขึ้นไปต้องสั่งหยุดการเรียนการสอน ด้านงบประมาณ

เนื่องจากว่าสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดงบประมาณให้กับศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในลักษณะรายหัวทุกศูนย์ทำให้ศูนย์ที่มีจำนวนนักเรียนไม่กี่คนก็ได้รับประมาณไม่เพียงพอ ด้านการบริหารทั่วไป การบริหารงานด้านนี้ก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ครูทุกคนจะต้องทำงานทุกอย่าง งานที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต้องรับผิดชอบ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัญหาและแนวทางการบริหารของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อเป็นแนวทางในการสนับสนุนการแก้ปัญหาการบริหารงานของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ ให้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาทางการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์
2. เปรียบเทียบปัญหาทางการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยจำแนกตามวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน
3. ศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์

สมมติฐานของการวิจัย

1. ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาทางการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน
2. ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาทางการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้ข้อมูลเป็นแนวทางในการวางแผนปรับสภาพแวดล้อมการทำงานที่สร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์
2. ได้ข้อมูลที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากร ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ตามขอบข่ายภารกิจงานทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 5 – 20)

- 1.1 ด้านหลักสูตร
- 1.2 ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้
- 1.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน
- 1.4 ด้านการวัดและประเมินผล

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 2.1 ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2558 ครูผู้สอน จำนวน 485 คน
- 2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางเจซี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan; อ้างถึงใน ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์, 2542 : 148-149) ได้จำนวน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 217 คน และดำเนินการเลือกตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - stage random sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

- 3.1 ตัวแปรอิสระ คือ ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำแนกตาม
 - 3.1.1 วุฒิกการศึกษา
 - 3.1.1.1 ปริญญาตรี

3.1.1.2 สูงกว่าปริญญาตรี

3.1.2 ประสบการณ์การทำงาน

3.1.2.1 ต่ำกว่า 5 ปี

3.1.2.2 5 – 10 ปี

3.1.2.4 มากกว่า 10 ปีขึ้นไป

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ปัญหาและแนวทางการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ปัญหาการปฏิบัติงาน หมายถึง การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบด้วย การปฏิบัติงาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล

1.1 ด้านหลักสูตร หมายถึง การประมวลความรู้และประสบการณ์ที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะตามที่กำหนดไว้ หลักสูตรจึงเป็นเสมือนแผนที่กำหนดทิศทางในการพัฒนาผู้เรียน ไปสู่มาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งเป็นเป้าหมายและมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของผู้เรียนในการพัฒนาไปสู่มาตรฐานที่กำหนด

1.2 ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การจัดการศึกษาที่ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดเป็นกระบวนการจัดการศึกษาที่ต้องเน้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ และพัฒนาความรู้ได้ด้วยตนเองหรือรวมทั้งมีการฝึกและปฏิบัติในสภาพจริงของการทำงาน มีการเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับสังคมและการประยุกต์ใช้ มีการจัดกิจกรรมและกระบวนการให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินและสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ

1.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน หมายถึง วัสดุ เครื่องมือ เทคนิค และวิธีการที่ผู้สอนนำมาใช้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

1.4 ด้านการวัดและประเมินผล หมายถึง องค์ประกอบที่จะช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นกระบวนการตรวจสอบว่า ผู้เรียนได้บรรลุจุดมุ่งหมายปลายทางตามที่หลักสูตรต้องการหรือไม่เพียงใด

2. ครู หมายถึง พนักงานราชการ ตำแหน่ง ครู กศน.ตำบล ลูกจ้างประจำ ครูอาสาสมัครข้าราชการ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์

3. วุฒิการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาของครูผู้สอนประจำศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

3.1 ปริญญาตรี

3.2 สูงกว่าปริญญาตรี

4. ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงานของครูในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ แบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

4.1 ต่ำกว่า 5 ปี

4.2 4 – 11 ปี หมายถึง

4.3 มากกว่า 10 ปีขึ้นไปขึ้นไป

5. ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 23 อำเภอ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องลำดับต่อไปนี้

1. หลักการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

1.1 ด้านหลักสูตร

1.2 ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้

1.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน

1.4 ด้านการวัดและประเมินผล

2. บทบาทหน้าที่ของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3. การจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3.1 บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของศูนย์การศึกษานอกระบบและการ ศึกษา ตามอัธยาศัย

3.2 โครงสร้างในการบริหารงานของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย

การวิจัยเพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการดำเนินงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยศึกษาตัวแปร 4 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้านสื่อ การเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งกำหนดขึ้นตามองค์ประกอบการพัฒนา

บริหารจัดการและจัดการและจัดบริการให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 5 – 11)

1. ด้านหลักสูตร

หลักสูตรมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะเป็นตัวกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาให้สามารถดำเนิน ไปสู่จุดหมายตามที่แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดไว้ หลักสูตรไม่ว่าเป็นไปในทิศทางใด เป็นผลมาจากการวางแผนหลักสูตรที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากการให้คำนิยามด้วยทั้งสิ้น ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้การให้ความหมายและคำนิยามของหลักสูตรแตกต่างกัน และหลากหลาย ดังเช่น

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2547 : 69) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตรมีความหมายหลายนัย เช่น หมายถึง รายวิชาหรือเนื้อหาสาระ ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ตามเกณฑ์ที่คาดหวังและยังหมายถึงกระบวนการวิชาที่กำหนดไว้ในแผนการเรียน แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและประมวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนจะได้รับจากโปรแกรมศึกษาต่าง ๆ ตามช่วงระยะเวลาที่จัดเตรียมไว้สำหรับกิจกรรมหนึ่ง ๆ ตามที่สถานศึกษากำหนด

ธำรง บัวศรี (2548 : 3 – 6) กล่าวว่าหลักสูตรคือ แผนซึ่งออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและมวลประสบการณ์ในแต่ละ โปรแกรมการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2551 : 2) ให้ความหมายว่าหลักสูตร คือ ประมวลประสบการณ์ทุกชนิดที่ครูสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุขและเจริญงอกงาม

ภูค (Good, 1973 : 157 ; อ้างถึงใน จักรกฤษ ชูคง, 2549 : 22) ให้ความหมายว่าหลักสูตรประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กและเยาวชนต้องทำและได้รับประสบการณ์ โดยใช้วิธีการพัฒนาความสามารถในการทำสิ่งต่าง ๆ ให้ได้ดี เพื่อเป็นประโยชน์กับชีวิตในวัยผู้ใหญ่ และมีคุณลักษณะที่ผู้ใหญ่ควรจะมี

นิรมล ศตวุฒิ (2551 : 3) สรุปความหมายของหลักสูตรเป็น 2 แนวทาง ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นที่รวมของเนื้อหาวิชาที่วางแผนไว้ ในแง่นี้ หลักสูตร หมายถึง รายวิชาที่ออกแบบไว้สำหรับสอนผู้เรียน ซึ่งเนื้อหาจะมีทั้งเนื้อหาที่เป็นความรู้ เป็นกระบวนการ และเป็นทักษะ โดยเน้นให้ผู้เรียนทำความเข้าใจเนื้อหาและมีการวัดผลหลังการสอน ส่วนวิธีการสอนอาจจะไม่เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร ดังนั้น ความหมายของหลักสูตรในแง่นี้เป็นความหมายอย่างแคบ เพราะคุณค่าของประสบการณ์จะไม่ได้เป็นหนึ่งในหลักสูตรในความหมายนี้มีลักษณะคงที่ (Static) ไม่เคลื่อนไหว

2. หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนเป็นผู้นำทางให้เกิดการเรียนรู้ หลักสูตรในความหมายนี้ ครอบคลุมถึงประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนรับผิดชอบจัดเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ไม่ว่าจะ ประสบการณ์นั้นจะเป็นส่วนหนึ่งของแผนที่เขียนไว้หรือไม่ก็ตาม หลักสูตรจะประกอบด้วยทั้งเนื้อหาความรู้และประสบการณ์ทั้งหมด ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา แม้ว่า ประสบการณ์นั้นจะไม่ได้วางแผนไว้ก่อนในเอกสารหลักสูตร เช่น การสอนให้ผู้เรียนรู้จักเข้าแถวตามลำดับการมาก่อนแล้วเวลาซื้อของ การสอนให้พูดคำสุภาพกับเพื่อน เป็นต้น ความหมายของหลักสูตรในแง่นี้เป็นความหมายในลักษณะกว้าง และมีลักษณะเคลื่อนไหวเป็นพลวัต (Dynamic) ครอบคลุมถึงการเตรียมผู้เรียน ให้มีความรู้และประสบการณ์สำหรับการประกอบอาชีพ และมีพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับในสังคม

สรุปว่าหลักสูตร หมายถึง การประมวลความรู้และประสบการณ์ที่จัดขึ้น เพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะตามที่กำหนดไว้ หลักสูตรจึงเป็นเสมือนแผนที่กำหนดทิศทางในการพัฒนาผู้เรียนไปสู่มาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งเป็นเป้าหมายและมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของผู้เรียนในการพัฒนาไปสู่มาตรฐานที่กำหนด

1.1 ความสำคัญของหลักสูตร

ธำรง บัวศรี (2548 : 7 – 8) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า สิ่งสำคัญประการหนึ่งในการจัดการศึกษา คือ การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อแน่ใจว่าผู้เรียนแต่ละวัยแต่ละระดับการศึกษาได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพทัดเทียมกัน กล่าวคือ มีแนวทางที่กำหนดไว้ว่า ควรเรียนรู้วิชาอะไร เนื้อหาสาระมากน้อยแค่ไหน ควรได้รับการฝึกอบรมให้มีทักษะด้านใดและความมีพัฒนาการในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญาอย่างไร เมื่อพิจารณาข้อความที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าปัจจัยสำคัญอันดับแรกที่จะให้ความมั่นใจกับผู้เรียนที่จะได้รับการศึกษาตามที่มุ่งหวังไว้ก็คือหลักสูตรนั่นเอง โดยเฉพาะเมื่อมีหลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์แก่ผู้เรียนแล้วเป็นที่หวังได้ว่าผู้เรียนแต่ละสาขา และแต่ละระดับการศึกษา จะได้รับการศึกษาในแนวทางเดียวกัน และถึงแม้ว่า ในการปฏิบัติผู้เรียนจะ ได้รับความประสบการณ์แตกต่างกันไปบ้างแต่การเรียนการสอนย่อมจะมุ่งสู่จุดหมายเดียวกัน

สุนีย์ ภูพันธ์ (2550 : 17) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นองค์ประกอบอันสำคัญอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษา เพราะหลักสูตรจะเป็น โครงการร่างกำหนดไว้ว่าจะให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์อะไรบ้างจึงจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและสังคม หลักสูตรเป็นแนวทางที่จะสร้างความเจริญเติบโตให้กับผู้เรียน นอกจากนี้หลักสูตรยังเป็นเครื่องชี้เห็น โฉมหน้าของสังคมในอนาคตว่าจะเป็นอย่างไรอีกด้วย

จากที่กล่าวพอสรุปความสำคัญของหลักสูตรได้ว่า หลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการชี้แนะแนวทางในการเรียนการสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดหมายที่ต้องการ

1.2 องค์ประกอบของหลักสูตร

สังัด อูทรานันท์ (2549 : 181 – 191) กล่าวว่า เป็นการบอกที่จะบอกให้แน่นอนว่า ในการจัดทำหลักสูตรนั้นจะต้องประกอบด้วยเรื่องอะไรบ้าง ทั้งนี้เนื่องจากส่วนประกอบหลักสูตรที่พบเห็นในหลักสูตรต่าง ๆ ก่อนข้างจะมีความแตกต่างกัน เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับส่วนประกอบของหลักสูตร จะต้องศึกษาเกี่ยวกับเรื่องส่วนประกอบที่จำเป็นสำหรับหลักสูตรและส่วนประกอบอื่นที่บรรจุไว้ในหลักสูตรดังนี้

1.2.1 ส่วนประกอบที่จำเป็นสำหรับหลักสูตร ได้แก่

- 1) จุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ
- 2) เนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้
- 3) การประเมินผล

1.2.2 ส่วนประกอบอื่นที่นำมาจะบรรจุไว้ในหลักสูตร ได้แก่

- 1) เหตุผลและความจำเป็นของหลักสูตร
- 2) การเสนอแนะแนวทางในการจัดการเรียนการสอน
- 3) การเสนอแนะการใช้สื่อการเรียนการสอน

চারি বীকসী (2548 : 7 – 8) กล่าวว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบที่สำคัญและขาดไม่ได้ อย่างน้อย 6 อย่าง ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (Curriculum aims) หมายถึง ผลส่วนรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่เรียนจบหลักสูตรไปแล้ว
2. จุดประสงค์ของการเรียนการสอน (Instructional objectives) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่เรียนจบเนื้อหาสาระในวิชาที่กำหนดไว้
3. เนื้อหาสาระประสบการณ์ (Content and experiences) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ
4. ยุทธศาสตร์การสอนการเรียน (Instructional strategies) หมายถึง กระบวนการและวิธีการในการจัดการเรียนการสอนรวมทั้งกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางความรู้และอื่น ๆ ตามจุดประสงค์และจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้
5. วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน (Instructional media materials) หมายถึง เครื่องมือ เครื่องใช้ และวัสดุต่าง ๆ รวมทั้งอุปกรณ์และโสตทัศนศึกษาและอื่น ๆ ที่ช่วยเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

6. การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การประเมินผลหลักสูตรและการประเมินผลการเรียนการสอน

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2549 : 125) กำหนดว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบ 7 ประการ ดังนี้

1. หลักการ
2. จุดมุ่งหมาย
3. มาตรฐาน
4. โครงสร้าง (เนื้อหา ประสบการณ์ กิจกรรม)
5. การจัดการเรียนการสอน
6. การวัดผลประเมินผล
7. การบริหารหลักสูตร (การนำหลักฐานไปใช้)

จากเหตุผลดังกล่าวพอสรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างและการจัดเนื้อหาวิชาเรียน และมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นเป็นหลักสูตรการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลตามหลักสูตร เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบหลักสูตรตามที่กล่าวมานั้นการนำหลักสูตรไปใช้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคลากรให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรต่อไป

สุพัตรา ตระการพันธ์ (2549 : 8 – 10) กล่าวว่า หลักสูตรที่ดีควรมีคุณสมบัติดังนี้

1. หลักสูตรความเป็นสื่อที่จะมีความคล่องตัวพอสมควร และสามารถที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี
2. หลักสูตรควรเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้การศึกษารับรู้ตามความมุ่งหมายที่กำหนด
3. บุคคลทุกฝ่าย เช่น ผู้ปกครอง ครู ประชาชน นักวิชาการ ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และมีส่วนร่วมในการรับรู้หลักสูตร มิใช่เป็นของนักวิชาการแต่เพียงอย่างเดียว
4. การวางแผนหลักสูตรที่ดีจะต้องเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกัน
5. การดำเนินการวางแผนหลักสูตร ควรตั้งอยู่บนรากฐานที่เชื่อถือได้
6. ในการพัฒนาหลักสูตรนั้นควรคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ เช่น รากฐานทางปรัชญา การศึกษา รากฐานทางจิตวิทยา รากฐานทางสังคม
7. หลักสูตรในระดับต่าง ๆ ควรจะมีความสัมพันธ์และต่อเนื่องกันดี ไม่ขาดตอน

8. การประเมินผลหลักสูตร เป็นสิ่งจำเป็นและต้องทำเป็นระยะ ๆ ผลของการประเมินควรนำมาปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตร

สรุปได้ว่าหลักสูตรที่ดีควรมีความสอดคล้องกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมมีความเหมาะสมกับผู้เรียน ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนมีความยืดหยุ่นสามารถนำไปใช้ได้สะดวกจากข้อสรุปที่กล่าวมาแล้วจะสังเกตได้ว่าหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีลักษณะของการเป็นหลักสูตรที่ดีที่มีความเหมาะสมกับสภาพของชุมชนและสังคมในปัจจุบัน

การนำหลักสูตร ไปใช้ เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญยิ่งและเกี่ยวข้องกับผู้บริหาร โรงเรียน และครูผู้สอน หลักสูตรจะประสบความสำเร็จมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหาร และครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ มีความชำนาญในการใช้หลักสูตรมีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการนำหลักสูตร ไปใช้

สงบ ลักษณะ (2548 : 2) กล่าวว่า การนำหลักสูตร ไปใช้เป็นการผสมผสานของเนื้อหาสาระ และจุดประสงค์การเรียนจากหลักสูตรผสมกับหลักจิตวิทยาการศึกษา หรือนวัตกรรม การเรียนใหม่ ๆ ช่วยครูมีคู่มือของตน ที่ทำโดยตรงเองล่วงหน้า เพื่อให้เกิดความสามารถในการจัดการเรียนการสอนได้มีคุณภาพ เป็นผลทางวิชาการอย่างหนึ่งซึ่งแสดงความชำนาญพิเศษของผู้ทำการสอนถ้าผู้สอนธุรกิจจำเป็นไม่ได้สอนด้วยตนเอง แผนการสอนที่ดีจะช่วยให้ครูผู้สอนแทนสามารถสอนได้ทันที

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2549 : 129) กล่าวว่า การนำหลักสูตร ไปใช้โดยปกติจะต้องมีการดำเนินการหลายอย่าง ดังนี้

1. การจัดพิมพ์เอกสารหลักสูตรทั้งหมด ทั้งตัวหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตร
2. การจัดทำสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน (ถ้ามี) และแนวทางการจัดการเรียนการสอน
3. การชี้แจงการใช้หลักสูตรแก่ผู้เกี่ยวข้อง
4. การอบรมครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร
5. การจัดทำระเบียบและแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ
6. การจัดทำคู่มือระบบและคู่มือการวัดผลประเมินผล

นิรันดร์ วัชโรดม (2550 : 61) กล่าวว่า การนำหลักสูตร ไปใช้ ควรใช้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ผู้บริหารควรจะได้ศึกษาและส่งเสริมให้ครูได้จัดทำโครงการสอนและบันทึกการสอน อนึ่งในการนำหลักสูตร ไปใช้เราควรพิจารณาถึงกิจกรรม 3 ประการ คือ การปรับเพื่อนำไปสู่การสอน เช่น ผู้มีบทบาทในการนำหลักสูตร ไปใช้ควรศึกษาวิเคราะห์ การปรับเพื่อ

นำไปสู่การสอน เช่น ผู้มีบทบาทในการนำหลักสูตรไปใช้ควรศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรแม่บทกับแผนการสอนในด้านจุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิธีการสอนและการประเมินผลเป็นต้น การจัดเตรียมดำเนินการ เช่น ผู้บริหาร โรงเรียนควรจัดเตรียมดำเนินการก่อนที่จะนำหลักสูตรไปสู่อการสอน โดยจัดประชุมครูในโรงเรียนก่อนเปิดเรียนในแต่ละภาคเรียนเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจเรื่องหลักสูตรและวางแผนการสอนร่วมกัน เป็นต้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น ครูจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ โดยมีผู้บริหารเป็นผู้มีเทศเพื่อร่วมมือกันในการพัฒนาการสอนให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นแผนการสอนจึงมีผลดีหลายประการคือทำให้เกิดการวางแผนวิธีการสอนวิธีการเรียนที่มีความหมายยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาทุกระดับ หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดกรอบแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งให้เห็นแนวทางในการจัดมวลประสบการณ์ให้กับผู้เรียน เปรียบได้กับแผนที่หรือเข็มทิศที่จะนำทางในการจัดการศึกษาให้บรรลุผล หลักสูตรที่ดีมีความเหมาะสมจะทำให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้นในการจัดทำหลักสูตรหรือพัฒนาหลักสูตรหรือพัฒนาหลักสูตรนักพัฒนาหลักสูตรจะต้องมีความรู้ มีข้อมูลหรือศึกษาพื้นฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาประกอบการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้ได้หลักสูตรที่ดี ถูกต้องเหมาะสมนำไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางในการจัดการศึกษาที่สนองตอบความต้องการของสังคมอย่างแท้จริง กล่าวได้ว่าหลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนการสอน เพราะการเรียนการสอนจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับหลักสูตรที่เป็นแนวกำหนดเค้าโครงทั่วไปของเนื้อหาความรู้และสาระรายวิชาต่าง ๆ ที่จะให้ผู้เรียน ได้มีความรู้ ประสบการณ์ เกิดทักษะความสนใจและเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพ ฉะนั้น จึงถือเป็นหน้าที่โดยตรงของสถานศึกษาที่จะต้องส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนและการจัดประสบการณ์ทั้งหลายให้สภาพการเรียนการสอนทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ได้วางไว้

2. ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 กำหนดว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพมาตรา 23 กำหนดว่าการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ดังนั้น การจัดกระบวนการเรียนรู้จึงเป็นเรื่องสำคัญสำหรับหน่วยงานที่มีหน้าที่จัดการศึกษา

คำว่า การเรียน (Learning) มีขอบเขตครอบคลุมความหมาย 2 ประการ คือ การเรียนรู้ในความหมายของ กระบวนการเรียนรู้ (Learning process) หมายถึง การดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน หรือการใช้วิธีการต่าง ๆ ที่ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ และการเรียนรู้ในความหมายของผลการเรียนรู้ (Learning outcome) ซึ่งได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ ในวาระต่าง ๆ ความสามารถในการกระทำ การใช้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ รวมทั้งความรู้สึกและเจตคติอันเป็นผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ หรือการใช้วิธีการเรียนรู้ กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า การเรียนรู้มีลักษณะเป็นทั้งผลลัพธ์อันเป็นเป้าหมายปลายทาง (Ends) และวิธีการที่นำไปสู่เป้าหมาย (Means) ซึ่งลักษณะทั้งสองเป็นองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันและส่งผลกระทบต่อกัน หากบุคคลมีกระบวนการแสวงหาความรู้ที่ดี มีประสิทธิภาพแลเหมาะสมกับตน บุคคลนั้นก็ย่อมมีโอกาสที่จะเกิดความรู้ ความเข้าใจ ในสาระหรือกระบวนการต่าง ๆ ได้อย่างกระจ่างถ่องแท้และลึกซึ้งซึ่งเกิดความรู้สึก หรือเจตคติไปในทางที่เหมาะสม และเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการกระทำหรือพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์ (ทีศนา แชนฉี. 2549 : 15)

นพวดี รุ่งเรือง (2550 : 9) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนจัดว่าสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยแนวคิดที่มุ่งเน้นในเรื่องการสอนให้คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ขณะที่เป้าหมายสูงสุดประการหนึ่งของการจัดการศึกษาคือผู้เรียนสามารถถ่ายโยงความรู้ที่เรียน ไปใช้ในชีวิตจริงได้ การพัฒนาคนให้ศตวรรษหน้าแกนหลักในการพัฒนาคน จะอาศัยเทคโนโลยีและการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายที่มีทั่วโลกพัฒนาศักยภาพและการลงทุนในเด็ก โดยปรับเปลี่ยนแนวทางและกระบวนการเรียนรู้ใหม่ จากแนวทางและวิธีการแบบสั่งสอนมาเป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติ นำกระบวนการเรียนรู้ที่เล็ก ๆ มีในการใช้คอมพิวเตอร์ มาเป็นแนวทางการเรียนรู้แบบใหม่

การจัดกระบวนการเรียนรู้จึงเป็นกลไกสำคัญที่สุดซึ่งบุคคลใช้ในการปรับตัวเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่มีอิทธิพลต่อบุคคลทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและสังคมระดับต่าง ๆ ไม่ว่าจะครอบครัว กลุ่ม องค์กร ชุมชน ประเทศและระบบนิเวศ การที่คนมีศักยภาพความสามารถทางสมองมากกว่าสัตว์โลกทั่วไป การปรับตัวโดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้จึงมิได้จำกัดอยู่เพียงด้านกายภาพตามสัญชาตญาณทางธรรมชาติ คือ การกินอยู่ สืบเผ่าพันธุ์ และเอาตัวรอดจากภัยคุกคามต่าง ๆ เท่านั้น หากครอบคลุมถึงกระบวนการเรียนรู้เพื่อปรับตัวให้สอดคล้องกับความรู้สึกนึกคิด จิตใจ อุดมคติ ฯลฯ ที่ถูกสร้างขึ้นด้วยสติปัญญาความสามารถและจินตนาการที่มีอยู่ตามธรรมชาติ

สรุปได้ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การจัดการศึกษาที่ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด เป็นกระบวนการจัดการศึกษาที่ต้องเน้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ และพัฒนาความรู้ได้ด้วยตนเอง

หรือรวมทั้งมีการฝึกและปฏิบัติในสภาพจริงของการทำงาน มีการเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับสังคมและการประยุกต์ใช้ มีการจัดกิจกรรมและกระบวนการให้ผู้เรียน ได้คิดวิเคราะห์สังเคราะห์ประเมินและสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ

การเรียนการสอนแบบเดิมนั้น การจัดกระบวนการเรียนรู้เน้นให้ความสนใจในการพัฒนาผู้เรียนเฉพาะด้านความรู้ความคิด (Cognitive) ขณะที่ด้านอารมณ์ความรู้สึก (Affective) ได้รับความสนใจน้อยมาก แต่ปัจจุบันผลของการปฏิรูปการศึกษา จึงเปลี่ยนมาจัดกระบวนการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและสามารถจัดการกับความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นได้ เป็นการพัฒนาทางอารมณ์ความรู้สึกไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาความรู้ความคิด รวมถึงการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง (วัฒนาพร ระบุว่าทุกข. 2547 : 9 – 10)

2.1 การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มีผู้กล่าวถึงความหมายของการจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นสำคัญไว้ดังนี้

ชนาธิป พรกุล (2547 :50) กล่าวว่า การจัดการการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือการเรียนรู้ที่เกิดจากความคิด การค้นคว้า การทดลอง และการสรุปเป็นความรู้โดยตัวของผู้เรียนเองผู้สอนจะมีบทบาทหน้าที่จากการถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้วางแผนจัดการชี้แนะและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง

โกวิท ประมวลพฤษ (2548 : 1) กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่า ครูจะต้องให้ผู้เรียนกำหนดเอง ตัวสันทใจเองว่าเขาจะไปทางไหน ไปอย่างไรและกระบวนการทั้งหลายที่สำคัญที่สุดคือ ผู้สอนต้องรู้จักการจัดเงื่อนไขของการเรียนรู้ (Condition of learning) การเรียนรู้แบบหนึ่งก็ต้องการเงื่อนไขแบบหนึ่ง ดังนั้นครูจึงมีหน้าที่จัดเงื่อนไขให้เกิดการเรียนรู้และนำไปตามความสนใจและความถนัดของผู้เรียน เป็นไปเพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิวณิช (2549 : 240) กล่าวถึงความหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ว่า หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่นำวิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนที่หลากหลายมาเลือกใช้อย่างมีสลับปรับเปลี่ยนให้ผู้เรียนมีความสนใจเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขและเกิดการเรียนรู้

เทิดศักดิ์ เดชคง (2550 : 62 – 65) กล่าวถึงความหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่า หมายถึง การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนสร้างความรู้โดยผ่านกระบวนการคิดด้วยตนเองจะเป็นแนวทางให้เยาวชนของชาติสามารถระดมองค์ความรู้ได้เป็นอย่างดี ผู้เรียนที่พึงปรารถนาในอนาคตควรเป็นผู้เรียนที่มีทักษะการคิดระดับสูง ทั้งนี้เพราะทักษะการคิดเป็นสำคัญของการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงองค์ความรู้และสามารถที่จะนำความรู้และสามารถที่จะนำความรู้

ไปบูรณาการใช้ในการดำรงชีวิตได้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จะต้องให้ผู้เรียนตัดสินใจเอง

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึงการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพครูจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการและประยุกต์ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2.2 หลักการในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการสอนแบบใหม่ที่มีลักษณะแตกต่างจากการสอนแบบเดิมซึ่ง วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2546 : 6 – 7) ได้กล่าวถึงหลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ดังนี้

2.2.1 ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน ผู้เรียนเป็นผู้เรียน บทบาทของครูคือผู้สนับสนุน (Supporter) และเป็นแหล่งความรู้ (Resource person) ของผู้เรียนจะรับผิดชอบตั้งแต่เลือกและวางแผนสิ่งที่ตนจะเรียน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือกและจะเริ่มดำเนินการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการศึกษาค้นคว้า รับผิดชอบการเรียนรู้ ตลอดจนประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2.2.2 เนื้อหาวิชามีความสำคัญและมีความหมายต่อการเรียนรู้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ บัญญัติสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาประกอบด้วยเนื้อหาวิชา ประสบการณ์เดิมและความต้องการของผู้เรียน การเรียนรู้ที่สำคัญและมีความหมายจึงขึ้นอยู่กับ “สิ่งที่สอน (เนื้อหา)” และวิธีที่ใช้สอน (เทคนิคการสอน)

2.2.3 การเรียนรู้จะประสบผลสำเร็จหากผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนผู้เรียนจะได้รับความสุขสนานจากการเรียน หากได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้ทำงานร่วมกับเพื่อน ๆ ได้ค้นพบข้อคำถามและคำตอบใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งการบรรลุผลสำเร็จของงานที่พวกเขาเริ่มด้วยตนเอง

2.2.4 สัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียน การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มจะช่วยส่งเสริมความเจริญงอกงาม การพัฒนาความเป็นผู้ใหญ่ การปรับปรุงการทำงาน และการจัดการกับชีวิตของแต่ละบุคคลสัมพันธภาพที่เท่าเทียมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันของผู้เรียน

2.2.5 ครู คือ ผู้อำนวยการความสะดวก และเป็นแหล่งความรู้ในการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูจะต้องมีความสามารถที่จะค้นพบความต้องการที่แท้จริงของ

หลากหลายเพื่อส่งเสริมศักยภาพความเก่งหรือความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งสามารถเก่งได้หลายด้าน

3. การเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ตรง แนวทางการจัดการเรียนตามแนวทางปฏิรูปการเรียนรู้ มีดังนี้

3.1 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคลให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามความสามารถทั้งด้านความรู้ จิตใจ อารมณ์และทักษะต่าง ๆ

3.2 ลดการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาลง ผู้เรียนกับผู้สอนมีบทบาทร่วมกันใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความรู้ ให้ผู้เรียนได้เรียนจากสถานการณ์จริงที่เป็นประโยชน์และสัมพันธ์กับชีวิตจริง เรียนรู้ความจริงในตัวเองและความจริงในสิ่งแวดล้อมจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

3.3 กระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ครูทำหน้าที่เตรียมการจัดสิ่งเร้า ให้คำปรึกษา วางแนวกิจกรรมและประเมินผลนอกจากแนวทางดังกล่าวข้างต้น การจัดการเรียนรู้ตามแนวการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีหน่วยงานและบุคคลได้เสนอแนวทางเพิ่มเติมไว้ดังนี้

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2553 : 22) ได้เสนอมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ในระบบ) ดังนี้

1. ด้านผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ มีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย

2. ด้านครู ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญใน 8 กลุ่มสาระมี 8 ตัวบ่งชี้ คือ สาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยีและภาษาต่างประเทศ

2.3 รูปแบบการจัดกระบวนการการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

กราซา และริชแมนน์ (Grasha & Riechmann, 2005 : 125 ; อ้างถึงใน มัณฑรา ธรรมบุศย์, 2549 : 6 – 14) ได้แบ่งรูปแบบการเรียนรู้หรือลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนในชั้นเรียนตามลักษณะบุคลิกภาพของผู้เรียนออกเป็น 6 ประเภท ที่แตกต่างกันไป ดังนี้

2.3.1 แบบแข่งขัน ผู้เรียนมีความพยายามที่จะเรียนรู้ให้ดีกว่าคนอื่น ชอบกิจกรรมที่ท้าทายมีรางวัล คะแนน ของขวัญ ต้องแข่งขันกับสถานการณ์ เจื่อนใจ และเวลา

2.3.2 แบบร่วมมือหรือพึ่งกลุ่ม ผู้เรียนรู้ได้ก็ต้องอาศัยการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับเพื่อนหรือครู

2.3.3 แบบหลีกเลี่ยงหรือหลบหนี ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีภายใต้สถานการณ์ที่ไม่เป็นระเบียบกฎเกณฑ์และข้อบังคับ

2.3.4 แบบมีส่วนร่วม ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมทุกขั้นตอน

2.3.5 แบบพึ่งพาหรือพึ่งผู้อื่น ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีต้องอาศัยเพื่อน ครู หรือ ตัวอย่างของชิ้นงานที่บุคคลอื่นทำไว้แล้ว

2.3.6 แบบอิสระหรือพึ่งตนเอง ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีต้องอาศัยการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

2.4 ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างไปจากการจัดการเรียนรู้แบบดั้งเดิมมีนักการศึกษาหลายท่านได้นำเสนอแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ดังนี้

2.4.1 ทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple intelligences) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2548 : 25 – 26) ได้นำเสนอรายละเอียดของปัญญาแต่ละด้านไว้ดังนี้

1. ปัญญาด้านภาษา หมายถึง ความสามารถในการใช้ถ้อยคำได้อย่างมีประสิทธิภาพกระบวนการหลังของปัญญาด้านนี้ ได้แก่ ความไวต่อความหมายของคำ ลำดับที่ของคำ เสียงจังหวะการเปลี่ยนแปลงรูป และการใช้ภาษา
2. ปัญญาด้านตรรกและคณิตศาสตร์ หมายถึง ความสามารถในการใช้จำนวน ได้ถูกต้องและคล่องแคล่ว ความสามารถในการอนุมาน และการสังเกต การคิดแก้ปัญหา การใช้ตัวเลขการคิดคำนวณ
3. ปัญญาด้านศิลปะหรือมิติสัมพันธ์ หมายถึง ความสามารถในการสร้างแบบจำลองในสมองและสามารถตัดแปลงภาพจำลองไปใช้ได้
4. ปัญญาด้านการรอบรู้ธรรมชาติ หมายถึง ความรอบรู้ในวิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อมรู้จักและตระหนักในปรากฏการณ์ธรรมชาติ ตระหนักปฏิบัติเพื่อป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อมทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตรอบตัว
5. ปัญญาด้านดนตรี หมายถึง ความสามารถรู้สึกเข้าถึงวิเคราะห์วิจารณ์ปรับเปลี่ยนแสดงออกรูปแบบดนตรีนั้นได้ กระบวนการหลักได้แก่ ความไวต่อระดับเสียง หรือทำนองจังหวะ สีสั่น และเสียงของดนตรีนั้นได้

6. ปัญหาด้านการเคลื่อนไหวกาย หมายถึง ความสามารถแก้ปัญหาหรือผลิตผลงานโดยใช้ร่างกายทั้งตัวหรือบางส่วน กระบวนการหลักคือความสามารถควบคุม เคลื่อนไหวของกายและความสามารถที่จัดการสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว

7. ปัญหาด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หมายถึง ความสามารถล่วงรู้ความรู้สึกของผู้อื่นและสามารถเข้าสังคม โดยรู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง ลดความโกรธเกลียดปรับตัวให้เข้ากับความต้องการของผู้อื่น การรู้จักรอคอยรู้จักโต้แย้งให้ผู้อื่นยอมรับมากกว่าการใช้กำลัง

8. ปัญหาด้านการรู้จักตนเอง หมายถึง การที่เรารู้จักอารมณ์ของคนที่มีความสุขภาพจิตที่ดี รู้จักพัฒนาอารมณ์ไปถึงจุด ๆ หนึ่งที่ทำให้คิดคล่องแคล่วเหมาะกับงาน ทำให้ไปสู่จุดหมายได้ง่าย

2.4.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning styles)

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูต้องทราบธรรมชาติและความต้องการของผู้เรียน เพื่อออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับธรรมชาติและสนองความต้องการของผู้เรียน ซึ่ง ชาตรี สาราณ (2550 : 16) ที่กล่าวถึงบทบาทของครูที่ต้องกระตุ้นและสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนแสวงหาวิธีการเรียนรู้ สถานการณ์ที่ครูสร้างขึ้นมานั้นจะต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ครูจะต้องวิเคราะห์ลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละกลุ่มหรือแต่ละคนก่อนว่ามีลีลาการเรียนรู้อย่างไร แล้วมาสร้างสถานการณ์ให้สอดคล้องกับลีลาการเรียนรู้และเรื่องราวที่ผู้เรียนสนใจ คอลบ์ (Kolb, 1976 : 10 ; อ้างถึงใน คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้, 2548 : 19) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับลีลา การเรียนรู้ ดังนี้

1. แบบจินตนาการของตนเอง ผู้เรียนอาศัยความสามารถในการรับรู้ และการสร้างจินตนาการต่าง ๆ ขึ้นเอง สามารถไตร่ตรองจมองเห็นภาพโดยส่วนรวม ผู้เรียนกลุ่มนี้จะทำงานได้ดีในสถานการณ์ที่ต้อบการความคิดหลากหลาย เช่น การระดมสมองเป็นผู้มีแนวคิดแบบอเนกนัย (Diverger)

2. แบบการคิดวิเคราะห์ ผู้เรียนมีความสามารถในการสรุปหลักการสนใจในทฤษฎีต่าง ๆ ให้ความสนใจกับประสบการณ์จริงค่อนข้างน้อย แต่สนใจในหลักการนามธรรมมาก่อนไม่ชอบลงมือปฏิบัติและไม่คำนึงถึงการนำทฤษฎีไปประยุกต์ใช้

3. แบบใช้สามัญสำนึก ผู้เรียนมีความสามารถในการนำแนวคิดที่เป็นนามธรรมไปปฏิบัติ สามารถสรุปวิธีที่ถูกต้องที่สุดเพียงวิธีเดียวที่จะสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ ผู้เรียนกลุ่มนี้จะใช้เหตุผลในการแก้ปัญหามากกว่าใช้อารมณ์ ชอบทำงานกับวัตถุมากกว่าบุคคลสนใจ

เรียนรู้เฉพาะเจาะจงในสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ และมีความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องเป็นผู้มีแนวคิดแบบ
เอกนัย (Coverger)

แบบเกิดปัญญาจากการปฏิบัติของตนเอง ผู้เรียนชอบลงมือปฏิบัติชอบทดลอง
จะทำงาน ๆ ได้ดีในสถานการณ์ที่ต้องใช้การปรับตัว เป็นนักแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่ตนคิดขึ้นเอง
ซึ่งได้มาจากการคิดค้น ลองผิดลองถูก ชอบทำงานกับบุคคล

การปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวคิด 5 ทฤษฎี (คณะกรรมการการปฏิรูปการ
เรียนรู้ในคณะกรรมการการปฏิรูปการศึกษา. 2548 : 31) ได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ที่
จัดการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนคิดค้นเก่ง มีความสุข โดยใช้ทฤษฎี
การเรียนรู้ 5 ทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุข เป็นสภาพการจัดการเรียนการสอนใน
บรรยากาศที่ผ่อนคลาย มีอิสระ ยอมรับความแตกต่างของบุคคล มีความหลากหลายในวิธีการเรียนรู้
2. การเรียนรู้แบบองค์รวม เป็นการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างสัมพันธ์เชื่อมโยง
ต่อเนื่อง กลมกลืนกันทั้งในห้องเรียน สิ่งแวดล้อมที่อาศัยอยู่ทั้งเรื่องของท้องถิ่น เรื่องของสากล
3. การเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริง เป็นการประมวลข้อมูลความรู้และ
ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ ให้เป็นความรู้ใหม่ วิธีการใหม่เพื่อนำใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่าง
เหมาะสมสอดคล้องกัน เมื่อได้คิดแล้วต้องนำไปปฏิบัติจริง จึงจะเกิดการเรียนรู้อย่างครบถ้วน
สมบูรณ์
4. การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น หรือการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการ
เรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กัน โดยมีการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ วัฒนธรรม อารมณ์ และ
สังคมนร่วมกัน ทำให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย
5. การเรียนรู้ของตนเอง เป็นการรับรู้สถานการณ์เรียนรู้และความถนัดของตนเอง
เน้นการเรียนรู้กระบวนการการเรียนรู้ของตนเอง ว่าแต่ละครั้งเกิดขึ้นอย่างไร เรียนรู้ด้วยวิธีการ
อะไรมีขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบอย่างไร โดยเปิด โอกาสและจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียน ได้ศึกษา
วิเคราะห์ประเมินจุด จุดด้อย และปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อนำไปสู่การ
ปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสม พร้อมทั้งจะนำไปใช้ในการเรียนรู้ครั้งต่อไป

2.5 เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้

เทคนิคการจัดการเรียนรู้มีอยู่มากมายหลายวิธีที่ส่งเสริมและให้ความสำคัญกับผู้เรียน
ในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนและ
จุดประสงค์ของการเรียนรู้ ซึ่งจำแนกตามแนวคิดการจัดการจัดกิจกรรมและวิธีการเรียนรู้ ได้ดังนี้
(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2551 : 54)

2.5.1 การจัดการเรียนการสอนทางอ้อม เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดวิธีหนึ่ง ซึ่งมีแนวคิดพื้นฐานว่า “ยิ่งผู้เรียนมีวุฒิภาวะสูงขึ้น ยิ่งต้องมีความรับผิดชอบที่จะต้องค้นหา ค้นพบข้อความรู้ และสรุปข้อความรู้จากประสบการณ์การเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น” ตัวอย่างเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนทางอ้อม เช่น การเรียนรู้แบบสืบค้น แบบค้นพบ แบบแก้ปัญหา แบบสร้างแผนผังความคิด แบบใช้กรณีศึกษา แบบตั้งคำถาม แบบใช้การตัดสินใจ เป็นต้น

2.5.2 เทคนิคการเรียนรู้เป็นรายบุคคล เป็นแนวทางหนึ่งของการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนแต่ละคนปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเอง และฝึกทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เทคนิคนี้เริ่มต้นจากครูหรือผู้เรียนเป็นผู้กำหนดหัวข้อปัญหา โดยผู้เรียนต้องศึกษา วิเคราะห์สรุปอ้างอิง และสรุปข้อความรู้บนพื้นฐานของการวิเคราะห์และประเมินผลกระบวนการ การเรียนรู้เป็นรายบุคคลสามารถปรับใช้ได้หลาย ๆ สถานการณ์ ตั้งแต่การเรียนในชั้นเรียนที่มีครูคอยดูแลควบคุม จนถึงการฝึกทักษะการค้นคว้าในห้องสมุดที่ผู้เรียนต้องการกำกับการเรียนรู้ของตน ตัวอย่างเทคนิคการศึกษาเป็นรายบุคคล เช่น การเรียนแบบศูนย์การเรียน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การทำรายงาน การมอบหมายงานเป็นรายบุคคล การทำโครงการ การทำนิตยสาร คอมพิวเตอร์ช่วยสอน ชุดการสอน เป็นต้น

2.5.3 เทคนิคการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี ปัจจุบันได้มีการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้เป็นส่วนเสริม หรือสนับสนุนการเรียนการสอนอย่างกว้างขวาง ซึ่งในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ควรนำมาใช้ในฐานะเครื่องช่วยสอน ไม่ใช่ใช้แทนการสอนโดยครู อาจใช้เทคโนโลยีช่วยเสนอเนื้อหาที่ซับซ้อน ช่วยสนับสนุนการนำเสนอของครูช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติเพื่อความชำนาญ หรือช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนกลุ่มขนาดใหญ่ได้ ซึ่งจะช่วยลดปัญหาการขาดแคลนครูบางสาขาได้ด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ตัวอย่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี เช่น การใช้สิ่งพิมพ์ ตำราเรียนและแบบฝึกหัด การใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน ศูนย์การเรียน ชุดการสอน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน บทเรียนสำเร็จรูป เป็นต้น

2.5.4 เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นการปฏิสัมพันธ์เป็นการจัดการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีปฏิริยา และตอบสนองต่อความรู้ ประสบการณ์และความคิดเห็นของครูและเพื่อน ๆ ผู้เรียนจะได้ฝึกการจัดระบบความคิด การโต้แย้งอย่างมีเหตุผล และการพัฒนาทักษะทางสังคม โดยเน้นการอภิปราย การแบ่งปันความรู้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตัวอย่างเทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นการปฏิสัมพันธ์ เช่น การโต้วาที การระดมพลังสมอง การอภิปราย การเรียนแบบร่วมมือ การประชุมแบบต่าง ๆ เป็นต้น

2.5.5 เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการรับความรู้จากประสบการณ์และการสะท้อนความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ

ทั้งด้านเทคนิควิธีการปฏิบัติของผู้เรียนแต่ละบุคคลและการเรียนรู้ ผู้เรียนจะได้ตรวจสอบการเรียนรู้ของตนได้รับประสบการณ์ด้านอารมณ์ ความรู้สึกที่จะนำมาปรับความรู้สึก และค่านิยมของตน ตัวอย่างเทคนิคการจัดการเรียนการสอนนี้ เช่น กรณีตัวอย่าง เกม สถานการณ์จำลอง บทบาท สมมติละคร เป็นต้น

2.5.6 เทคนิคการเรียนการสอนแบบร่วมมือ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เป็นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้แก่ผู้เรียน ได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน โดยที่แต่ละคนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้และในความสำเร็จของกลุ่ม ทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้รวมทั้งการเป็นกำลังใจให้กันและกัน หากแต่จะต้องร่วมรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่มความสำเร็จของแต่ละบุคคลคือความสำเร็จของกลุ่ม ตัวอย่างเทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ เช่น ร่วมกันคิด ปริศนาความคิด กลุ่มร่วมมือ ร่วมมือแข่งขันหรือกลุ่มสืบค้น เป็นต้น

2.5.7 เทคนิคการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เป็นการจัดการเรียนการสอนทำเอาความรู้สาขาวิชาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันมาผสมผสานกัน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเกิดประโยชน์สูงสุดโดยเน้นองค์รวมความรู้ของแต่ละรายวิชา และเน้นที่การสร้างความรู้ของผู้เรียนมากกว่าการให้เนื้อหาโดยตัวครู ตัวอย่างเทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เช่น การเรียนการสอนแบบใช้เรื่องเล่า หรือการเล่าเรื่อง (Story line) การเรียนการสอนแบบแก้ปัญหา เป็นต้น

นอกจากแนวคิดดังกล่าวแล้วยังมีทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสำคัญต่อการนำมาศึกษาสำหรับการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังหลักการพื้นฐานทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bruner (Bruner) ซึ่งสวรงค์ ไคว้ตระกูล (2550 : 298 – 299) ได้สรุปหลักการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการค้นพบซึ่งสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษาเพราะเริ่มจากการใช้สื่อการเรียนรู้ของจริงประกอบการเรียนรู้สู่การสรุปเป็นความคิดรวบยอดการจัดการเรียนรู้ ต้องคำนึงถึงความแตกต่าง ความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดย Bruner ได้กำหนดหลักการสอนโดยการค้นพบที่สามารถนำไปใช้กับการจัดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดีไว้ ดังนี้

1. การสอนที่มีประสิทธิภาพต่อเมื่อครูมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน ครูเป็นต้นแบบ (Model) ที่ติดตั้งทัศนคติของครูที่มีต่อการสอน การเรียนรู้ มีหน้าที่จัดสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เด็กมีความรู้หรืออยากเห็น อยากค้นพบสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวด้วยตนเอง

2. การจัด โครงสร้างของบทเรียน (Structure) ต้องให้เหมาะสมกับวัยเด็ก และธรรมชาติของบทเรียนแต่ละหน่วย และครูควรสำรวจความรู้พื้นฐานที่นักเรียนจำเป็นต้องมีเพื่อค้นพบความรู้ใหม่

3. การจัดลำดับความยากง่าย (Sequence) ของบทเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน ซึ่งบรูเนอร์ได้ลำดับขั้นของวิธีการที่ใช้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้มี 3 วิธีการ คือ

3.1 การเรียนรู้โดยการกระทำมีประสบการณ์โดยตรงจากการจับต้อง สำรวจ สิ่งแวดล้อมซึ่งเรียกว่า “Enactive mode of learning”

3.2 การเรียนรู้โดยใช้รูปภาพหรือวาดภาพในใจซึ่งเรียกว่า “Iconic mode of learning” วิธีการแบบนี้เหมาะสำหรับนักเรียนในวัย Concrete operations ของเพียเจต์

3.3 การเรียนรู้โดยใช้สัญลักษณ์ “Symbolic mode of learning” เป็นการเรียนรู้โดยใช้ภาษาเป็นสื่อจาก การฟัง การอ่าน และการเขียน

4. แรงเสริมด้วยตนเอง (Self – reinforcement) ซึ่งบรูเนอร์ถือมีความหมายต่อผู้เรียนมากกว่าแรงเสริมภายนอก (Extrinsic reinforcement) ครูต้องให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียนว่าทำถูกหรือไม่ ควรเน้นแต่การทำถูก เพราะการทำผิดก็เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ สอนให้นักเรียนตั้งความหวังที่เป็นจริงได้ และเหมาะสมกับความสามารถของตน

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการกจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้พบว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นบทบาทของครูและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา จะต้องปรับเปลี่ยนไปจากครูผู้สอนเป็นผู้สอนเป็นผู้จัดการเรียนรู้คอยส่งเสริมสนับสนุน และจัดแผนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายให้เหมาะสมกับธรรมชาติและสนองความต้องการของผู้เรียน

การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาหมวด 4 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 มาตรา 22 ที่กล่าวถึงการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาเต็มศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้ บทบาทของครูควรได้รับการทบทวนและคำนึงถึงต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2548 : 67 – 68)

1. การเตรียมตนเองมีความพร้อมในการบริหารด้านความรู้ (Resource person) ต้องศึกษาหาความรู้ในวิชาที่รับผิดชอบ เป็นความรู้ที่มีความถูกต้องสมบูรณ์พร้อมที่จะให้คำอธิบาย คำแนะนำ คำปรึกษา ให้ข้อมูลความรู้ที่ชัดเจนแก่ผู้เรียน จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องทดลองหรือปฏิบัติกิจกรรมล่วงหน้าเพื่อหาความชำนาญหรือวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความมั่นใจต่อผู้เรียนที่สอบถามเนื้อหาขั้นตอนของกิจกรรมตลอดจนผลที่ได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ อาจแตกต่างกันหรือคล้ายคลึงกัน ครูอาจเตรียมความพร้อมดังกล่าวจากการร่วมประชุมสัมมนา

วิชาการการนิเทศภายในของกลุ่มครู การศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง การติดตามข่าวสาร ความเคลื่อนไหวจากกิจกรรมของสื่อมวลชน และแหล่งการเรียนรู้ที่สามารถไปศึกษาหาความรู้ได้

2. การเตรียมแหล่งข้อมูลที่เป็นเนื้อหาสาระสำคัญสำหรับผู้เรียน ได้แก่ สื่อการเรียนรู้ ใบความรู้ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนหรือศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่มีข้อมูลความรู้ที่ผู้เรียนสามารถเลือกศึกษาได้ตามความต้องการตลอดจนข้อมูลจาก ห้องสมุดหรือศูนย์วิทยุบริการ ศูนย์สื่อ ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องปฏิบัติการ ห้องพิพิธภัณฑ์ใน โรงเรียนและที่มีอยู่ในชุมชน รวมถึงแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องมีข้อมูล การสำรวจรายชื่อหนังสือ ตำรา อุปกรณ์ สื่อต่าง ๆ และวิทยากรที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นแหล่งข้อมูล ดังกล่าวจะเอื้อประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าฝึกปฏิบัติจนเกิดการรู้หรือ ค้นพบคำตอบด้วยตนเอง

3. การจัดทำแผนการเรียนรู้ เป็นการวางแผนจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการวิเคราะห์ จุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อให้ได้สาระสำคัญของเนื้อหาข้อความรู้ให้สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนจึงเป็นการเตรียมกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า และสร้างความรู้ฝึก ปฏิบัติให้เกิดความชำนาญตามความสามารถและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนจัดเตรียมรูปแบบ กิจกรรมที่ต้องใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์อย่างเหมาะสม รวมทั้งเตรียมวิธีการและเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นการวัด ครอบคลุมกระบวนการ (Process) และผลงาน (Product) ที่เกิดขึ้น โดยพิจารณาทั้งด้าน พุทธิพิสัย (Cognitive) จิตพิสัย (Affective) และทักษะพิสัย (Skill) ให้มีความพร้อมที่กำหนดไว้ในแผนการสอนเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนไว้หลายวิธี กำหนดระยะเวลาของการฝึกปฏิบัติไว้ล่วงหน้าซึ่งอาจปรับให้เหมาะสมได้ สามารถติดตามและใช้สอนแทนกันได้ในกลุ่มเพื่อนครูด้วยกัน หรือใช้วิธีสอนเป็นทีม (Team teaching) ที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์หลากหลายเพิ่มขึ้น

การเรียนรู้ที่ครบวงจรและมีปัจจัยเอื้อที่เหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ. 2548 : 58) การเรียนรู้ที่ครบวงจร เป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้ที่ครบวงจรเริ่มต้นจากการให้ผู้เรียนได้เลือกเรื่องและวิธีการเรียน ต่อจากนั้นจึงเรียนรู้จากการปฏิบัติ ได้อธิบายแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อน สรุปความรู้ด้วย ตนเอง และนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงหรือแก้ปัญหาอื่น ๆ ต่อไป สิ่งที่เป็นปัจจัยเสริมการเรียนรู้ที่ ครบวงจร คือ การเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข และการกระตุ้นให้มีการพัฒนาทักษะการคิด ระดับสูง โดยที่ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวและกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง มากกว่านั่งที่โต๊ะอ่านและเติม คำในใบงานหรือฟังครู บรรยายภาสที่เอื้อต่อการแสวงหาความรู้ตลอดทั้งและได้รับการยอมรับจะ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถค้นพบความรู้สัจดีของตนเอง และก้าวหน้าตามความพร้อมที่มีอยู่ ครูต้อง

ตระหนักว่าผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในกระบวนการเรียนรู้ เป็นผู้สร้างความรู้โดยการผ่านการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ครู และผู้อื่น สื่อและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นครูจึงต้องมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่แท้จริงเอาใจกับการจัดกิจกรรมสำคัญ ที่มีการนำมาใช้อย่างเผยแพร่หลายในปัจจุบันมีหลากหลายประการ เช่น หลักสูตรบูรณาการที่เชื่อมโยงกับสภาพจริงของท้องถิ่น ระบบข้อมูลเรียนรู้รายบุคคล การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงาน การประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมผลงานการเรียนรู้โดยกลุ่มการจัดตารางเรียน การจัดการเรียนที่ยืดหยุ่น ฯลฯ ข้อพึงตระหนักอีกประการหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ก็คือนอกจากการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในภาพรวมซึ่งมีลักษณะการเรียนรู้รายวิชาต่างควบคู่กันไปด้วย เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพสูงสุดภายใต้ความเชื่อและหลักการของการปฏิรูป

สรุปได้ว่า ครูผู้มีหน้าที่ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองตามความรู้ความสามารถและศักยภาพที่มีอยู่ ครูมีหน้าที่ให้คำแนะนำหาข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักการตัดสินใจ และพร้อมที่จะเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข

3. ด้านสื่อการเรียนการสอน

ความหมายของสื่อการสอนนั้น นักวิชาการและนักเทคโนโลยีทางการศึกษาทั้งในและต่างประเทศได้ให้ความหมายที่หลากหลาย ดังนี้

ชม ภูมิภาค (2546 : 5) กล่าวว่า สื่อการสอนนั้นเป็นส่วนหนึ่งของเทคโนโลยีการสอน เป็นพาหนะที่จะนำสารหรือความรู้ไปยังผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2547 : 122) ให้ความหมายของสื่อการสอนว่า คือวัสดุ (สิ่งเปลือง) อุปกรณ์ (เครื่องมือที่ไม่หุ้่งง่าย) วิธีการ (กิจกรรม เกม การทดลองฯ) ที่ใช้เป็่นสื่อกลางให้ผู้สอนสามารถส่งหรือถ่ายทอดความรู้ เจตคติ และทักษะไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิติมา ปรีดีคิลก (2547 : 68 – 69) อธิบายว่า สื่อการสอน หมายถึง วัสดุสิ่งของ ภาพ เครื่องมือ เครื่องใช้ ตลอดจนตัวบุคคล วิธีการ สถานที่ต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบในการเรียนการสอน อุปกรณ์การศึกษา เทคโนโลยีการสอน และ สื่อดิจิทัลศึกษา เป็นต้น ดังนั้น สถานศึกษา จึงต้องจัดให้มีสื่อการสอนขึ้น

พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ (2548 : 112) กล่าวว่า สื่อการสอนหมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับการสอนของครูกับผู้เรียน เรียนรู้ได้ตามจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ผู้สอนได้วางไว้

เป็รื่อง กุมุท (2548 : 1) กล่าวว่าสื่อการสอน หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับการสอนของครูถึงผู้เรียนเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่วางไว้

นันทพร ศรีปลั่ง (2550 : 22) ให้ทัศนะเกี่ยวกับการสอนไว้ว่า สื่อการสอน หมายถึง สื่อชนิดใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นสไลด์ โทรทัศน์ วิทยุ เทปบันทึกเสียง ภาพถ่าย วัสดุฉาย และวัสดุสิ่งพิมพ์ ซึ่งบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน สิ่งเหล่านี้เป็นวัสดุอุปกรณ์ทางกายภาพที่นำมาใช้ในเทคโนโลยีทางการศึกษา เป็นสิ่งที่ใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับการสอนของผู้สอนส่งไปถึงผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ผู้สอนวางไว้อย่างดี

สรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง วัสดุ เครื่องมือ และเทคนิค วิธีการ ที่ผู้สอนนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ สื่อการเรียนการสอนมีบทบาทอย่างมากในการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นตัวกลางที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนเพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในบทเรียนได้ตรงกับที่ผู้สอนต้องการ ไม่ว่าสื่อเหล่านั้นจะอยู่ในรูปแบบใดก็ตามล้วนแต่เป็นทรัพยากรที่สามารถเอื้ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น

3.1 ประเภทของสื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอนนั้นมีมากมายและได้พัฒนาให้เกิดใหม่ ๆ อยู่เสมอตามยุคสมัยที่มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งนักเทคโนโลยีทางการศึกษาหลายท่านได้กำหนดและแบ่งประเภทของสื่อที่สำคัญ ดังนี้

เดล (Dale, 1999 : 107 ; อ้างถึงใน นันทพร ศรีปลั่ง, 2550 : 89) ได้แบ่งสื่อการสอนที่มีความหมายเป็นรูปธรรมและนามธรรมเป็นหลักในการแบ่งสื่อการสอนในรูปแบบกรวยประสบการณ์ (Cone of experiences) โดยใช้สื่อการสอนที่มีความหมายเป็นรูปธรรมมากที่สุดไปไว้ที่ฐานกรวยและสื่อ การสอนที่เป็นนามธรรมที่สุดไว้ที่ยอดกรวย ดังนี้

1. ประสบการณ์ตรงที่มีความหมาย (Direct and purposeful experience) เป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับจากความเป็นจริง โดยผ่านทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 ประการ จากของจริงในชีวิตตนเอง และประสบการณ์เหล่านั้นมีความหมายต่อผู้ได้รับประสบการณ์เป็นอย่างดี
2. ประสบการณ์จำลอง (Contrived experience) เป็นการจำลองแบบของจริง เพราะอาจมีขนาดใหญ่ หรือมีความซับซ้อนมากเกินไป ถ้าใช้ของจำลองอาจจะทำให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายกว่าประสบการณ์นี้ ได้แก่ สิ่งของตัวอย่าง หุ่นจำลอง แบบจำลอง เป็นต้น
3. ประสบการณ์นาฏการ (Dramatized experience) เป็นการแสดงประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาเนื้อเรื่องที่จะแสดง การจัดฉาก การบอกบท การแต่งละคร เป็นต้น

4. การสาธิต (Demonstrations) เป็นการแสดงให้เห็นตัวอย่างประกอบการอธิบาย การสาธิตที่ดีต้องมีอุปกรณ์ประกอบ ผู้สาธิตควรรู้จักการใช้อุปกรณ์ในการแสดงนั้นด้วยความ คล่องแคล่ว

5. การศึกษานอกสถานที่ (Study trips) หมายถึง การพาผู้เรียนไปศึกษายังแหล่ง เรียนรู้นอกสถานที่ เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์และความรู้กว้างขวางขึ้น อันเป็นเครื่องมือที่ช่วย ให้ผู้เรียนประสบกับบางสิ่งโดยตรง ซึ่งสิ่งนั้นหรือประสบการณ์นั้นไม่สามารถจัดได้ในห้องเรียน

6. นิทรรศการ (Exhibitions) หมายถึง การจัดแสดงสิ่งของต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ จากสิ่งเหล่านั้นแก่ผู้ดู

7. โทรทัศน์การศึกษา (Education television) รายการ โทรทัศน์จะทำให้ผู้เรียน ได้เห็นภาพและได้ยินเสียง เหตุการณ์และความเป็นไปต่าง ๆ ในขณะที่มีการถ่ายทอดเหตุการณ์ นั้นๆ

8. ภาพยนตร์ (Motion picture) เป็นการจำลองเหตุการณ์มาให้ผู้เรียนได้ดูได้ฟัง ใกล้เคียงกับความเป็นจริง ใช้ประกอบการสาธิตได้ดี เพราะเปิดโอกาสให้ผู้ดูได้เห็นเหตุการณ์อย่าง ใกล้ชิด

9. ภาพนิ่งการบันทึกเสียงและวิทยุ (Still picture, recording and radio) ได้แก่ ภาพถ่าย ภาพวาดแผน โปร่งใส สไลด์ การบันทึกเสียงต่าง และวิทยุ สามารถใช้ได้กับการเรียนเป็น กลุ่มหรือรายบุคคล

10. ทักษะสัญลักษณ์ (Visual symbol) ได้แก่ แผนภาพ แผนภูมิ แผนสถิติ ภาพโฆษณา การ์ตูน ซึ่งมีลักษณะเป็นสัญลักษณ์สำหรับถ่ายทอดความรู้ความหมาย นำมาใช้แทน ความหมายที่เป็นข้อเท็จจริง

11. วจนสัญลักษณ์ (Verbal symbol) ได้แก่ คำพูด ตัวหนังสือ ตัวอักษรผู้เข้าใจ สัญลักษณ์นี้ต้องอาศัยประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐานมากพอสมควร

สื่อการสอนจัดเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างหนึ่งในระบบ การเรียนการสอนหรือระบบการศึกษา เมื่อพิจารณาถึงประโยชน์หรือคุณค่าของสื่อการเรียน การสอนจำแนกคุณค่าของสื่อ ออกเป็น 2 ด้าน คือ คุณค่าที่มีต่อผู้เรียน และคุณค่าที่มีต่อผู้สอน ดังนี้ (วรพจน์ นวลสกุล. 2550 : 9 – 10)

3.2 คุณค่าของสื่อการสอนที่มีต่อผู้เรียน

3.2.1 ช่วยกระตุ้นและเร้าความสนใจของผู้เรียน สื่อการสอนช่วยทำให้ผู้เรียนเกิด ความสนใจเนื้อหาของบทเรียน ที่ถูกนำเสนอผ่านทางสื่อการสอน ความสนใจของผู้เรียนเป็นสิ่งที่ สำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการเรียนรู้ เพราะอาจนับได้ว่า ความสนใจเป็นบันไดขั้นแรกที่จะนำไปสู่

การเรียนรู้ของผู้เรียนในที่สุด ตัวอย่างของการใช้สื่อการสอนในกรณีนี้ เช่น ก่อนที่จะเริ่มต้นการสอน ผู้สอนทำการฉายวีดิทัศน์ที่เป็นโฆษณาทางโทรทัศน์ซึ่งมีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในบทเรียนความน่าสนใจของสื่อวีดิทัศน์จะช่วยกระตุ้นและเร้าความสนใจของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสนใจฟังเนื้อหาหลักของบทเรียนต่อไป

3.2.2 ช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ สะดวก และรวดเร็ว สื่อการสอนควรเป็นสิ่งที่ถูกออกแบบมาเพื่อช่วยให้ผู้เรียนรับรู้และทำความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนได้อย่างสะดวก ง่าย และรวดเร็วยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบทเรียนที่เนื้อหา มีความสลับซับซ้อนหรืออยากที่จะทำความเข้าใจ ตัวอย่างของการใช้สื่อการสอน เช่น การใช้ภาพวาดเพื่อแสดงให้เห็นถึงเส้นทางไหลเวียนของโลหิตในร่างกาย หรือการใช้หุ่นจำลองเพื่อแสดงให้เห็นถึงลักษณะและตำแหน่งที่ตั้งของอวัยวะภายใน เป็นต้น การใช้สื่อการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาบทเรียนได้รวดเร็วและง่ายขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยลดปัญหาของการสื่อความหมาย โดยการพูด ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและตรงกับวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน

3.2.3 ช่วยแก้ปัญหาเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ เช่น เพศ ระดับสติปัญญา ความถนัด ความสนใจ สมรรถภาพทางกาย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยอาจทำให้ผู้เรียนมีความถนัด หรือความสามารถในการรับรู้และการเรียนรู้ที่ต่างกัน การใช้สื่อการสอนจะช่วยลดอุปสรรคหรือแก้ปัญหาเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลที่มีผลต่อการเรียนรู้ ให้ลดลงหรือหมดไปได้ ตัวอย่างเช่น การใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer – assisted instruction ; CAL, web based instruction; WBI) ให้ผู้เรียนเรียนเป็นรายบุคคล จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแต่ละคนใช้เวลาในการเรียนตามความสามารถในการเรียนของตนเอง เลือกลำดับหรือเนื้อหาบทเรียนตามที่ตนเองสนใจหรือถนัด ก่อน-หลัง ในกรณีนี้สื่อการสอนจะช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนรวมกันในชั้นเรียนที่ผู้เรียนที่เรียนรู้ได้ช้ามักจะทำความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนได้ไม่ทันกับกลุ่มผู้เรียนที่เรียนรู้ได้เร็วกว่า เป็นต้น

3.2.4 ช่วยให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน สื่อการสอนที่ถูกออกแบบมาให้ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนการสอน ตัวอย่างเช่น การใช้เกมต่อภาพ (Jigsaw) แข่งขันกันเป็นกลุ่มเพื่อหาคำตอบจากภาพที่ต่อเสร็จสมบูรณ์ การใช้เกมแขวนคอ (Hang man) เพื่อทายคำศัพท์ เป็นต้น สื่อการสอนเหล่านี้ช่วยเอื้ออำนวยให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน หรือระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ช่วยให้บรรยากาศของการเรียนการสอนมีชีวิตชีวา มีสังคมในห้องเรียนเกิดขึ้น นำมาซึ่งการช่วยเหลือกันในด้าน การเรียนรู้ต่อไป

3.2.5 ช่วยให้สามารถนำเนื้อหาที่มีข้อจำกัดมาสอนในชั้นเรียนได้ ตัวอย่างของเนื้อหาที่มีข้อจำกัด เช่น เนื้อหาที่มีความอันตราย เนื้อหาที่เป็นเรื่องหรือเหตุการณ์ในอดีต เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับระยะทางไกล เนื้อหาที่มีค่าใช้จ่ายสูง เป็นต้น การใช้สื่อการสอนจะช่วยลดหรือขจัดปัญหาหรือข้อจำกัดเหล่านี้ออกไปได้ ตัวอย่างเช่น การฉายวีดิทัศน์ที่บันทึกเหตุการณ์ในอดีตไว้ การใช้ภาพถ่ายของพื้นผิวดวงจันทร์ การใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในรูปแบบของสถานการณ์จำลองเพื่อฝึกทักษะการตัดสินใจในเรื่องของการปลดชนวนวัตถุระเบิด การใช้ Flight simulator เพื่อฝึกนักบิน เป็นต้น การใช้สื่อการสอนจะช่วยขจัดปัญหาในการสอนเนื้อหาที่มีข้อจำกัดดังที่ได้กล่าวไปแล้วได้

3.2.6 ช่วยให้ผู้เรียนเรียนอย่างกระตือรือร้นและมีส่วนร่วมกับการเรียนสภาพการเรียนการสอนที่ดี ต้องจัดให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น (Active learning) สื่อการสอนที่ได้รับการออกแบบมาเป็นอย่างดี ต้องเป็นสื่อการสอนที่สามารถกระตุ้นหรือเร้าให้ผู้เรียนทำการเรียนรู้ด้วยความกระตือรือร้น โดยให้ผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์กับบทเรียน โดยควรเน้นที่ปฏิบัติสัมพันธ์ด้านการใช้ความคิดหรือกิจกรรมทางสมอง ตัวอย่างของสื่อการสอนที่สามารถกำหนดเงื่อนไขให้ผู้เรียนต้องเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นหรือมีส่วนร่วมกับการเรียน ได้แก่ หนังสือบทเรียนแบบโปรแกรมบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น

3.2.7 ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างเพลิดเพลิน สนุกสนานและไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียน หากโดยปกติแล้วผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบบรรยายเป็นส่วนใหญ่ การใช้สื่อการสอนจะเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศในห้องเรียนให้แตกต่างไปจากสิ่งที่เคยปฏิบัติเป็นประจำในชั้นเรียน ทำให้ผู้เรียนไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียน สื่อการสอนบางอย่างยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเพลิดเพลินในการเรียน เรียนรู้อย่างสนุกสนาน ตัวอย่าง เช่น การใช้สไลด์ประกอบเสียง การทดลองในห้องปฏิบัติการ การชมนิทรรศการ เป็นต้น

3.3 คุณค่าของสื่อการสอนที่มีต่อผู้สอน

3.3.1 ช่วยแบ่งเบาภาระของผู้สอน ในด้านการเตรียมการสอนหรือเนื้อหาการสอน เมื่อใช้สื่อการสอน ผู้สอน ไม่ต้องจดจำเนื้อหาบทเรียนทั้งหมดเพื่อนำมาบรรยายด้วยตนเอง เพราะรายละเอียดของเนื้อหาบทเรียนส่วนใหญ่จะถูกนำเสนอผ่านทางสื่อการสอน ซึ่งช่วยลดงานในการเตรียมตัวสอนลงไปได้มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ต้องสอนซ้ำในเนื้อหาเดิมก็สามารถนำสื่อการสอนที่เคยใช้สอนกลับมาใช้ได้ อีก การใช้สื่อการสอนยังสามารถลดภาระเรื่องเวลาในการสอนได้อีกเช่นกัน ตัวอย่างเช่น การใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนการฝึกทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ การใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นต้น กรณีเหล่านี้ ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง โดยที่ผู้สอนไม่ต้องใช้เวลาสอนผู้เรียนโดยตัวผู้สอน

3.3.2 ช่วยสร้างบรรยากาศในการสอนให้น่าสนใจ ในการสอนด้วยการบรรยาย อย่างเดียวนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนจะต้องมีความสามารถเฉพาะตัวในการกระตุ้น และดึงความสนใจของผู้เรียน ตลอดจนการสร้างบรรยากาศในการเรียนให้มีที่น่าสนใจซึ่งถ้า ไม่เป็นเช่นนั้นแล้วการใช้สื่อการสอนจะช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนให้มีที่น่าสนใจขึ้นได้

3.3.3 ช่วยสร้างความมั่นใจในการสอน ให้แก่ผู้สอนในกรณีที่เนื้อหาบทเรียนมี หลายขั้นตอนมีการเรียงลำดับ มีจำนวนมาก หรือยากที่จะจดจำ การใช้สื่อการสอนจะช่วยให้ผู้สอน มีความมั่นใจในการสอนมากขึ้น เพราะเนื้อหาเหล่านั้นสามารถที่จะบันทึกไว้ได้ในสื่อการสอน ตัวอย่างเช่น การใช้แผ่นใส ซึ่งช่วยผู้สอนในเรื่องของการจำลำดับการสอน เนื้อหา ตลอดจน ข้อความที่ยากต่อการจดจำ ได้เป็นอย่างดี เมื่อใช้สื่อการสอน ผู้สอนจะมีความมั่นใจในเรื่องลำดับ การสอน และเนื้อหาการสอน

3.3.4 กระตุ้นให้ผู้สอนตื่นตัวอยู่เสมอ เมื่อผู้สอนเห็นคุณค่าของสื่อการสอน ผู้สอน ก็จะนำสื่อการสอนมาใช้ในการสอนของตนเอง ซึ่งในขั้นการเตรียมผลิตสื่อการสอน การเลือกสื่อ การสอนหรือการจัดหาสื่อการสอน ตลอดจนการแสวงหาเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ในการสอน จะทำให้ ผู้สอนเป็นผู้มีความตื่นตัว และมีการพิจารณาเพื่อทำให้การสอนบรรลุวัตถุประสงค์ และดำเนินการ อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการปรับปรุงการสอนของตนเอง และทำให้การเรียนการสอนมีความ น่าสนใจมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการใช้สื่อการสอน

นอกจากคุณค่าของสื่อการสอนที่มีต่อผู้เรียน และผู้สอนดังที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น มีการวิจัย เกี่ยวกับสื่อการสอนจำนวนมากที่สนับสนุนและบ่งชี้ว่า สื่อการสอนมีประโยชน์หรือมีคุณค่าต่อ กระบวนการเรียนการสอน เช่น สื่อการสอนช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้มากขึ้น โดยใช้เวลาน้อยลง สื่อการสอนช่วยให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาบทเรียนได้นานกว่าการฟังบรรยายแต่เพียงอย่างเดียว เป็นต้น สรุป สื่อการสอนมีคุณค่าต่อระบบการเรียนการสอนหรือการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ในหลาย ประการด้วยกัน ซึ่งการพิจารณาคุณค่าของสื่อการสอนอาจทำได้โดยการพิจารณาถึงคุณค่าที่เกิดขึ้น ต่อผู้เรียน และผู้สอน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสำคัญและมีบทบาทมากในกระบวนการเรียนการสอน ประเด็นสำคัญของคุณค่าของสื่อการสอน คือ สื่อการสอนช่วยอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นอกจากนี้การที่จะนำสื่อประเภทต่าง ๆ มาใช้ได้อย่างเหมาะสมนั้นจำเป็นต้องมีหลักเกณฑ์ ในการเลือก เช่น เลือกสื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน เนื้อหาวิชา เทคนิคการสอน วัยและความสนใจของผู้เรียน ตลอดจนความสะดวกสบายในการใช้สื่อ นั้น ๆ

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและดำเนินการใน ด้านสื่อการเรียนการสอน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2551 : 9)

1. จัดหาและจัดให้มีการบริการวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนแก่ครู อย่างพอเพียงและครบถ้วนทุกกลุ่มประสบการณ์ มีการสำรวจความต้องการวางแผน เพื่อดำเนิน การจัดหาบริการและจัดทำรายงานผลการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม
2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูรู้จักใช้ และรู้จักเก็บบำรุงรักษาสื่อการเรียนให้ตรงกับ เนื้อหาและกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนการสอน โดยการจัดอบรม ประชุมเชิงปฏิบัติการ ให้ความรู้ แก่ครูผู้สอนจัดให้มีศูนย์วิชาการของสถานศึกษา เพื่อเป็นแหล่งผลิตและบริการสื่อแก่ครูผู้สอน
3. ส่งเสริมให้ครูรู้จักคิดค้นสร้างสรรค์สื่อและวิธีการใหม่ ๆ ที่จะนำมาใช้ในกิจกรรม การเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่การสร้างผลงานทางวิชาการ
4. แสวงหาแหล่งวิทยาการที่เป็นสื่อการสอนในชุมชนหรือท้องถิ่น เช่น บุคลากรสถาน ประกอบการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน
5. จัดให้มีการติดตามและประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ โดยการสังเกตการณ์สอน การดูแลแผนการสอน บันทึกการสอน สถิติการยืมสื่อ เป็นต้น

3.4 ข้อความคำนึงถึงของครูในการใช้สื่อการเรียนการสอน

การใช้สื่อการเรียนการสอนของครูผู้สอน ควรพิจารณา ดังนี้ (สำนักงาน คณะกรรมการแห่งชาติ. 2548 : 32 – 33)

ครูควรใช้สื่อการเรียนรู้อันฝึกคิดการแก้ปัญหา และการค้นพบการเรียนรู้ ครูมีความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาความสามารถทางการคิดของผู้เรียน จัดหาเวลา บุคลากรเพื่อพัฒนาการคิด ของผู้เรียน โดยใช้โปรแกรมสื่อสำเร็จรูป และสื่อการเรียนรู้อื่นๆ รวมทั้งบทเรียน กิจกรรม สำเร็จรูปที่มีผู้พัฒนาและจัดทำไว้แล้ว เช่น โปรแกรมเน้นการแก้ปัญหาประกอบด้วยขั้นตอน การแก้ปัญหา 5 ขั้นตอน ตามแนวคิดวิธีทางวิทยาศาสตร์ หรือใช้การสอนที่มุ่งเน้นเนื้อหาสาระ ตามวัตถุประสงค์หลักสูตรเพื่อให้การสอนนั้นเป็นการช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และค้นพบการเรียนรู้ได้ทั้งในด้านเนื้อหาสาระและการคิดไปพร้อม ๆ กันพยายามกระตุ้นสมองของ ผู้เรียนให้มีการเคลื่อนไหว มีการใช้ความคิดในลักษณะต่าง ๆ ให้มากในการเรียนเนื้อหาวิชาต่าง ๆ โดยใช้ความคิดและเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ผู้เรียนและคณะได้พยายามวิเคราะห์ให้เป็นรูปธรรมและใช้ เทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างหลากหลายในการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง กระตุ้นสมองของ ผู้เรียนให้สามารถทำงานในลักษณะต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้ผู้เรียนเป็นผู้มีเหตุผลมี ความคิดวิจารณ์ในการดำเนินชีวิตและแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตได้ตามที่คาดหวังหรือ วัตถุประสงค์ของการศึกษา ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถค้นพบการเรียนรู้ใหม่ ๆ ได้ด้วยตนเอง

ครูผู้สอนต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้ใหม่ การเปลี่ยนวิถีคิด ความเชื่อของตนเองได้ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นคิดจะเปลี่ยนแปลงตนเอง ไม่มีใครที่จะสามารถไปเปลี่ยน วิถีคิดและความเชื่อของคนอื่น ได้การเรียนรู้แนวใหม่เชื่อว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ มีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันและใช้เวลาไม่เท่ากัน ในพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของตนเองให้เติบโตเต็ม ศักยภาพ

สรุปได้ว่าสื่อการสอนเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยให้การสอนของครูมีประสิทธิภาพมากขึ้นเป็น ตัวกลาง หรือเครื่องมือถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน ได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษามี หน้าที่ในการช่วยเหลือ แนะนำ ส่งเสริมให้ครูสามารถจัดหา ผลิต ใช้ และบำรุงรักษาสื่อการเรียน การสอน เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ด้านการวัดและประเมินผล

การวัดผลและการประเมินผล การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันต้องอาศัยการวัดผล และการประเมินผลการเรียนการสอน ซึ่งทำให้ทราบได้ว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมมากน้อยเพียงใด และเป็นกระบวนการต่อเนื่องตามกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะเป็น กระบวนการที่ทำให้ทราบว่าหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประสบความสำเร็จมากน้อย เพียงใด เพื่อจะได้หาทางแก้ไขปรับปรุง ได้มีผู้ให้ความหมายของการวัดผลและประเมินผลการเรียน การสอน

ส่วน ลายยศ และอังคณา สายยศ (2547 : 10 – 12) ได้ให้ความหมายของการวัดผลและ ประเมินผลไว้ดังนี้ การวัดผลเป็นการวัดคุณลักษณะ เช่น ความสูง ความยาว การเรียนรู้เซาว์ปัญญา เป็นต้น ไม่ใช่การวัดคน สัตว์ สิ่งของแต่อย่างใด เดียว ดังนั้นการวัดผลแต่ละครั้งจึงขึ้นอยู่กับ จุดมุ่งหมายว่าจะวัดคุณลักษณะใด จากสิ่งใด ใช้เครื่องมืออะไร หน่วยเป็นอะไร ส่วนการ ประเมินผลเป็นกระบวนการพิจารณาตัดสินด้วยคุณธรรมแล้วลงสรุป บางกรณีไม่ต้องใช้ตัวเลขจาก การวัดเพียงแต่ใช้การหาข้อมูลจากด้านอื่นมาประกอบการพิจารณาตัดสิน

ธีรารัง บัวศรี (2548 : 227) ได้ให้ความหมายของการวัดผลไว้ว่า การวัดผล หมายถึง การวัดคุณสมบัติของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นการวัดในด้านปริมาณหรือคุณภาพก็ได้ การวัดใน ด้านปริมาณ ได้แก่ การวัดผลความยาว ความกว้าง ความสูง น้ำหนักปริมาณ ความถี่ ความเร็ว เป็นต้น ส่วนในด้านคุณภาพ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับเซาว์ปัญญา พฤติกรรม เจตคติ เป็นต้น การประเมินผล หมายถึง กระบวนการในการนำความรู้ การรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็น เพื่อ ประโยชน์ในการประเมินค่าและตัดสินใจ

วีราพร พงศ์อาจารย์ (2548 : 7) กล่าวถึง ความหมายของการวัดผลและประเมินผลไว้ว่า การวัดผล หมายถึง กระบวนการที่มุ่งค้นหาระดับที่แสดงถึงปริมาณของคุณลักษณะหนึ่งในตัว

บุคคลหรือสิ่งของหรือเหตุการณ์ ส่วนการประเมินผล เป็นการพิจารณาถึงความเห็น ตัดสินหรือสรุปเกี่ยวกับคุณค่าสิ่งที่วัดได้ โดยเปรียบเทียบกับมาตรฐานหรือเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548 : 135) การวัดและการประเมินผล เป็นกระบวนการที่จำเป็น ในการจัดการเรียนการสอน มีคำหลายคำที่นิยมใช้อยู่ ได้แก่ 1) การสอบ (Test) เป็นการใช้เครื่องมือในการวัดผลและเปรียบเทียบพฤติกรรมของผู้เรียน 2) การวัดผล (Measurement) เป็นกระบวนการที่กำหนดจำนวนตัวเลขให้กับบุคคลตามความมุ่งหมายและเปรียบเทียบลักษณะความแตกต่างที่ปรากฏอยู่ในสิ่งที่จะวัดนั้น 3) การประเมินผล (Evaluation) เป็นการพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับคุณค่าความจริง และการกระทำ

สมบูรณ์ ดันยะ (2549 : 10 – 11) ได้ให้ความหมายของการวัดผลการศึกษาไว้ว่า กระบวนการในการกำหนดหรือหาจำนวน ปริมาณ อันอับ หรือรายละเอียดของคุณลักษณะหรือพฤติกรรม ความสามารถของบุคคล โดยใช้เครื่องมือเป็นหลักในการวัดกระบวนการดังกล่าวจะทำให้ตัวเลขหรือข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ที่ใช้แทนจำนวนและลักษณะที่เกิดขึ้น

สมนึก ภัททิยาธนี (2550 : 70) ได้สรุปความหมายของการวัดผลไว้ว่า การวัดผลไว้ว่า การวัดผลเป็นกระบวนการที่ตรวจสอบคุณภาพการเรียนการสอนว่า ได้ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้หรือไม่

จากความหมายที่นักการศึกษา ได้กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า การวัดผลคือกระบวนการที่ได้มาซึ่งตัวเลข จำนวนหรือปริมาณใดปริมาณหนึ่ง โดยอาศัยเครื่องมือหรือวิธีการต่าง ๆ เช่น การสังเกต การวางผลงานการสอบถามหรือการสัมภาษณ์ตากกร ใช้แบบทดสอบ ส่วนการประเมินผลนั้นเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายหลังการวัดผล โดยการนำเอาผลของการวัดมาพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วตัดสินออกมาว่า สูงต่ำกว่าเกณฑ์หรือ เก่ง ปานกลาง อ่อน เป็นต้น

4.1 จุดมุ่งหมายของการวัดผลและประเมินผล

สุนีย์ สิงหะเกษนทร์ (2549 : 16 – 17) กล่าวว่า ครูมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการวัดผล การศึกษาเนื่องจาก

1. ครูเป็นตัวประสานระหว่างนักเรียนกับระบบการศึกษา ครูจึงต้องเข้าใจถึงวิธีการวัดผล เพื่อที่จะสามารถประเมินผลการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ครูจะต้องเป็นผู้ดำเนินการวัดผลด้วยตัวเองจึงต้องมีความรู้เกี่ยวกับการวัดผล
3. คะแนนจากการวัดผลทางการศึกษา จะสามารถนำมาใช้ประเมินประสิทธิภาพในการสอนของครูได้

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2549 : 25) ได้สรุปไว้ว่า การวัดผลและประเมินผล จะต้องใช้ให้ถูกจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ในการประเมินผลขั้นสุดท้าย จะได้ใช้ในการแก้ปัญหา การเรียนการสอน การบริหาร การแนะแนว และการศึกษาวิจัย อันจำทำให้กิจกรรมทางการศึกษา พัฒนาไปในทางที่ถูกที่ควร

สมบูรณ์ ต้นยะ (2549 : 18) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการประเมินไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. การประเมินเพื่อวิจัยเป็นการประเมินเพื่อค้นหาส่วนที่บกพร่อง หรือเป็นปัญหาเป็นการตรวจสอบความพร้อม ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินงาน
2. การประเมินเพื่อปรับปรุงเป็นการประเมินระหว่างดำเนินการ โดยพิจารณาว่าจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ตรงกับความต้องการประโยชน์และเป็นที่ยอมรับหรือไม่
3. การประเมินเพื่อตัดสินเพื่อลงสรุป เพื่อพิจารณาว่า การดำเนินงานนั้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล หรือไม่

สมนึก ภัททิยธนี (2550 : 8 - 9) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการวัดผลการศึกษา มีดังนี้

1. วัดผลเพื่อค้นหาและพัฒนาสมรรถภาพของผู้เรียน เพื่อค้นหาผู้เรียนบกพร่องหรือไม่เข้าใจในเรื่องใด อย่างไร
2. วัดผลเพื่อวินิจฉัย เพื่อค้นหาจุดบกพร่องของผู้เรียนที่มีปัญหาว่า ยังไม่เกิดการเรียนรู้ตรงจุดใด เพื่อหาทางช่วยเหลือ
3. วัดผลเพื่อจัดอันดับหรือจัดตำแหน่ง เพื่อจัดอันดับความสามารถของผู้เรียนในกลุ่มเดียวกันว่าใครเก่งกว่า
4. วัดผลเพื่อเปรียบเทียบหรือเพื่อทราบพัฒนาการของผู้เรียน
5. วัดผลเพื่อพยากรณ์ เพื่อนำผลที่ได้ไปคาดคะเนหรือทำนายเหตุการณ์ในอนาคต
6. วัดผลเพื่อประเมิน เพื่อนำผลที่ได้มาตัดสิน หรือสรุปคุณภาพของการจัดการศึกษาว่ามีประสิทธิภาพสูงหรือต่ำ

จากเหตุผลดังกล่าว ครูควรจะมีบทบาทในเรื่องการวัดผล ประเมินผล โดยพยายามศึกษาให้เข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง และเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งจุดมุ่งหมายของการวัดผลและประเมินผลไม่ได้เน้นที่การสอบเป็นสำคัญ แต่เป็นกระบวนการที่จะพัฒนาผู้เรียนให้รู้ถึงความสามารถของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้กิจกรรมทางการศึกษาพัฒนาไปในทางที่ถูกที่ควร

4.2 ขั้นตอนและวิธีการในการวัดผลและประเมินผล

กาญจนา เกียรติประวัติ (2545 : 166 - 169) สรุปเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล ว่าการวัด (Measurement) คือ การกำหนดหน่วยให้แก่ปริมาณที่มีอยู่โดยใช้เครื่องมือวัดทางการศึกษาที่ใช้กันอยู่อาจเป็นการสังเกตของครู ตามตารางสอบพฤติกรรม หรือข้อสอบ การประเมินผล (Evaluation) คือ การนำผลที่วัดได้มาหาคุณค่า การประเมินควรจะรวมถึงการวิเคราะห์จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ การประเมินผลจำแนกตามจุดประสงค์ การประเมินแบ่งได้ 4 ชนิด ประกอบด้วย

1. การประเมินผลก่อนการเรียน เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานเดิมของผู้เรียนที่จำเป็นในการเรียนต่อไป
2. การประเมินผลเพื่อปรับปรุงผลการเรียน กระทำในระหว่างที่มีการเรียนการสอนอยู่ เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียน
3. การประเมินเพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่อง การประเมินผลชนิดนี้สัมพันธ์กับชนิดที่ 2 โดยการหาข้อบกพร่องก่อนทำการแก้ไข
4. การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน เป็นการประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการสอนในแต่ละระยะ เช่น ตอนสิ้นเทอม และสิ้นปี

เอกศักดิ์ บุตรลับ และคณะ (2546 : 53) ได้กล่าวว่า การวัดผลประเมินผลการเรียนการสอนจะต้องกระทำอย่างมีระบบ ซึ่งควรดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดจุดประสงค์ ในการวัดผลประเมินผลให้ชัดเจน ว่าต้องการวัดผลเพื่อการตัดสินใจเลือกเพื่อจัดตำแหน่ง เพื่อตรวจสอบความรู้ หรือเพื่อการวินิจฉัย
2. จัดทำตารางวิเคราะห์จุดประสงค์และเนื้อหา เพื่อที่จะบอกให้ทราบว่าจะออกข้อสอบวัดเนื้อหาใด ในพฤติกรรมใด แคไหนและเพียงใด เพื่อข้อสอบที่สร้างขึ้น ได้ครอบคลุมเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการ
3. เลือกเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผล ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับข้อมูลที่วัด โดยพยายามใช้เทคนิคการวัดหลาย ๆ วิธี
4. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวัด หลังจากกำหนดว่าจะใช้วิธีการใดวัดผลแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือ การสร้างเครื่องมือวัดผลตามที่กำหนด ซึ่งเครื่องมือที่ใช้กันมาก ในการวัดผล การเรียนการสอน ได้แก่ แบบทดสอบ
5. ดำเนินการวัดผล เป็นขั้นตอนของการนำเครื่องมือไปทดสอบหาข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการประเมินผล จุดมุ่งหมายปลายทางของการวัดผล ก็เพื่อปรับปรุงการเรียนของผู้เรียน

และการสอนของครู ตลอดจนสื่อการเรียนการสอนที่ใช้ว่า มีความเหมาะสมเพียงใดควรปรับปรุง และแก้ไขอย่างไร

วิราพร พงศ์อาจารย์ (2548 : 23) สรุปขั้นตอนการวัดผลและประเมินผลไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนดีหรือไม่ดีเพียงใด ควรกระทำเป็น 3 ขั้นตอน คือ ประเมินก่อนเรียน ระหว่างเรียน และประเมินผลรวมเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนเพื่อทราบผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

สมนึก กัททิษฐี (2550 : 7) ได้สรุปขั้นตอนการวัดผลและประเมินผลไว้ดังนี้

1. การวัดผลก่อนการเรียนการสอน เพื่อประเมินว่าผู้เรียนแต่ละคนพฤติกรรมพื้นฐานอยู่ในระดับใด
2. การวัดผลระหว่างเรียนหรือวัดผลย่อย เพื่อให้ผู้สอนได้ทราบว่าควรซ่อมเสริมผู้เรียนคนใดเรื่องใดบ้าง
3. การวัดผลภายหลังสิ้นสุดการเรียนการสอนหรือการวัดผลรวมเพื่อประเมินผล การเรียน โดยสรุปรวมทั้งหมด

สรุปได้ว่า ขั้นตอนในการวัดผลและประเมินผลเป็นการวัดผลตามจุดประสงค์เชิง พฤติกรรมซึ่งเป็นการประเมินผลผู้เรียนก่อนเรียน ระหว่างเรียน การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อ วินิจฉัยข้อบกพร่องและนำไปปรับปรุงผลการเรียนและพฤติกรรมของผู้เรียนแต่ละคน

วิราพร พงศ์อาจารย์ (2548 : 23) ได้สรุปประโยชน์ของการวัดผลและประเมินผล การศึกษาไว้ว่า การวัดผลและประเมินผลการศึกษา มีประโยชน์ทางการเรียนการสอน เช่น ใช้ในการจัดตำแหน่งผู้เรียน ใช้สำหรับแยกประเภท วินิจฉัยปรับปรุงการเรียนการสอนเปรียบเทียบ ความเจริญงอกงามและเพิ่มแรงจูงใจ นอกจากนี้ยังมีประโยชน์ในการแนะแนว การบริหารและ การวิจัยอีกด้วย

สมนึก กัททิษฐี (2550 : 10) ได้กล่าวถึงประโยชน์ในการวัดผลการศึกษาไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. ประโยชน์ต่อผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนทราบว่าตนเองมีความสามารถอยู่ในระดับใด เห็นความถนัดของตนเองและเกิดแรงจูงใจในการเรียน
2. ประโยชน์ต่อครูผู้สอน เป็นข้อมูลให้ครูได้เตรียมการสอน และรู้จักผู้เรียนมากขึ้น
3. ประโยชน์ต่อฝ่ายแนะแนว ในการแก้ปัญหาต่างๆ แนะนำการเรียนและอาชีพได้ ถูกต้อง
4. ประโยชน์ต่อฝ่ายบริหาร ในการวางแผนการเรียนการสอน การบริหาร โรงเรียน และการจัดการศึกษา

การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้การเรียนรู้ ของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเป็นกระบวนการตรวจสอบว่า ผู้เรียนได้บรรลุจุดมุ่งหมาย ปลายทางตามที่หลักสูตรต้องการหรือไม่เพียงใด ผลจากการวัดผลประเมินผลจะเป็นข้อมูลที่ช่วยให้

ครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปพิจารณาหาวิธีการแก้ไขข้อบกพร่องและจุดอ่อนในด้านต่าง ๆ โดยมีหลักการเพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน และตัดสินผลการเรียนแต่จุดมุ่งหมายอื่น ๆ นอกเหนือจากนี้ ขึ้นอยู่กับผู้สอนจะสามารถนำผลไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางใด ๆ ได้

บทบาทและหน้าที่ของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

บทบาทและหน้าที่ของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยถูกกล่าวไว้โดยสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ดังนี้ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย . 2557 : 11 – 45)

1. ด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้

ปีการศึกษา 2551 สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีนโยบายปฏิรูปการเรียนการสอนแนวใหม่ เพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลในการปฏิรูปการศึกษาซึ่งแนวทางในการปฏิรูปการเรียนการสอนแนวใหม่ มุ่งเน้นการปรับกระบวนการเรียนรู้สายสามัญ โดยการปรับปรุงวิธีการพบกลุ่ม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย และการทำโครงการ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนการศึกษานอกโรงเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในการดำเนินงานดังกล่าว ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดกระบวนการการเรียนรู้ให้บรรลุผลตามแนวทางดังกล่าว ภารกิจของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีดังต่อไปนี้

1.1 การประชาสัมพันธ์ การแนะแนว ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นทีมงานสำคัญของสถานศึกษาในการประชาสัมพันธ์การเรียนการสอน ตามแนวใหม่ ให้แก่กลุ่มเป้าหมายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยสาระสำคัญที่ต้องประชาสัมพันธ์ ได้แก่

1.1.1 จุดเด่น และความน่าสนใจของการจัดการกระบวนการเรียนรู้แนวใหม่มีความแตกต่างจากแนวเดิมอย่างไร หลักสูตรใหม่เป็นอย่างไร

1.1.2 วิธีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่

1.1.3 กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แนวใหม่

1.1.4 เงื่อนไขต่าง ๆ และการจบหลักสูตร

1.1.5 ประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับ

นอกจากการประชาสัมพันธ์การเรียนการสอนตามแนวใหม่ดังกล่าวแล้ว ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยังมีหน้าที่ในการแนะแนวและให้คำปรึกษาแก่นักเรียน เพื่อ

สำรวจตนเองก่อนตัดสินใจลงทะเบียนเรียน รวมทั้งให้คำปรึกษาในการปรับตัวและแก้ไขปัญหาทางการเรียนด้วย

1.2 การปฐมนิเทศครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ร่วมกับสถานศึกษาปฐมนิเทศนักศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตร วิธีการจัดการเรียน การสอน หรือการเรียนรู้ตามหลักสูตร รวมทั้ง การสร้างบรรยากาศที่ดี การสร้างความสัมพันธ์ ความคุ้นเคยระหว่างครูและนักศึกษา ระหว่างนักศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และนักศึกษากับผู้เกี่ยวข้องในการศึกษา ดังนี้

1.2.1 การต้อนรับนักศึกษา แนะนำตนเอง แนะนำผู้เกี่ยวข้องและให้นักศึกษาแนะนำตนเอง

1.2.2 ชี้แจงเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตรหมวดวิชาที่ลงทะเบียนเรียน สื่อ และเงื่อนไขต่าง ๆ ของหลักสูตร ระเบียบที่เกี่ยวข้องและการจบหลักสูตร

1.2.3 ชี้แจงวิธีการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้แก่ การพบกลุ่ม การเรียนรู้ด้วยตนเองหรือทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย การทำโครงการ การสอนเสริมและการทำกิจกรรม พบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

1.2.4 กล่าวถึงข้อตกลงต่าง ๆ ในการเรียนรู้ เช่น การพบกลุ่ม การเรียนรู้ด้วยตนเองหรือทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย การส่งงาน การประเมินการเรียนรู้ เป็นต้น

1.2.5 แนะนำสถานที่ในการพบกลุ่ม แนะนำการจัดเตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ในการเรียนรู้

1.2.6 แนะนำแหล่งข้อมูล แหล่งความรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ผู้มีปัญญาท้องถิ่น

1.3 การวิเคราะห์หลักสูตรและจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 15 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษาตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ๆ นอกจากนี้ในมาตรา 27 กำหนดให้มีหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนการศึกษาต่อ อีกทั้งกำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตาม

วัตถุประสงค์ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

จากสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2551 เป็นหลักสูตรแกนกลาง และกำหนดให้การจัดการศึกษานอกระบบ สามารถปรับใช้มาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการให้เป็นไปตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้จัดทำหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ขึ้นสำหรับจัดการศึกษาพื้นฐานระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในการนำหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ไปใช้นั้น สถานศึกษาจะต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นใช้เอง แต่ในขั้นแรกนี้ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคร่วมกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และชุมชน ร่วมกันจัดหลักสูตรสถานศึกษาในภาคและในจังหวัดนั้น ๆ ไปก่อน

การนำหลักสูตรที่ร่วมกันพัฒนาขึ้นในระดับท้องถิ่น ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนนั้น หน้าทีของครูศูนย์การศึกษานอกระบบการศึกษาดตามอัธยาศัย คือ การจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งต้องออกแบบหรือวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ โดยมีกระบวนการดำเนินการ ดังนี้

1.3.1 ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้เข้าใจและเห็นแนวทางในการจัดการศึกษาพื้นฐานการศึกษานอกโรงเรียน

1.3.2 ศึกษาวิเคราะห์สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ รายละเอียดการเรียนรู้ของแต่ละหมวดวิชาและของแต่ละระดับการศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกับนักศึกษา

1.3.3 ศึกษาสำรวจเอกสารที่สอดคล้องกับมาตรฐานและรายละเอียดสาระการเรียนรู้ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาต่าง ๆ ที่จะให้นักศึกษาได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตัวเอง

1.3.4 จัดทำรายละเอียดเนื้อหาแต่ละหัวข้อของสาระการเรียนรู้ในแต่ละหมวดวิชา และกิจกรรมที่จะให้นักศึกษาปฏิบัติในการจัดทำเนื้อหาการเรียนรู้ที่ละเอียดนั้นควรร่วมกันจัดทำเป็นกลุ่ม

1.3.5 แบ่งสารการเรียนรู้แต่ละหมวดวิชาเพื่อการพบกลุ่ม 18 ครั้ง สำหรับจัดการศึกษาในแต่ละภาคเรียน (เรียน 2 หมวดวิชาต่อ 1 ภาคเรียน) โดยให้วิเคราะห์สาระการเรียนรู้จำแนกออกเป็นสาระการเรียนที่ง่าย สำหรับการจัดกิจกรรมเรียนรู้ต่อเนื่อง และให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า หรือปฏิบัติด้วยตนเองเป็นกลุ่ม สารการเรียนรู้ที่ยากต่อการศึกษาด้วยตนเอง สำหรับครูศูนย์การเรียนชุมชน จะสอนหรืออธิบาย และสาระการเรียนรู้ที่ยากมาก ซึ่งต้องเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขามาให้ความรู้ และสาระที่สามารถนำไปทำโครงการได้ สารการเรียนรู้ที่วางแผนไว้นี้ ครูศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จะต้องนำไปให้นักศึกษาร่วมกันวางแผนการเรียนรู้ของกลุ่มผู้เรียนเองอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเป็นแผนการเรียนรู้ที่มีการกำหนดกิจกรรมที่มีระยะเวลา และผลงานที่แน่นอนในการศึกษาหมวดวิชานั้น ๆ

1.4 การวางแผนการจัดการเรียนรู้ในการวางแผนการเรียนรู้และผู้เรียนร่วมกันวางแผนการเรียนรู้ดังนี้

1.4.1 ครูศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตรแต่ละหมวดวิชาที่ลงทะเบียนเรียน เพื่อศึกษาวัตถุประสงค์ สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้การจัดการจัดกิจกรรม

ตาราง 2.1 การวิเคราะห์หลักสูตร แบ่งกลุ่มเนื้อหาสาระ

เนื้อหาสาระที่ง่าย ๆ	เนื้อหาสาระที่ยากปานกลาง	เนื้อหาสาระที่ยากหรือยากมาก	เนื้อหาที่สามารถบูรณาการได้หรือเนื้อหาเจาะลึก
ทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่อง โดยให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองหรือทำกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย	ให้ครูผู้สอนเป็นผู้สอนเองในเวลาจัดกิจกรรมพบกลุ่ม	ใช้วิธีการสอนเสริม โดยครูหรือวิทยากรที่เชี่ยวชาญเฉพาะ	ให้ผู้เรียนทำเป็นโครงการ

1.4.2 ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และผู้เรียนจัดทำแผนการสอน และแผนการเรียนรู้ โดยกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับลักษณะของเนื้อหาหลักสูตรที่ได้จากการวิเคราะห์ ดังนี้

- 1) เนื้อหาง่าย ครูผู้สอนสามารถให้นักศึกษาไปทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่อง โดยศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หรือการทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย ในช่วงแต่ละสัปดาห์
- 2) เนื้อหาที่ความยากปานกลาง ครูผู้สอนสามารถอธิบายทำความเข้าใจหรือการทำแบบฝึกหัด เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้
- 3) เนื้อหาที่ยาก ครูผู้สอนสามารถจัดหาวิทยากรหรือผู้ที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะมาสอนเสริม ทำความเข้าใจกับนักศึกษาเป็นครั้งคราว
- 4) เนื้อหาสามารถบูรณาการได้ ให้นักศึกษารวมกลุ่มกันเลือกทำโครงการที่เหมาะสม ตลอดระยะเวลา 2 – 3 เดือน หรือตลอดช่วงภาคเรียน

1.4.3 ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และผู้เรียนวางแผนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เน้นการประเมินตามสภาพจริง ประเมินควบคู่ไปกับการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ครูและผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล โดยมีการวัดและประเมินผล ดังนี้

- 1) การวัดและประเมินผลระหว่างภาค ประกอบด้วย
 - 1.1) การวัดและประเมินผล จากการนำเสนอการรายงานจากเอกสารรายงานที่เกิดจากการทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่อง โดยการศึกษาค้นคว้าและกิจกรรมกลุ่มในช่วงการพบกลุ่ม แต่ละสัปดาห์
 - 1.2) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในเนื้อหาสารในช่วงสัปดาห์ที่ผ่านมา โดยใช้การทดสอบย่อย
 - 1.3) การวัดและประเมินผล การจัดทำโครงการ โดยมีการประเมินผลทั้งกระบวนการดำเนินงาน และประเมินผลผลิตที่เป็นชิ้นงาน

1.5 การจัดกระบวนการการเรียนรู้ ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีหน้าที่สำคัญในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจเกิดทักษะเจตคติและค่านิยม ตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และหมวดวิชาต่าง ๆ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนภาพเรียนซึ่งมีกิจกรรมการเรียนรู้หลัก 5 กิจกรรม คือ การพบกลุ่ม (พค.) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่อง (กรต.) โดยการทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย การทำโครงการ (คง.) การสอนเสริม (สส.) และการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.) โดยแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้มีสาระสำคัญ ดังนี้

1.5.1 การพบกลุ่ม

1. ความหมาย การพบกลุ่ม หมายถึง การพบกันระหว่างครูการศึกษา นอกโรงเรียน กับนักศึกษาที่ลงทะเบียนในแต่ละภาคเรียน โดยพบกันสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ๆ ละไม่น้อยกว่า 3 ชั่วโมง ตลอดทุกสัปดาห์ ในแต่ละภาคเรียน รวม 20 สัปดาห์ ในการพบกลุ่มสัปดาห์ที่ 1 เป็นการปฐมนิเทศ เพื่อสร้างความเข้าใจในหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดร่วมกันระหว่างครูศูนย์และนักศึกษา และสัปดาห์สุดท้ายเป็นการประเมินผลปลายภาคเรียน

2. วัตถุประสงค์ กิจกรรมการพบกลุ่ม มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

2.1 เพื่อให้ศึกษานำเสนอผลงานการศึกษา ค้นคว้าจากการทำงานกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่องเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเติมเต็มความรู้แก่กัน

2.2 เพื่อให้ศึกษานำเสนอ โครงการที่รับผิดชอบ เพื่อให้ศึกษาค้นคว้า และครูช่วยกันวิเคราะห์ ชักถาม ให้ข้อเสนอแนะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการต่อยอดทางความคิด และนำไปสู่การพัฒนาโครงการต่อไป

2.3 เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาการเรียนในเนื้อหาสาระที่นักศึกษายังไม่เข้าใจ และต้องการที่จะเรียนรู้

2.4 เพื่อวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่องจากการพบกลุ่ม

2.5 เพื่อทดสอบความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่มอบหมายให้นักศึกษาไปศึกษาค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเอง

3. การปฏิบัติกิจกรรมการพบกลุ่ม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดภารกิจของกิจกรรมในการพบกลุ่มแต่ละครั้ง มีดังนี้ ภารกิจของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3.1 จัดให้เกิดกิจกรรมการพบกลุ่ม โดยทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้ (Group facilitator) แนะนำวิธีการเรียนให้นักศึกษาในกลุ่มที่รับผิดชอบ

3.2 มอบหมายให้นักศึกษาทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่อง โดยไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในลักษณะงานกลุ่มหรือรายบุคคลตามความเหมาะสม

3.3 แนะนำสื่อ แหล่งข้อมูล และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่นักศึกษาจะสามารถไปศึกษา ค้นคว้าได้ โดยครูจะต้องมีการศึกษา สืบหาข้อมูล และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และมีการประสานกับผู้เกี่ยวข้องไว้แล้ว

3.4 ให้คำปรึกษาแนะนำ แนะนำ ตอบข้อซักถามให้ข้อเสนอแนะระหว่างที่นักศึกษานำเสนอผลงาน โครงการ และร่วมกับนักศึกษาในการสรุปความคิดรวบยอดองค์ความรู้ต่าง ๆ

3.5 สอนเพิ่มเติม

3.6 ติดตามผล กับกับดูแลการเรียนของบนักศึกษาเป็นรายบุคคล และรายงานกลุ่มตามกำหนด

3.7 ร่วมกับสถานศึกษา (ศบอ./ศบข.) จัดทำข้อทดสอบย่อยเพื่อทดสอบนักศึกษาทุกครั้งที่มีการพบกลุ่ม

3.8 ประเมินผลการเรียนและการทำกิจกรรมของนักศึกษาทุกครั้งที่มีการพบกลุ่ม

3.9 รายงานผลการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม ต่อผู้บังคับบัญชาตาม สายงาน

1.5.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่อง

1. ความหมาย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่อง เป็นการจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนศึกษา ค้นคว้า เรียนรู้ด้วยตนเอง ให้หัวข้อที่ง่ายหรือไม่ยากเกินไป และอยู่ในวิสัยที่นักศึกษาจะเรียนรู้ด้วยตนเองได้ โดยครูมอบหมายงานให้นักศึกษาเรียนรู้ ด้วยตนเองเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล ต่อเนื่องจากการพบกลุ่มหรือทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย นักศึกษาจะใช้เวลาสัปดาห์และประมาณ 15 ชั่วโมง เพื่อการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และหรือ ทำกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย

2. วัตถุประสงค์กิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่อง มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1.1 เพื่อให้ให้นักศึกษารู้จักแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ จากแหล่งเรียนรู้ ผู้รู้ ภูมิปัญญา และจากสื่อต่าง ๆ แล้วนำความรู้ ความเข้าใจ ไปนำเสนอกับกลุ่มนักศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในการพบกลุ่ม

1.2 เพื่อให้ให้นักศึกษารู้จักการวิเคราะห์กำหนดความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง

1.3 เพื่อให้ นักศึกษามีการจดบันทึกเรียบเรียงความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเป็นหลักฐาน

1.4 เพื่อให้ นักศึกษามีนิสัยใฝ่รู้ และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

1.5.3 ภารกิจของครูศูนย์การเรียนนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

1. วิเคราะห์หลักสูตรหมวดวิชา เพื่อออกแบบกิจกรรม และกำหนดชิ้นงาน ประเด็นเพื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ และมอบหมายให้นักศึกษา ไปศึกษาค้นคว้าเป็นรายบุคคลหรือราย กลุ่ม ต่อเนื่องจากพบกลุ่มแต่ละครั้ง

2. ศึกษา สืบหา ประสานงาน เพื่อทราบข้อมูลแหล่งเรียนรู้ ผู้รู้ ภูมิปัญญาและ สิ่งต่าง ๆ เพื่อที่จะแนะนำและให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาในการ ไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

3. ประเมินผลการศึกษาค้นคว้าของนักศึกษา โดยการซักถามทดสอบความรู้ ความเข้าใจ และผลงาน ชิ้นงานที่น่าเสนอ

1.5.4 การทำโครงการงาน

ความหมาย โครงการงาน คือ แผนงานหรือกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนร่วมกันกำหนดขึ้นตามความสนใจ ความต้องการ เพื่อนำไปสู่การศึกษา ค้นคว้า ทดลองและลงมือปฏิบัติจริง ผลจากการทำโครงการนำไปสู่ผลผลิตที่เป็นองค์ความรู้ตามหมวดวิชานั้น ๆ โดยมีการบูรณาการสาระที่จำเป็นและสอดคล้องกัน

1.5.5 วัตถุประสงค์ การทำโครงการงาน มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง ในเรื่องที่สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการของตนเอง

2. เพื่อให้นักศึกษา ได้ผลิตผลงาน ชิ้นงาน ที่เป็นบูรณาการองค์ความรู้ตามหมวดวิชาที่ลงทะเบียนเรียนกับชีวิตประจำวัน เช่น การประกอบอาชีพ

3. เพื่อให้นักศึกษาได้สร้างและสรุปองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ

2. ด้านการบริหารจัดการ

ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์การเรียน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ บทบาทหน้าที่ ของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ด้านการบริหารจัดการ มีดังนี้

2.1 สืบหาความต้องการของประชาชน ชุมชน เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในศูนย์การเรียนชุมชนและเก็บรวบรวมหลักฐานความต้องการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนและ กิจกรรมอื่น ๆ ของประชาชน

2.2 ประชาชนสัมพันธ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการศึกษานอกโรงเรียน

2.3 จัดทำข้อมูลชุมชนและจัดเก็บอย่างเป็นระบบพร้อมที่จะให้บริการ โดยการสำรวจจัดทำระบบข้อมูลพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพ ร่วมมือกับผู้นำชุมชน เครือข่ายต่าง ๆ ในชุมชน นักเรียน นักศึกษา และรวบรวมข้อมูลที่สำคัญของชุมชนในพื้นที่ซึ่ง ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของ

ประชาชนในชุมชน เช่น ประวัติความเป็นมาของชุมชน สภาพทั่วไป สภาพภูมิศาสตร์ อาชีพของประชาชน การคมนาคม ยานพาหนะ ข้อมูลด้านสาธารณสุข ข้อมูลด้านปศุสัตว์ ศาสนา วัด ศาสนสถาน โบราณสถาน แหล่งผู้รู้ ผู้ชำนาญ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานประกอบการบุคคลตัวอย่างในชุมชน แหล่งทรัพยากร แหล่งท่องเที่ยว แหล่งน้ำ แหล่งธรรมชาติ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ข้อมูลเกี่ยวกับ โครงการต่าง ๆ ของชุมชน ความต้องการด้านการศึกษาของประชาชนในชุมชน ทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย สายอาชีพ รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาทักษะชีวิต แลกการพัฒนาสังคมและชุมชน เป็นต้น มีการนำเสนอข้อมูลที่ เป็นประโยชน์แก่ชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น จัดทำแฟ้มข้อมูลการนำเสนอข้อมูลเป็นตาราง กราฟ แสดงไว้ที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

2.4 จัดทำแผนงานและ โครงการงาน เพื่อเสนอเข้าแผนพัฒนาตำบลและศูนย์บริการ การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

2.5 ประสานงานกับบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อเป็นเครื่อง ช่วยการเรียนรู้งานการศึกษานอกโรงเรียน

2.6 ให้บริหารวัสดุ อุปกรณ์ และสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ในศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนเพื่อใช้ศึกษาด้วยตนเองของประชาชนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จัดบริการ สื่อเพื่อสนอง การเรียนรู้ของประชาชนกลุ่มเป้าหมายในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีลักษณะหลากหลาย สื่อที่จัด ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวีดิทัศน์ เทปเสียง เป็นสื่อตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนทุกระดับ สื่อการศึกษาสายอาชีพและสื่ออรรถาธิบาย รวมทั้งครุภัณฑ์ ได้แก่ เครื่องรับโทรทัศน์ เครื่องเล่นวีดิทัศน์ วิทยุ เทป ซึ่งให้บริการแก่ นักเรียน นักศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนตลอดจน ประชาชนทั่วไป สื่ออื่น ๆ ได้แก่ ชุดรับสัญญาณรายการ โทรทัศน์ผ่านดาวเทียม สไลด์ภาพยนตร์ CD-ROM สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน คอมพิวเตอร์ที่สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สื่อชุด ทดลองวิทยาศาสตร์ ชุดนิทรรศการ ซึ่งศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย แต่ละ แห่งอาจจัดหาสื่อต่าง ๆ เหล่านี้ได้ตามความจำเป็นและความเหมาะสมของแต่ละชุมชน สำหรับการบริการสื่อควรจัดทำบันทึกสถิติการให้บริการ จัดทำรายงานผลการใช้สื่อ ตรวจสอบสภาพสื่อ ทุกครั้งทั้งก่อนและหลังให้บริการสื่อ

2.7 จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ได้แก่ การส่งเสริมการรู้หนังสือให้ ประชาชนอย่างต่อเนื่อง การจัดกิจกรรมชุมชนปลอดภัยเสพติด การจัดการแข่งกีฬาการส่งเสริม คุณธรรม การพัฒนาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยการประสานงานอาศัยความร่วมมือของบุคลากรใน ชุมชน นักศึกษานอกโรงเรียน เป็นผู้ช่วยดำเนินการ

2.8 เป็นรวบรวมหลักฐานที่เป็นกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนของประชาชน จัดทำและตรวจความถูกต้องของเอกสารหลักฐานการดำเนินงานต้นสังกัด จัดทำสรุปผลการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ที่ชัดเจนและเที่ยงตรงรายงานต่อศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ

2.9 ดำเนินงานธุรการในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น การรับสมัครนักศึกษา แนะนำให้คำปรึกษา ตรวจสอบหลักฐานการขึ้นทะเบียนนักศึกษา การลงทะเบียนเรียน จัดทำแผนการเรียนการสอน การสอนเสริมและการพบกลุ่ม

2.10 สรุปและรายงานผลการปฏิบัติงานต่อหน่วยที่เกี่ยวข้อง

2.11 ให้ความร่วมมือระหว่างเครือข่ายในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมและพัฒนาชุมชน โดยประสานเครือข่ายชุมชนให้มีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถาบัน ศาสนา สถานประกอบการ ทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นต้น

สรุปการบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงานทุกภารกิจเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย การสำรวจความต้องการของประชาชน ชุมชน และ เก็บรวบรวมหลักฐานความต้องการการจัดกิจกรรม การศึกษาการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดทำข้อมูลชุมชนและจัดเก็บอย่างเป็นระบบพร้อมที่จะให้บริการ การจัดทำแผนงานและโครงการ เพื่อเสนอเข้าแผนพัฒนาตำบลและศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน การประสานงานกับบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อเป็นเครือข่ายการเรียนรู้งานการศึกษานอกโรงเรียน การให้บริการวัสดุ อุปกรณ์ และสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง การรวบรวมหลักฐานที่เป็นกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนการดำเนินงานธุรการ ในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การสรุปและรายงานผลการปฏิบัติงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การให้ความร่วมมือระหว่างเครือข่ายในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมและพัฒนาชุมชน โดยประสานเครือข่ายชุมชนให้มีส่วนร่วม

3. ด้านการส่งเสริมสนับสนุน

ภารกิจของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในด้านการส่งเสริมสนับสนุน มีหลายด้าน คือ การประชาสัมพันธ์ การแนะแนว การกระจายและหมุนเวียนสื่อ การปฏิบัติงานธุรการ การนิเทศติดตามและรายงานผล ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

3.1 การประชาสัมพันธ์

3.1.1 วัตถุประสงค์ของการประชาสัมพันธ์

1. เพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้ทราบถึงนโยบาย วัตถุประสงค์หลักการดำเนินงานและประเภทของกิจกรรมในการจัดศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
2. เพื่อให้นักศึกษา ประชาชน องค์กรท้องถิ่นและหน่วยงานเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
3. เพื่อให้นักศึกษา ประชาชนในชุมชนมาใช้บริการศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตามความต้องการ

3.2 วิธีการประชาสัมพันธ์

ศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อาจจะต้องคณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ขึ้น โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อทำหน้าที่วางแผนและจัดประชาสัมพันธ์งานศูนย์การเรียนรู้ให้นักศึกษา ประชาชนในชุมชนได้ทราบอย่างทั่วถึง

3.2.1 กิจกรรมการประชาสัมพันธ์

ศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ดำเนินการประชาสัมพันธ์ โดยใช้รูปแบบและสื่อที่หลากหลาย เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษา นอกโรงเรียนและกระตุ้นให้ประชาชนมารับการศึกษาหรือใช้บริการของศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ดังนี้

1. จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ กระจาดานข่าว ป้ายนิเทศ
2. เสียงตามสาย หอกระจายข่าว ประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่
3. ใช้สื่อบุคคล เช่น นักศึกษา ประชาชน องค์กรท้องถิ่น หน่วยงานเครือข่าย
4. จัดทำแผ่นพับ แผ่นปลิว หนังสือพิมพ์ฝาผนัง จดหมายข่าว ลงข่าวใน

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

3.2.2 แนวทางการดำเนินงานการประชาสัมพันธ์

1. แต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ โดยขอความเห็นชอบต่อคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้
2. ประชุมคณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ เพื่อวางแผน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดและดำเนินการประชาสัมพันธ์
3. ผลิต รวบรวม จัดหาสื่อประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่สื่อ เอกสารประชาสัมพันธ์แก่กลุ่มเป้าหมายเพื่อความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมการศึกษา

4. จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ ทั้งในรูปแบบของการประชุมชี้แจง การจัด นิทรรศการ การรณรงค์ เพื่อกระตุ้นให้คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา ร่วมกัน แก้ไขปัญหาในชุมชนและความจำเป็นในการพัฒนาชุมชน

5. สรุปรายงานผลการประชาสัมพันธ์ต่อคณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ และคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้

3.3 การแนะแนว

3.3.1 ความสำคัญของการแนะแนว การแนะแนว เป็นกระบวนการช่วยเหลือ บุคคลให้เข้าใจตนเอง เพื่อให้สามารถตัดสินใจในการศึกษาต่อ การเลือกประกอบอาชีพหรือรู้จัก ปรับตัวที่จะอยู่ในสังคม เพื่อให้รู้จักดำเนินชีวิตของตนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและมี คุณภาพดียิ่งขึ้น เนื่องจากนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนมีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านพื้น ฐานความรู้ สภาพเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนสภาพการดำเนินชีวิต ซึ่งจำเป็นที่จะต้องได้รับ คำปรึกษาและแนะแนวจากครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ทั้งก่อนที่จะเข้ารับการศึกษา ในระหว่าง การศึกษา และเมื่อจบการศึกษาไปแล้ว เพื่อนักศึกษาจะได้มีข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในการศึกษาการ ประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม

3.3.2 กิจกรรมการแนะแนว ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อรรถาศัย ควรจัดกิจกรรมให้คำปรึกษาและแนะแนวในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. การให้คำปรึกษาและแนะแนวก่อนเรียน ก่อนที่นักศึกษาจะสมัครเข้าเรียน นักศึกษาบางคนจำเป็นต้องได้รับคำชี้แจง และคำแนะนำเกี่ยวกับรายละเอียดของการเรียน เช่น โครงสร้างและรายละเอียดของหลักสูตร วิธีการ แผนการเรียน เวลาเรียน การวัดและประเมินผล เงื่อนไขการจบหลักสูตร การทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต การทำสอบก่อนเรียน (สำหรับระดับ ประถมศึกษา) การเทียบ โอนวิชาสามัญและวิชาชีพ และการเทียบ โอนประสบการณ์ เป็นต้น

2. การให้คำปรึกษาและแนะแนวระหว่างเรียน เนื่องจากนักศึกษาจะต้อง รับผิดชอบการเรียนของตนเอง โดยครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถาศัยจะเป็น ผู้ให้ความสนับสนุนช่วยเหลือ และแนะนำ เช่น แหล่งความรู้ที่นักศึกษาควรจะไปศึกษาหาความรู้ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน ตามความต้องการของนักศึกษา คำแนะนำด้านส่วนตัวและสังคมหรือทักษะชีวิต ขั้นตอนและวิชาการสอนระหว่างภาค และ ปลายภาค คำแนะนำในการทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต และการขอรับทุนการศึกษา การใช้บัตร ส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน เป็นต้น

3. การให้คำปรึกษาและแนะแนวหลังจบการศึกษา เมื่อนักศึกษา เรียนจบ การศึกษาตามหลักสูตรต่าง ๆ แล้ว ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถาศัย ควรให้

คำปรึกษา และแนะนำ เพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อหรือการประกอบอาชีพ เช่น การศึกษาต่อในระดับต่าง ๆ การเลือกประกอบอาชีพตามความถนัด และคำแนะนำในการสมัครงาน เป็นต้น

3.3.3 แนวทางการดำเนินงานการแนะแนว การให้คำปรึกษาและแนะแนวนั้นครู ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีวิธีการจัดได้อย่างหลากหลาย ดังนี้

1. ประสานงานกับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ เพื่อขอรับ ความสนับสนุนในด้านสื่อต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการให้คำปรึกษา และแนะแนว เช่น แผ่นพับที่เกี่ยวกับรายละเอียดการเรียนการสอนการศึกษานอกโรงเรียน สายสามัญและสายอาชีพ เอกสารหรือวีดิทัศน์เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต สื่อการเรียนการสอน ทั้งประเภทเอกสาร และวีดิทัศน์ ในหมวดวิชาต่าง ๆ ตามความต้องการของนักศึกษา

2. จัดทำแผนผัง หรือแผนภูมิ หรือสื่อชั้นรอนและวิธีการต่าง ๆ ในกระดาษ โปสเตอร์ขนาดใหญ่ แล้วแสดง ไว้ที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อให้นักศึกษาสามารถศึกษาและทำความเข้าใจด้วยตนเองได้

3. ประสานงานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือสถานประกอบการ เพื่อจัดให้ นักศึกษาไปขอรับความรู้หรือศึกษาดูงาน

4. เชิญวิทยากรหรือผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ มาให้ความรู้ เพื่อ แนะนำการศึกษาต่อ หรือการเลือกประกอบอาชีพ หรือการสมัครงาน หรือการปรับปรุง บุคลิกภาพตามความเหมาะสม

5. จัดให้มีผู้รับฟังความคิดเห็นในการรับบริการจากศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย หรือปัญหาที่เกิดจากการเรียนการสอนแล้วตอบปัญหาเหล่านั้นโดย วิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสมเช่น จี้แจงในป้ายประกาศ เป็นต้น

6. จัดทำป้ายนิเทศหรือมุมเสริมความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อแสดง ข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นการเพิ่มพูนความรู้แก่นักศึกษา

7. จัดให้มีคำปรึกษาเป็นรายกลุ่ม หรือรายบุคคลแก่นักศึกษา ที่ต้องการ คำปรึกษาหรือแนะนำเฉพาะราย

3.3.4 การกระจายและการหมุนเวียน ระบบการกระจายสื่อสำหรับการจัดการศึกษา ในชุมชน สื่อการศึกษา ที่หน่วยงานต่าง ๆ ของกรมการศึกษานอกโรงเรียนและหน่วยงานเครือข่าย ดำเนินการผลิต จัดซื้อจัดหา เพื่อให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำเป็นจะต้องมี ระบบการกระจายสื่อที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีคุณภาพทั่วถึงทันเวลา โดยมี ระบบการกระจายสื่อที่สำคัญ 2 รูปแบบ คือ

1. การส่งสื่อกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่โดยตรง สื่อที่ผ่านการจัดส่งประเภทนี้ ได้แก่ รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา และรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษา

2. รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา เผยแพร่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (EVT) ไปยังกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ผู้เรียนที่สถานีปลายทางสามารถเปิดรับชมได้จากเครื่องรับที่ติดตั้งจานรับสัญญาณดาวเทียม ซึ่งมีประจำที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ตามตารางออกอากาศที่กำหนดไว้แต่ละภาคเรียน นอกจากนี้แล้วยังมีรายการโทรทัศน์ที่หน่วยงานส่วนภูมิภาคจัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ ผู้เรียนสามารถเปิดรับชมรายการได้จากเครื่องรับโทรทัศน์ในพื้นที่ได้โดยตรง

3. รายงานวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษาเผยแพร่รายการออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเอการศึกษาและสถานีท้องถิ่นนักศึกษาและผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายสามารถเปิดรับฟังรายการได้โดยตรงจากเครื่องรับวิทยุ

4. การส่งสื่อผ่านเครือข่ายหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่ง ได้แก่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค กลุ่มศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ เพื่อกระจายสื่อไปยังศูนย์การเรียนชุมชน สื่อที่กระจายผ่านเครือข่ายนี้ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุทัศน์ เทปเสียง สื่อวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

3.4 การปฏิบัติงานธุรการ การดำเนินงานธุรการ ครูศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย มีแนวปฏิบัติ ดังนี้

3.4.1 จัดทำบัญชีลงเวลาการปฏิบัติ

3.4.2 จัดทำบันทึกการปฏิบัติงาน Portfolio นำเสนอผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

3.4.3 เจ้าหน้าที่การเงิน โดยได้รับการแต่งตั้งจากผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

3.4.4 จัดบริการให้ยืม วัสดุ อุปกรณ์ และครุภัณฑ์การศึกษา แก่นักศึกษานอกโรงเรียนและประชาชนในชุมชน

3.4.5 จัดกระจายสื่อและหมุนเวียนสื่อระหว่างศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้บริการนักศึกษานอกโรงเรียนและประชาชนอย่างกว้างขวางทั่วถึง และเกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า

3.4.6 จัดให้มีนักศึกษามาหมุนเวียนให้บริการสื่อการเรียนการสอนแนะแนวการจัดนิทรรศการ ให้คำปรึกษาโดยอาจให้รุ่นพี่ช่วยรุ่นน้อง

3.4.7 การดำเนินการเกี่ยวกับบุคลากร

3.4.8 จัดให้มีนักศึกษาฝึกปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อย่างต่อเนื่องโดยถือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต

3.4.9 จัดให้มีอาสาสมัครในชุมชน เช่น ข้าราชการบำนาญ ผู้สูงอายุ มาช่วยปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3.5 การนิเทศ การติดตามและรายงานผล การนิเทศ การติดตามและรายงานผล เป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการสร้าง ความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งเป็นหน่วยงานบริการปลายทางที่ครอบคลุมกิจกรรมทุกรูปแบบของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นแหล่งส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ในการดำเนินงานจะเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ จากส่วนกลางผ่านหน่วยงานทุกระดับของกรมการศึกษานอกโรงเรียนและเครือข่ายลงไปถึงประชาชน รวมถึงระบบสะท้อนกลับจากระดับล่างถึงหน่วยงานส่วนกลาง เพื่อให้เห็นความก้าวหน้า อุปสรรค ปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งผลสำเร็จของการดำเนินงาน เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย

3.5.1 แนวทางในการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผล การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผล ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จะใช้กระบวนการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผล ตามโครงสร้างการทำงานของกรมการศึกษานอกโรงเรียนจากระดับชุมชน อำเภอ จังหวัด ภาค และส่วนกลาง

3.5.2 การนิเทศ การนิเทศ ใช้ระบบการนิเทศตามส่วนงานของศึกษานิเทศก์ โดยกำหนดให้มีหน่วยงานเครือข่ายในพื้นที่และกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมเป็นประชา นิเทศในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่ดูแลอยู่

1. การติดตามการประเมินผล การดำเนินงานมีขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษากิจกรรมที่ดำเนินการในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

1.2 เมื่อศึกษากิจกรรมแล้วต้องทำการวิเคราะห์เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน

1.3 วิเคราะห์แผนปฏิบัติงาน

1.4 กำหนดสิ่งที่จะทำการประเมินในแต่ละกิจกรรม โดยแยกเป็นระยะตามแผนปฏิบัติงาน

1.5 ดำเนินการเก็บข้อมูลจากการปฏิบัติจริง

1.6 นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบสิ่งที่เกิดขึ้นจริงกับสิ่งที่กำหนดในเป้าหมาย

1.7 จัดทำสรุปผลการประเมินกิจกรรมและสรุปผลการดำเนินงาน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลที่นิยมใช้ ได้แก่ แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ และสังเกต ซึ่งการเลือกใช้แบบไหนต้องพิจารณาเหมาะสมทั้งแหล่งข้อมูลและลักษณะของข้อมูลว่าต้องการเก็บข้อมูลจากที่ไหน เก็บจากใคร เป็นต้น

2. การรายงานผล สามารถดำเนินงานได้หลายวิธี ได้แก่ ใช้ระบบรายงานตามที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนด ซึ่งกำหนดให้รายงานทุกภาคเรียนหลังจากเปิดภาคเรียนแล้ว โดยให้มีระบบการรายงานที่สม่ำเสมอ ต่อเนื่อง และครบวงจร โดยเป็นการกำหนดเวลาในการรายงาน ทั้งเป็นเดือน รายภาคเรียน และรายปี ข้อมูลที่รายงานให้ครอบคลุมกิจกรรมที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จัดทุกกิจกรรม มีข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น เช่น จำนวนหมู่บ้าน จำนวนประชากร ในชุมชน คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล

3. การจัดประชุมประจำเดือนของหน่วยงานระดับต่าง ๆ ได้แก่

3.1 ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอประชุมศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ทุกเดือนและรายงานศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด

3.2 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ประชุมประจำเดือนร่วมกับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอแล้วรายงานศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน

3.3 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาครวบรวมรายงานให้กรมทราบเป็นรายภาคเรียน

3.4 กรมสรุปภาพรวมเป็นรายปี

4. การจัดประชุมสัมมนาเพื่อการปรับปรุงพัฒนางาน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจัดสัมมนาระดับภาคปีละครั้ง หรือตามความจำเป็นเร่งด่วน และกรมจัดประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปีละครั้ง

สรุป การส่งเสริมสนับสนุน หมายถึง กระบวนการขั้นตอนในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบด้วย การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน นักศึกษา องค์กรท้องถิ่นและหน่วยงานเครือข่ายทราบถึงนโยบาย เข้ามามีส่วนร่วมใช้บริการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การแนะนำช่วยเหลือบุคคลให้เข้าใจตนเอง สามารถตัดสินใจศึกษาต่อการเลือกประกอบอาชีพหรือรู้จักปรับตัวที่จะอยู่ในสังคม รู้จักดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การกระจายและการหมุนเวียนระบบการกระจายสื่อในชุมชน สื่อการศึกษาการผลิต จัดซื้อจัดหาสื่อ การปฏิบัติงานธุรการ

จัดทำบัญชี ทำบันทึก ประสานความร่วมมือ การรับสมัครนักศึกษา ทำทะเบียนการจัดบริการสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์การศึกษา การนิเทศการติดตามผล และรายงานผลสะท้อนผลงานให้เห็น ความก้าวหน้า อุปสรรค ปัญหา รวมทั้งผลสำเร็จของการดำเนินงาน

การจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสังกัด

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์

1. บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

2. โครงสร้างในการบริหารงานของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์

การศึกษานอกระบบเกิดขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1967 ในการประชุมของ UNESCO เรื่อง The world educational crisis ซึ่งได้นิยามการศึกษานอกระบบ หมายถึง การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ แต่นอกกรอบของการจัดการศึกษาในระบบ โรงเรียนปกติ โดยมุ่งบริการให้คนกลุ่มต่างๆ ของประชากร ทั้งที่เป็นผู้ใหญ่และเด็ก โดยเน้นการเรียนรู้ (Learning) แต่ในปัจจุบันการศึกษานอกระบบคือ กระบวนการจัดการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน ทั้งที่เป็นทัศนคติ ทักษะ และความรู้ซึ่งทำได้ยืดหยุ่นกว่าการเรียนรู้ในระบบ โรงเรียนทั่วไป สมรรถนะที่เกิดจากการศึกษานอกระบบมีตั้งแต่ทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง การทำงานเป็นกลุ่ม การแก้ไข ความขัดแย้ง การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การเป็นผู้นำ การแก้ปัญหาร่วมกัน การสร้างความเชื่อมั่น ความรับผิดชอบและความมีวินัย การศึกษานอกระบบยุคใหม่จึงเน้นการเรียนรู้และสมรรถนะ (Learning and competency) (จรวยพร ธรณินทร์. 2550 : 15)

ประเทศไทย กรมการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2522 เป็นกรมหนึ่งในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีรากฐานที่มั่นคงมาจาก การศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษของปี 2473 เป็นต้นไป เมื่อรัฐบาลได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องจัดการศึกษาในรูปแบบอื่นเพื่อยกระดับอัตราการเรียนรู้หนังสือ ซึ่งขณะนั้นอัตราการเรียนรู้หนังสือของประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป มีเพียง 32 เปอร์เซ็นต์ ในปี 2483 รัฐบาลจึงได้จัดตั้งกองการศึกษาผู้ใหญ่ขึ้นในสำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อรับผิดชอบงานการศึกษาผู้ใหญ่โดยตรง และได้ริเริ่มโครงการรณรงค์เพื่อการเรียนรู้หนังสือทั่วประเทศพร้อมกับประกาศใช้กฎหมายบังคับให้ประชาชนผู้ไม่รู้หนังสือที่มีอายุระหว่าง 20 – 45 ปี เสียค่าเล่าเรียนเป็นรายปีจนกว่าจะผ่านการทดสอบว่าเป็นผู้รู้หนังสือแล้ว โครงการรณรงค์ฯ ดังกล่าวประสบความสำเร็จพอสมควรแต่ต้องหยุดชะงักไปเนื่องจากภาวะสงครามโลกครั้งที่ 2 และในช่วงระหว่าง 2513 - 2523 การกิจการ

ดำเนินงานของการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ ได้ขยายตัวและมีบทบาทหน้าที่ที่เพิ่มมากขึ้น งานการศึกษา นอกโรงเรียนเป็นงานที่มีขอบข่ายกว้างขวางครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ มีกิจกรรมที่หลากหลาย รูปแบบสำหรับให้บริการแก่ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนได้มี โอกาสรับการศึกษาและการพัฒนาตามสภาพความพร้อมได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการ ศึกษาอกระบบ จึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง หัวใจสำคัญ คือการยอมรับ และเคารพในการตัดสินใจของผู้เรียน ซึ่งเป็นรากฐานของความเป็นประชาธิปไตย ในระดับพื้นฐาน ด้วย กลุ่มเป้าหมายการศึกษานอกระบบส่วนมากเป็นเยาวชนและผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นผู้มีวุฒิภาวะ มี ประสบการณ์ มีความรับผิดชอบในการประกอบอาชีพ ดูแลครอบครัว และมีข้อจำกัดมากมายใน การเรียนรู้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวทำให้การจกกระบวนการเรียนรู้ไม่เหมือนกับเด็ก เพราะมีความ แตกต่างกันหลายอย่าง เช่น ความคิดอ่าน ประสบการณ์ ความพร้อม ในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนจึงจำเป็นต้องให้สอดคล้องกับความต้องการและธรรมชาติของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมี ส่วนร่วม ทั้งการนำความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และส่งเสริมการเรียนรู้ ด้วยตนเอง

การศึกษานอกระบบเป็นกระบวนการของการศึกษาตลอดชีวิต มีภารกิจสำคัญที่มุ่งให้ ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะการศึกษาพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตตาม มาตรฐานของสังคมซึ่งเป็นสิทธิที่คนทุกคนพึงได้รับ นอกจากนั้นยังจะต้องได้รับการศึกษาที่ ต่อเนื่องจากการศึกษาพื้นฐานนำความรู้ไปพัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาชุมชนและ สังคมในที่สุด

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ได้ ดำเนินการตามนโยบายของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการในการจัด การศึกษา เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ให้การจัดการศึกษา เป็นหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีความรู้ ความสามารถ เป็นคนเก่งคนดี และเป็นคนมีความสุข หลักการที่สำคัญคือให้การศึกษาเป็น การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และมีการพัฒนา กระบวนการการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (มาตรา 8) ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และ ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (มาตรา 22) ให้ความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และ การบูรณาการ (มาตรา 23) จัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้ สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน มีการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการเรียนรู้ จากประสบการณ์และปฏิบัติจริง คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมให้เกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา (มาตรา 24) จากการศึกษาความสำคัญของการศึกษา

ตลอดชีวิต ได้กำหนดการศึกษาออกเป็น 3 รูปแบบ (มาตรา 15) การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จัดกิจกรรมทางการศึกษาเพื่อให้บริการกับกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอกระบบโรงเรียน โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ขาดโอกาส และพลาดโอกาสทางการศึกษาตลอดจนผู้สนใจทั่วไป สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ผู้เรียนสามารถได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้ยึดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตร ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยแบ่งระดับการศึกษาออกเป็น 3 ระดับ คือระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขต/อำเภอ มีครูศูนย์การเรียนชุมชนเป็นผู้ดำเนินการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ในด้านการจัดการศึกษา ตามกระบวนการเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเอง และพึ่งตนเองได้โดยใช้กระบวนการการศึกษาที่บูรณาการการเรียนรู้เข้ากับชีวิต สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและภูมิปัญญาของชุมชนมาจัดการศึกษา แนวคิดดังกล่าวได้กำหนดเป็นหลักการสำคัญ 5 ประการ คือ 1) หลักความเสมอภาคทางการศึกษา 2) หลักการพัฒนาและพึ่งพาตนเอง 3) หลักบูรณาการการเรียนรู้และวิถีชีวิต 4) หลักความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน 5) หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน (กองพัฒนาการศึกษานอกระบบโรงเรียน. 2547: 28 -29) หลักการดังกล่าวเป็นหลักการที่อยู่บนพื้นฐานของการพัฒนามนุษย์ 2 ประการ คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการพัฒนาความเป็นมนุษย์ซึ่งได้บูรณาการเอาการเรียนรู้ และวิถีชีวิตเข้าด้วยกันอย่างผสมกลมกลืน โดยผู้เรียนไม่แปลกแยกไปจากของจริงที่ได้ประสบอยู่ ซึ่งจะทำให้มีความมั่นใจในตนเอง รู้จักและเข้าใจตัวเอง อันจะเป็นปัจจัยให้พัฒนาไปสู่จุดหมายของชีวิตได้อย่างเหมาะสม (กรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน. 2545 : 11)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กับการปฏิรูปการเรียนรู้ในการศึกษาหัวข้อ การจัดการศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กับการปฏิรูปการเรียนรู้ มีประเด็นที่จะศึกษา คือ 1) ความมุ่งหมาย 2) แนวทางจัดการศึกษา 3) ลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์ และ 4) การปฏิรูปการเรียนรู้โดยรายละเอียดในแต่ละประเด็นมีดังต่อไปนี้

1. ความมุ่งหมาย

ความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มีจุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข กระบวนการเรียนรู้จะมุ่งปลูกจิตสำนึก เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ความเสมอภาค และ ความมีศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ภาคภูมิใจในการเป็นไทย รวมทั้งส่งเสริมศาสนา วัฒนธรรม

ภูมิปัญญาไทยสามารถประกอบอาชีพและพึ่งพาตนเองได้ โดยใช้ระบบการจัดการศึกษาเป็นการศึกษาดลอดชีวิต สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสรุปได้ว่าจากการจัดการศึกษาในปัจจุบันมุ่งที่จะพัฒนาคนให้เกิดการเรียนรู้ สามารถนำความรู้ที่ได้พัฒนาตนเองให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถพึ่งตนเองได้ สามารถเรียนรู้ตั้งแต่เกิดจนถึงตาย ที่เรียกว่าการศึกษาดลอดชีวิตและถือว่าผู้เรียนนั้นสำคัญที่สุด

2. แนวทางจัดการศึกษา

หมวด 4 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 สาระของหมวดนี้ครอบคลุมหลักการ สาระ และกระบวนการจัดการศึกษาที่เปิดกว้างให้แนวทางการมีส่วนร่วมสรรค์สร้างวิสัยทัศน์ใหม่ทางการเรียนการสอน ทั้งในและนอกระบบ โรงเรียน สาระเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดตามหมวดนี้เริ่มตั้งแต่มาตรา 22 ถึงมาตรา 30 มีสาระสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 5 – 14)

1. หลักการจัดการศึกษา ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

2. สาระการเรียนรู้เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ในเรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ตลอดจนประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย การเมืองการ ปกครอง ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งเรื่องการจัดการ ด้านคณิตศาสตร์ ด้านภาษา การประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข การใช้และการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้

3. กระบวนการเรียนรู้ ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจความถนัด และความแตกต่างของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างสมดุล รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย พ่อ แม่ ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาสถานที่

4. บทบาทรัฐในการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ โดยการส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทุกรูปแบบอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

5. การประเมินผลการเรียนรู้ พิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติดังเกิดพฤติกรรมกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและทดสอบควบคู่กันไปตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา และให้นำผลการประเมินดังกล่าวมาใช้ประกอบการพิจารณาในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย

6. การพัฒนาหลักสูตรแต่ละระดับ ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลาง และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตรที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติหลักสูตรต้องมีลักษณะหลากหลายตามความเหมาะสม ของแต่ละระดับโดยสาระของหลักสูตรทั้งด้านวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคน ให้มีความสมดุล ทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคมหลักสูตรระดับอุดมศึกษา เพิ่มการพัฒนาวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง การค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม

7. บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในสถานศึกษาร่วมกับบุคคลครอบครัว องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น จัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งหาวิธีการแลกเปลี่ยนการพัฒนาระหว่างชุมชน

8. การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

กล่าวโดยสรุป คือ แนวทางการจัดการศึกษา ต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญเพราะทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยสาระการเรียนรู้เน้นด้านคุณธรรม จริยธรรม การบูรณาการ การดำเนินตามวิถีชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ คิดเป็นและแก้ปัญหาเป็น ผู้สอนไม่จำเป็นต้องเป็นครู พ่อ แม่ ชุมชน สิ่งแวดล้อมมีส่วนในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา รัฐมีบทบาทส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ภาครัฐและเอกชน รวมทั้งเครือข่ายชุมชนมีบทบาทสร้างสังคมให้เข้มแข็งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เป็นบทบัญญัติที่ให้ทิศทางในการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ชัดเจน แม้ว่าการปฏิรูปการเรียนรู้ของชาติเป็นงานที่ยาก แต่เป็นภารกิจที่ยิ่งใหญ่ที่มุ่งสัมฤทธิ์ผล ทั้งนี้ทุกส่วนของสังคมไม่ว่าฝ่ายน โยบาย พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ครู ผู้เรียน ผู้บริหาร ชุมชนต้องมีความเข้าใจตรงกันและเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิรูปครั้งนี้ โดยมุ่งหวังที่จะได้เห็นคนไทยที่พึงประสงค์ เป็นทั้งคนดี คนเก่ง และมีความสุข

3. ลักษณะการเรียนรู้ที่พึงประสงค์

ลักษณะการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเรียนรู้ นักศึกษา นักคิด ครูอาจารย์ ผู้บริหาร ผู้เรียน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะผู้เรียน และลักษณะกระบวนการเรียนรู้ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สรุปเป็นสาระสำคัญได้ดังนี้คือ (อุดม เขยกิจวงศ์, 2545 : 34 – 35)

3.1 ลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์ ผู้เรียนที่พึงประสงค์คือ ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขคนดี คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมี คุณภาพ มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น มีวินัย มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล มีเหตุผล รู้หน้าที่ ซื่อสัตย์ พากเพียร ขยัน ประหยัด มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย เคารพความคิดเห็น และสิทธิของผู้อื่น มีความเสียสละ รักษาสิ่งแวดล้อม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุขคนเก่ง คือ คนที่มี สมรรถภาพสูง ในการดำเนินชีวิต โดยมีความสามารถด้านใดด้านหนึ่งหรือรอบด้าน หรือมีความสามารถพิเศษเฉพาะทาง เช่น ทักษะและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความสามารถทางด้านคณิตศาสตร์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถด้านภาษา ศิลปะ ดนตรี กีฬา มีภาวะผู้นำ รู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ เป็นคนทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทันโลก ทันเทคโนโลยีมีความเป็นไทย สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ และทำประโยชน์ให้เกิดแก่คนสังคม ประเทศชาติคนมีความสุข คือ คนที่มี สุขภาพ ดีทั้งกายและจิตใจ เป็นคนร่าเริง แจ่มใส ร่างกายแข็งแรง จิตใจเข้มแข็ง มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรักต่อทุกสรรพสิ่ง มีอิสรภาพปลอดพ้นจากการตกเป็นทาสของอบายมุข และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียงแก่อัคภาพ

3.2 ลักษณะกระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์คือ เป็นกระบวนการทางปัญญา ที่พัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ บูรณาการเนื้อหาสาระตามความเหมาะสมของระดับการศึกษา สาระการเรียนรู้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีผู้เรียน ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ร่วมจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้มุ่งประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญจุดหมายสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ คือ การพัฒนาคุณภาพของคนไทยเพื่อพึ่งพาตนเองได้เนื่องจากใฝ่หาความรู้ได้เอง และใช้ความรู้ทางสร้างสรรค์เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม (อุดม เขยกิจวงศ์, 2545 : 37)

การศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการศึกษา ซึ่งเปิดโอกาสให้กับผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียนตามปกติ ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้พัฒนาตนเอง ให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะอ่อนตัวให้ผู้เรียนมีความสะดวกเลือกเรียนได้หลายวิธี จึงก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนและ

สังคมเป็นอย่างยิ่ง การศึกษานอกโรงเรียนมีความหมายครอบคลุมถึงมวลประสบการณ์การเรียนรู้ทุกชนิดที่บุคคลได้รับจากการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ตามธรรมชาติการเรียนรู้จากสังคม และการเรียนรู้ที่ได้รับจากโปรแกรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในโรงเรียนตามปกติ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีได้อยู่ในระบบโรงเรียนปกติ ได้มีโอกาสแสวงหาความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ เพื่อมุ่งแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ฝึกฝนอาชีพ หรือการพัฒนาความรู้เฉพาะเรื่องตามที่ตนสนใจ การศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการศึกษาที่มุ่งจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้พัฒนาชีวิตและสังคม โดยมีหลักการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีศักยภาพหลากหลายโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ ฝึกทักษะ ปลูกฝังเจตคติที่จำเป็นในการดำรงชีวิต และการประกอบสัมมาชีพ อีกทั้งสามารถปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของวิทยาการต่าง ๆ ที่เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วได้อย่างมีความสุขตามควรแก่อัตภาพ (อาชัญญา รัตนอุบล, 2542 : 1 – 3)

งานด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนหมายถึง การจัดกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกระบบโรงเรียน โดยมีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ชัดเจน กิจกรรมการศึกษาดังกล่าว มีทั้งที่จัดกิจกรรมโดยเอกเทศ และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมอื่น หน่วยงานที่จัดการศึกษานอกโรงเรียนนั้น เป็นทั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยตรง และหน่วยงานอื่น ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนชุมชนที่อาศัย การศึกษาเป็นเรื่องมีผู้นำไปสู่ วัตถุประสงค์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคม ในทางทฤษฎีจึงได้นับเนื่องเอาการศึกษานอกโรงเรียนเป็นระบบหนึ่งของการศึกษาตลอดชีวิต ที่มีส่วนเชื่อมโยงอย่างแนบแน่นและต่อเนื่องกับการศึกษาในระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ทำให้การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นความหวังของวงการการศึกษา และเป็นกลไกที่สำคัญของรัฐ ในการพัฒนาคุณภาพของคนส่วนใหญ่ในประเทศได้ (รณรงค์ เมฆานูวัฒน์, 2543 : 6-7)

การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงถือเป็นกระบวนการของการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งมีภารกิจสำคัญที่จะต้องให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจำเป็นต้องดำรงชีวิตตามมาตรฐานของสังคมที่เป็นสิทธิที่คนทุกคนพึงได้รับการศึกษา นอกจากนั้นยังจะต้องได้รับการศึกษาที่ต่อเนื่องจากการศึกษาขั้นพื้นฐานของชีวิต เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาอาชีพของตน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 1) โดยหลักการจัดการศึกษานอกระบบ ยึดหลักการและความมุ่งหมาย โดยภาพรวมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ควบคู่กับหลักการการศึกษานอกระบบ หลักความเสมอภาค การมีส่วนร่วม ในความรับผิดชอบ กระบวนการเรียนรู้ ความหลากหลาย ความยืดหยุ่น การบูรณาการ การกระจายอำนาจ เพื่อให้การศึกษานอกระบบเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ความเชื่อพื้นฐานของการจัดการศึกษานอกระบบ เป็นความเชื่อที่

แสดงจุดยืนอย่างชัดเจนว่า การศึกษาอาจเกิดขึ้นได้ทุกหนทุกแห่ง ไม่เฉพาะใน โรงเรียนเท่านั้น การศึกษานอกระบบ อาจพิจารณาได้ 2 มิติ คือ

มิติที่ 1 เป็นการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือจากที่จัดใน โรงเรียน โดยมีหลักสูตร วิธีการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลเช่นเดียวกัน แต่ก็มีควมยืดหยุ่นสามารถปรับให้เหมาะสมกับสภาพของชุมชน ผู้เรียนสามารถนำเนื้อหาจากสภาพแวดล้อม หรือความต้องการของผู้เรียนมากำหนดเป็นหลักสูตรก็ได้ แนวคิดดังกล่าวให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์ที่มีเลือดเนื้อ มีชีวิต จิตใจ มีอารมณ์ มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ มีเสรีภาพที่จะเลือกและตัดสินใจ สามารถรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนตัดสินใจ เป็นมนุษย์ที่พัฒนาได้ด้วยตนเอง มิใช่เครื่องจักรหรือผู้งานที่จะถูกไครบังคับชี้นำได้โดยไม่ยินยอม มนุษย์เป็นผู้ที่สามารถคิดเองได้ สามารถคิดเป็น รู้จักรับผิดชอบชั่วดี ประเด็นสำคัญคือ มนุษย์สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มิใช่ถูกสอน เมื่อเขาปรารถนาที่จะเรียน ก็จะสามารถหาหาที่จะเรียน และสามารถเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้งจนนำความรู้นั้น ไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว และชุมชนของตนได้

มิติที่ 2 เป็นการศึกษาที่จัดขึ้นสำหรับผู้ที่อยู่นอกระบบ โรงเรียน เป็นผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการที่โรงเรียนจัดให้ได้ โดยข้อจำกัดต่าง ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนทางด้านร่างกาย จิตใจ ที่สำคัญคือส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ในการใช้ชีวิตและการทำงานมาในระดับหนึ่ง สามารถรับผิดชอบตนเองได้ การจัดการศึกษาจึงใช้หลักการสอนผู้ใหญ่ (Andragogy) เป็นหลักการสำคัญ นั่นก็คือ เป็นการจัดการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และครูผู้สอนในการวางแผนการเรียนร่วมกัน ต้องเข้าใจเหตุผลของการเรียน มีเป้าหมายของการเรียนที่ชัดเจน ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีเรียนที่เหมาะสมกับตนเองได้ ผู้เรียนจึงเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ที่จะร่วมตัดสินใจกับกลุ่มเพื่อนและครูว่าจะเรียนอะไร อย่างไร มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนของตนเอง ผู้จัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่นอกระบบ โรงเรียนจะต้องเข้าใจธรรมชาติ จิตใจและอารมณ์ของกลุ่มเป้าหมายและจัดโอกาสให้เรียนด้วยตนเอง เรียนจากของจริง เอาความรู้และประสบการณ์จากการทำงานมาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ด้วย การออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งด้านร่างกาย ความคิด จิตใจ สติปัญญา และสภาพแวดล้อม

ความเชื่อพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดการศึกษานอกระบบ ซึ่งเป็นลักษณะที่โดดเด่นของประเทศไทย คือ ความเชื่อที่ว่ามนุษย์ทุกคนต้องการความสุขเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิต การคิดตัดสินใจ การเลือกกระทำหรือไม่กระทำใด ๆ ล้วนใช้เหตุผล ข้อมูล ประกอบการคิดอย่างรอบคอบอย่างน้อย 3 ด้าน คือ ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ทั้งด้านร่างกาย สุขภาพ อารมณ์ จิตใจ ฐานะความเป็นอยู่ ข้อมูลเกี่ยวกับสังคม ทั้งสังคม วัฒนธรรม ประเพณีและ

สภาพแวดล้อมทางกายภาพต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลทางวิชาการคือความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจนั้น ๆ การคิดแบบคิดเป็นจึงเป็นการใช้ข้อมูลประกอบการคิดอย่างรอบด้าน นำมาสู่การตัดสินใจเลือกที่จะเชื่อ เลือกที่จะกระทำ โดยสามารถอธิบายเหตุผลของตนเองได้ ซึ่งความคิดของแต่ละคนไม่จำเป็นต้องเหมือนกันเสมอไป การจัดการศึกษานอกระบบ จึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง หัวใจสำคัญ คือการยอมรับและเคารพในการตัดสินใจของผู้เรียน ซึ่งเป็นรากฐานของความเป็นประชาธิปไตย ในระดับพื้นฐานด้วย

กลุ่มเป้าหมายการศึกษานอกระบบส่วนมากเป็นเยาวชนและผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นผู้มีวุฒิภาวะ มีประสบการณ์ มีความรับผิดชอบในการประกอบอาชีพ ดูแลครอบครัว และมีข้อจำกัดมากมายในการเรียนรู้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวทำให้การจัดการกระบวนการเรียนรู้ไม่เหมือนกับเด็ก เพราะมีความแตกต่างกันหลายอย่าง เช่น ความคิดอ่าน ประสบการณ์ ความพร้อม ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องให้สอดคล้องกับความต้องการและธรรมชาติของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ทั้งการนำความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การศึกษานอกระบบเป็นกระบวนการของการศึกษาตลอดชีวิต มีภารกิจสำคัญที่มุ่งให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะการศึกษาพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ตามมาตรฐานของสังคมซึ่งเป็นสิทธิที่คนทุกคนพึงได้รับ นอกจากนั้นยังจะต้องได้รับการศึกษาที่ต่อเนื่องจากการศึกษาพื้นฐานนำความรู้ไปพัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาชุมชนและสังคมในที่สุด

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561) ได้ให้ความสำคัญเรื่องการศึกษาและการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารจัดการเพื่อให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้น ได้มีหลายหน่วยงานจัด ทั้งภาครัฐและเอกชน แต่หน่วยงานหลักที่จัดการศึกษานอกระบบ คือสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยซึ่งมีหน่วยงานทางการศึกษาเรียกว่า สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด มีครบทุกจังหวัด มีสถานศึกษาเรียกว่า การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ครบทุกอำเภอ และมีการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล ครบทุกตำบล กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้มีนโยบายให้มีการจัดตั้ง การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล ขึ้นเพื่อให้เป็นศูนย์

การเรียนรู้ระดับตำบล เป็นแหล่งเรียนรู้ สำหรับประชาชนเพื่อประชาชนได้ใช้ในการแสวงหาความรู้เพื่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้

บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของศูนย์การศึกษาครอบครัวและการศึกษาตาม อัยาศัย

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล เป็นหนึ่งในนโยบายหลักของการพัฒนาการศึกษา เพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นจริงในชุมชน หากสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ได้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันก็จะได้รับการแก้ไข โดยองค์ความรู้และพลังปัญญาที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ของชุมชน จึงขอให้ขับเคลื่อน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ตามแนวทางดังนี้

1. เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ให้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลเป็นกลไกในการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชน โดยจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ขณะนี้ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้มีการพัฒนาในเชิง โครงสร้าง และกฎหมายที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต แต่หากขาดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่จะไปจัดกิจกรรม ก็ไม่สามารถที่จะบรรลุเป้าหมายได้

2. เป็นศูนย์ส่งเสริมการใช้ ICT ในการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยน โดยบริการองค์ความรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเตรียมงบประมาณและจัดสร้างคอมพิวเตอร์ใน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลอย่างทั่วถึง ซึ่ง ศึกษานิเทศก์จะจัดเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงไปให้ การส่งเสริม ICT เป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของประชาชน และเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง

3. เป็นศูนย์ส่งเสริมการอ่าน สนับสนุนให้การอ่านเป็นกระบวนการเรียนรู้ ที่เป็นทักษะชีวิตของประชาชน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลต้องสร้างอาสาสมัครการอ่านในชุมชน เพื่อให้การอ่านเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่แท้จริง โดยการจัดหนังสือที่ดีใน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล และแลกเปลี่ยนหมุนเวียนหนังสือไป ยังครอบครัวและภาคีเครือข่าย จัดให้มีมุมหนังสือที่ส่วนราชการต่างๆ เช่น ในโรงพยาบาล รวมทั้งรถโดยสารประจำทาง ฯลฯ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลจะเป็นแหล่งค้นหาหนังสือ และราคาเป็นธรรมให้ประชาชน

4. ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านอาชีพ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล เป็นแหล่งพัฒนาการเรียนรู้ด้านอาชีพทักษะชีวิตที่จำเป็นในการดำรงชีพ ส่งเสริมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาความเป็นพลเมืองให้เป็นคนเคารพกติกา เคารพผู้อื่นและ

ภาคภูมิใจในความเป็นไทย ทั้งยังเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาของประชาชนในชุมชน ให้เข้าใจรากฐานในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

5. ให้ประสานสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน สสค. เพื่อช่วยขับเคลื่อนการสร้างภาคีเครือข่ายต่างๆ ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน อาสาสมัครการอ่าน และความร่วมมือของโรงเรียนตีประจำตำบลกับ องค์การบริหารส่วนตำบลตามแนวทางการบริหารจัดการแบบใหม่ ในการกระจายอำนาจให้สถานศึกษาและท้องถิ่น โดยให้มีการจัดตั้งองค์กรอิสระเพื่อดูแลการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาใน แนวราบ

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล เป็นหน่วยงานในสังกัด การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์ ในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพตลอดชีวิต มีฐานะเป็นหน่วยจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ในชุมชน ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล มีภารกิจที่สำคัญ ดังนี้

1. จัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ในชุมชน อย่างน้อยปีละ 560 คน โดยจำแนกเป็นรายกิจกรรม ดังนี้

1.1 การศึกษานอกระบบ 260 คน ประกอบด้วย

1.1.1 การศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 60 คน

1.1.2 การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ จำนวน 20 คน

1.1.3 การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต จำนวน 20 คน

1.1.4 การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน จำนวน 60 คน

1.1.5 การส่งเสริมการเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 100 คน

1.2 การศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 300 คน

2 สร้าง และขยายภาคีเครือข่าย เพื่อการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในชุมชน

3. ส่งเสริมและสนับสนุน การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยในชุมชนของภาคีเครือข่าย ทั้งในแง่ของความเข้มแข็งและความต่อเนื่องในการมีส่วนร่วมและศักยภาพในการจัด

4. จัดทำระบบข้อมูล สถิติ และสารสนเทศ เกี่ยวกับประชากรกลุ่มเป้าหมายและผล การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการ ศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาและแผนการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย ทั้งในระดับชุมชนหรือระดับจุลภาค

ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และภาพรวมระดับประเทศของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

5. จัดทำแผนงานโครงการ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประจำปีงบประมาณ เพื่อจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมาย และชุมชน และพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามกรอบจุดเน้นการดำเนินงาน ของ สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด และการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ที่สังกัด เพื่อการสนับสนุนงบประมาณ จาก การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ที่สังกัด โดยในกรณีของการจัดกิจกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ยึดค่าใช้จ่ายรายหัวตามที่มติคณะรัฐมนตรีกำหนด คูณด้วยจำนวนนักศึกษา 60 คน สำหรับกิจกรรมอื่นๆ นั้น จัดทำแผนงานโครงการเพื่อเสนอของบประมาณ ให้ดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมายจาก การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ

6. ประสานและเชื่อมโยงการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และภาคีเครือข่ายในตำบล โดยมีการประสานแผนการดำเนินงานภายในตำบลที่รับผิดชอบและกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ที่สังกัด ตามกรอบจุดเน้นการดำเนินงาน บนพื้นฐานของความเป็นเอกภาพด้านนโยบายและความหลากหลายในการปฏิบัติ

7. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในความรับผิดชอบต่อ ตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อรับรองการประกันคุณภาพภายนอกของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอที่สังกัด

8. รายงานผลการดำเนินงาน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต่อการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอที่สังกัด ตามแผนหรือข้อตกลงที่กำหนดไว้

9. ปฏิบัติภารกิจอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย จากการศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด หรือ สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและตามที่กฎหมายกำหนด

บทบาทอำนาจและหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ

1. จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
2. ส่งเสริม สนับสนุนและประสานภาคีเครือข่าย เพื่อจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3. จัดส่งเสริมสนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ งานนโยบายพิเศษของรัฐบาลและงานเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ

4. จัดส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

5. จัดและพัฒนาคุณภาพหลักสูตร สื่อ กระบวนการเรียนรู้และมาตรฐานการศึกษานอกระบบ

6. ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ และเทียบระดับการศึกษา

7. กำกับ ดูแล ตรวจสอบ นิเทศภายใน ติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

8. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และภาคีเครือข่าย

9. ระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

10. ดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ให้สอดคล้องกับระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด

11. ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

บทบาทอำนาจและหน้าที่ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด

1. เป็นหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด

2. จัดทำยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาและมาตรฐานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษาชาติ แผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน

3. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ด้านการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

4. วิเคราะห์ จัดตั้ง จัดสรร เงินงบประมาณให้แก่สถานศึกษาและภาคีเครือข่ายที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

5. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของสถานศึกษาและภาคีเครือข่าย

6. จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษานอกระบบตามที่กฎหมายกำหนด
7. ส่งเสริม สนับสนุนการเทียบโอนผลการเรียน การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์และการเทียบระดับการศึกษา
8. พัฒนาหลักสูตร สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาร่วมกับสถานศึกษาและภาคีเครือข่าย
9. ระดมทรัพยากรด้านต่างๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อการมีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
10. ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
11. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและภาคีเครือข่าย
12. ส่งเสริม สนับสนุน ติดตามและรายงานผลการดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ งานนโยบายพิเศษของรัฐบาลและงานเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ
13. กำกับ ดูแล นิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของสถานศึกษาและภาคีเครือข่าย
14. ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

**โครงสร้างในการบริหารงานของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์**

การดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้น เป็นการส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายเป็นผู้จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย โดยมีการประสานความร่วมมือในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติถึงระดับท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการทำงานให้สามารถ สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ได้อย่างครอบคลุมพื้นที่

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล : แหล่งเรียนรู้ของชุมชน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล มีบทบาทที่สัมพันธ์ต่อชุมชน โดยมี ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล เป็นผู้ที่มีความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และทำหน้าที่ประสานงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเข้ากับชุมชน ซึ่งทางสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้กำหนดหน้าที่ในการปฏิบัติงานของ ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล ไว้ 5 ประการ ดังนี้ 1) การวางแผนจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ตำบล 3) การให้บริการเรียนรู้ใน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

4) การสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน และสังคม วัฒนธรรม ประเพณี และ 5) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย . 2553 : 7 - 11)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

นิตพร อินทรสิทธิ์ (2552 : 84) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาในการใช้หลักสูตร การนอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนนำร่องและโรงเรียน เครือข่าย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร พบว่า 1) สภาพการเตรียมความพร้อม ในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การเตรียมด้านบุคลากร ด้านสังคมและชุมชนและด้าน ระบบข้อมูลสารสนเทศมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” ยกเว้นด้านการประชาสัมพันธ์ หลักสูตร และด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ส่วนปัญหาในการ เตรียมความพร้อมในการ ใช้หลักสูตรนั้น ด้านการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ ด้านสังคมและชุมชนและด้านระบบข้อมูลสารสนเทศ มีปัญหาอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ยกเว้นด้านบุคลากรที่มีปัญหาอยู่ในระดับ “น้อย” 2) สภาพการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” ทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ การจัดโครงสร้างหลักสูตร การจัดทำสาระของหลักสูตรการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย การออกแบบกิจกรรมผู้เรียน กำหนดรูปแบบวิธีการเกณฑ์การตัดสิน เอกสารหลักฐานการศึกษา การออกแบบการเรียนรู้และการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน ส่วนปัญหาในการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษานั้น ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ยกเว้น ด้านการจัด โครงสร้าง หลักสูตรที่มีปัญหาอยู่ในระดับ “น้อย” 3) สภาพการดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี การปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” ทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ การวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้และการพัฒนาสื่อสารเรียนรู้ ส่วนปัญหาในการดำเนินการ ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นพบว่า มีปัญหาอยู่ระดับ “ปานกลาง” ทุกด้าน

อริญญา บุญยงค์ (2552 : 89) ได้ศึกษา ความต้องการพัฒนาตนเองบุคลากร ด้านการศึกษา ศึกษากรณีของเทศบาลแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ในภาพรวมจากการสำรวจความต้องการพัฒนา ตนเองบุคลากรด้านการศึกษาทั้ง 5 ด้าน นั้น ผลการศึกษาพบว่า ครู-อาจารย์ ของ โรงเรียนในสังกัด เทศบาลตำบล จังหวัดชลบุรี มีความต้องการพัฒนาการศึกษาต่อและความต้องการพัฒนาการเข้ารับ การฝึกอบรมมากที่สุด รองลงมาคือความต้องการเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ ความต้องการพัฒนา การศึกษาดูงานและฝึกงาน และความต้องการพัฒนาตนเองตามลำดับ การศึกษาความสัมพันธ์

ระหว่างลักษณะประชากรศาสตร์และความต้องการในการพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษา พบว่า ครู-อาจารย์ที่มีอายุต่างกันมีความต้องการเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการและความต้องการพัฒนา การศึกษา คุณาน และฝึกงานแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่า ครู-อาจารย์ที่มีวุฒิการศึกษาและ ประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความต้องการพัฒนาแตกต่างกันด้วย

บุษกร วงศ์สุวรรณ (2553 : 78 - 81) ได้ศึกษา การศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ของครูการศึกษาออกโรงเรียน จังหวัดยโสธร พบว่า 1) ครูการศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดยโสธรมี ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ครูการศึกษาออกโรงเรียน จังหวัด ยโสธร ที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน โดยรวม ด้านความพึงพอใจในความสำเร็จ ในการทำงาน ด้านความพึงพอใจในหน้าที่รับผิดชอบ ด้านความพึงพอใจในตำแหน่งงาน ด้านความ พึงพอใจในการปกครองของผู้บังคับบัญชา และด้านความพึงพอใจในความมั่นคงปลอดภัยไม่ แตกต่างกัน ส่วนด้านความพึงพอใจ ในความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านความพึงพอใจในรายได้ และสวัสดิการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ครูการศึกษาออกโรงเรียน จังหวัดยโสธร ที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน โดยรวม ด้านความพึงพอใจใน ความสำเร็จในการทำงาน ด้านความพึงพอใจในหน้าที่รับผิดชอบ ด้านความพึงพอใจในตำแหน่ง งาน ด้านความพึงพอใจในการปกครองของผู้บังคับบัญชา ด้านความพึงพอใจในรายได้และ สวัสดิการ และด้านความพึงพอใจในความมั่นคงปลอดภัย ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านความพึงพอใจ ในความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ณัฐวัตร ทิพย์นางรอง (2555 : 93 - 95) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการบริหาร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า 1) สภาพ การบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ และ ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและ ความปลอดภัย และด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง 2) ปัญหา การบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง 3) ความพึงพอใจของผู้ปกครองเด็กในการบริหารศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ปกครองพึงพอใจด้านบุคลากรมากที่สุด และ 4) แนวทางในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เห็นความสำคัญของการศึกษา ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาอย่างเพียงพอ ควรส่งเสริม

บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง ด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ควรเพิ่มพื้นที่ใช้สอยให้เพียงพอ มีห้องน้ำ ห้องส้วม ที่แปร่งพื้น ตู้ยา เตียงพยาบาลสนามเด็กเล่น กลางแจ้ง ภายในอาคารเรียนมีการติดมุ้งลวดเพื่อป้องกันยุงลาย มีถังเคมีดับเพลิง มีห้องพยาบาล สำหรับผู้ป่วย มีโรงอาหาร ห้องครัว บริเวณรอบอาคารเรียนควรมีรั้วกันเพื่อความปลอดภัยของเด็ก และมีการติดตั้งเครื่องตัดกระแสไฟฟ้า ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการประจำปี ผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการ ดำเนินงาน มีการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานให้ประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ รับทราบเป็น ประจำ ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรจัดประชุม จัดอบรม ให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเด็ก มีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานในรอบปีที่ผ่านมา และระดม ทรัพยากรในการจัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย

สมพงศ์ เฟื่องดี (2555 : 77 – 79) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการบริหาร โรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 พบว่า 1) ความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนเกี่ยวกับปัญหาการบริหาร โรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 พบว่า โดยรวมและรายด้านมีปัญหาอยู่ในระดับมาก 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับปัญหาการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และ 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ทางการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา บุรีรัมย์ เขต 2 มีดังนี้ คือ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการควรมีการดำเนินงาน โดยการจัดการเรียน การสอนแบบคละชั้น โรงเรียนเชิญวิทยากรภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีความรู้ในวิชาต่าง ๆ มาเป็นครู ช่วยสอน สร้างเครือข่ายพันธมิตรแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน 2) ด้านการ บริหารงานงบประมาณ ควรมีแนวทางในการบริหารงานโดยจัดสรรงบประมาณที่สอดคล้องกับ สภาพจริงของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ระดมทุนเพื่อสนับสนุนโรงเรียนประถมศึกษาขนาด เล็ก ควรมีครูธุรการประจำโรงเรียน ระดมทรัพยากรสื่อ วัสดุอุปกรณ์ให้กับโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก 3) ด้านการบริหารงานบุคลากร ควรมีแนวทางในการบริหารงานโดยสร้างขวัญกำลังใจ ให้กับครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พิจารณาความดี ความชอบควรแยกพิจารณาเฉพาะ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สนับสนุนให้บุคลากรโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กพัฒนา ตนเอง และ 4) ด้านการบริหารทั่วไป ควรมีแนวทางในการบริหารงานโดยประชาสัมพันธ์ผลงาน ของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ประชุมผู้ปกครองนักเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง ชุมชนมีส่วน ร่วมในการบริหารงาน มีการอบรมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียน

อุทุมพร รุ่งเรือง (2555 : 78 -- 83) ได้ศึกษาความพึงพอใจในการทำงานที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัทอุตสาหกรรมแปรรูปโครงสร้างเหล็ก พบว่า 1) พนักงานส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 30 - 39 ปี มีสถานภาพสมรสหรืออยู่ด้วยกัน มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีอายุการทำงาน 4 - 6 ปี รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 20,000 บาท 2) ความพึงพอใจในการทำงานของพนักงาน พบว่า พนักงานมีความพึงพอใจในการทำงานอยู่ในระดับมาก และเมื่อแยกเป็นรายด้านพบว่า ด้านนโยบายการบริหารบริษัท ด้านความมั่นคงในการทำงาน ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ และด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านระบบผลตอบแทนอยู่ในระดับปานกลาง

จุไรรัตน์ กรงาม (2556 : 122 - 124) ได้ศึกษา ปัญหาและแนวทางการบริหาร โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 พบว่า 1) ข้าราชการครูมีความคิดเห็นต่อปัญหาการบริหาร โรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และ 2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูต่อปัญหาการบริหาร โรงเรียนขนาดเล็ก จำแนกตามสถานภาพด้านตำแหน่ง คุณวุฒิทางการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า 1) ข้าราชการครูที่มีสถานภาพด้านตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัญหาการบริหาร โรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันรายด้านการบริหารงานวิชาการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ส่วนด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป ไม่แตกต่างกัน 2) ข้าราชการครูที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาแตกต่างกัน และ ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัญหาการบริหาร โรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และ 3) ผลการศึกษาแนวทางการบริหาร โรงเรียนขนาดเล็ก มีดังนี้ 1) ด้านบริหารวิชาการ ควรใช้การจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น การเรียนทางไกลผ่านดาวเทียมจาก โรงเรียนไกลกังวล การจัดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรียนรู้ผ่านคอมพิวเตอร์ด้วยระบบเครือข่าย Intranet รูปแบบการสอนแบบพี่สอนน้อง เชิญวิทยากร ในท้องถิ่นมาช่วยสอน การบริหารจัดการเรียนรวม 2) ด้านบริหารงบประมาณ ควรขอความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชน ในการจัดหางบประมาณมาพัฒนาโรงเรียน 3) ด้านบริหารงานบุคคล ควรแบ่งหน้าที่กันตามความรู้ความสามารถและความสนใจ กระตุ้นและส่งเสริมให้เป็นครูมืออาชีพ ควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนได้พัฒนาตนเองตลอดเวลา โดยศึกษาหาความรู้จากอินเทอร์เน็ต การอบรมสัมมนา จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น นาคณะครูไปศึกษาดูงาน 4) ด้านบริหารงานทั่วไป โรงเรียนต้องสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างน้อยภาคเรียนละ 2

ครั้ง ประชุมผู้ปกครองนักเรียนตามโอกาสที่เหมาะสม มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ผ่านทางเว็บไซต์ของโรงเรียน เสียงตามสาย และจดหมายข่าว

เชษฐศักดิ์ สุวรรณหงษ์ (2556 : 72 – 73) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้บริการเกี่ยวกับปัญหาการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปทุมธานี พบว่า 1) ผู้ใช้บริการเกี่ยวกับปัญหาการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปทุมธานี มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การบริหารบุคลากรทางการศึกษา การบริหารการมีส่วนร่วมของชุมชน การบริหารการให้บริการและการจัดกิจกรรม การบริหารการวัดผลและประเมินผล และการบริหารสภาพแวดล้อมทางการศึกษาตามลำดับ และ 2) ผู้ใช้บริการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีเพศ อาชีพ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่ต่างกัน

สุริยา ชาวสวน (2556 : 130 – 147) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารงานวิชาการในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในกลุ่มนครชัยบุรีรินทร์ พบว่า 1) ปัญหาการบริหารงานวิชาการ ในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มนครชัยบุรีรินทร์ โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2) การเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานวิชาการ ในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มนครชัยบุรีรินทร์ จำแนกตามเขตพื้นที่ของสถานศึกษา โดยภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกันและเมื่อพิจารณา รายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านการจัดส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และ 3) แนวทางแก้ปัญหาการบริหารงานวิชาการ ในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มนครชัยบุรีรินทร์ มีดังนี้ สถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์เชิงวิชาการให้แก่ผู้ปฏิบัติงานและพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนให้หลากหลายประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย เพื่อการพัฒนาวิชาการด้านการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยรวมถึงจัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นและรณรงค์ให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษาและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องมีการส่งเสริม การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐานและการดำเนินการนิเทศการจัดการเรียน

การสอน ในรูปแบบที่หลากหลายและเหมาะสมกับสถานศึกษา เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผล การนิเทศให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง และนำผลการนิเทศมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ อย่าง ต่อเนื่องประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่นในการปรับปรุงและพัฒนาระบบ ประกันคุณภาพภายในและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะการนำเสนอเผยแพร่ผลงานวิจัย ต่อสาธารณะเพื่อเป็นการเสริมแรง สร้างขวัญและกำลังใจ และกระตุ้นให้บุคลากร ศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

รุจิรา พะปะเสน (2557 : 136 – 137) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตจังหวัดหนองคาย พบว่า 1) ศึกษาการปฏิบัติงานของครูศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขต จังหวัดหนองคาย จำแนกตามสถานภาพของบุคลากรสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน และ 3) ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย ควรจัดระบบการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรอย่างจริงจังและต่อเนื่อง มีการปรับปรุงหลักสูตร โดยจัดทำให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียนมากกว่าเดิม ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร จัดให้มีการเรียนรู้จากการ ปฏิบัติจริงแก่นักศึกษาทุกระดับ จัดให้มีการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนและการแนะแนวที่เป็นรูปธรรม ติดตามผลได้ ส่งเสริมโครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้วย ตนเอง ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตสื่อการสอน จัดให้ครูได้รับการอบรมวิธีการ วัตถุประสงค์ ประเมินผล และการประเมินตามสภาพจริง จัดให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการพิจารณา วิธีการวัตถุประสงค์ ประเมินผล ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนร่วมกันออกแบบการวัดและประเมินผล

รัตตินันท์ ทวีสุขเสถียร (2557 : 100 – 102) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนิ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนคูเมือง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 พบว่า 1) สภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษากลุ่ม โรงเรียนคูเมือง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการกำหนด มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ปัญหา การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนคูเมือง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยรวมเกิดจากบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่อง การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ไม่ให้ความสำคัญ ขาดความร่วมมือการดำเนินการขาด

การกำกับติดตาม ขาดการประเมินผลที่ได้มาตรฐาน และต่อเนื่อง และไม่มีการนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงในการดำเนินการครั้งถัดไป และ 3) ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนคูเมือง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 4 โดยรวม ควรส่งเสริมให้บุคลากรเข้าประชุมอบรมสัมมนา เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ปรับหลักสูตรให้เข้ากับบริบทโรงเรียน จัดให้มีการนิเทศ กำกับติดตามการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง วิเคราะห์สภาพปัญหาโดยใช้ SWOT นำผลที่ได้มากำหนดแผนกลยุทธ์ครั้งถัดไป จัดทำคู่มือการประกันคุณภาพและเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความหลากหลาย มีประสิทธิภาพ มีการเก็บข้อมูลโดยผู้รับผิดชอบที่ถูกแต่งตั้งเพื่อรวบรวมเป็นเล่มรายงานผลต่อไป บุคลากรควรรายงานผลการปฏิบัติงานของตนเอง ส่งเสริมให้บุคลากรนำผลการประเมินไปใช้พัฒนางาน

กัญญ์วรา เสงฆะกุล (2559 : 110 – 111) ได้ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า 1) ครุมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อสภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์จำแนกตามเพศ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน และ 3) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อสภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ด้านพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และด้านการแนะแนวการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการวัดผลประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ด้านการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

งานวิจัยต่างประเทศ

เคลเมนท์ (Clements. 1983 : 2567-A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายใน และตัวแปร ภายนอกกับความพึงพอใจในงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายกิจการนักศึกษาในวิทยาลัยชุมชนรัฐ

Massachusetts โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของความพึงพอใจในงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายกิจการนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบสำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในงาน คือ ลักษณะงาน รองลงมาได้แก่ ค่าจ้างการปกครองบังคับบัญชา โอกาสความก้าวหน้า เพื่อนร่วมงาน ความมั่นคง และเรื่องทั่วๆ ไป องค์ประกอบภายในและองค์ประกอบภายนอกมีความสัมพันธ์กับ ความพึงพอใจในงานทุกระดับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบภายนอก กับความพึงพอใจในงานสูงกว่า องค์ประกอบของความพึงพอใจในงานในเรื่องค่าจ้าง โอกาสความก้าวหน้ามีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงานทุกระดับ เจ้าหน้าที่หญิงและเจ้าหน้าที่ชาย ไม่พึงพอใจในการงานในเรื่อง โอกาสความก้าวหน้ามีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงานทุกระดับเจ้าหน้าที่หญิงและเจ้าหน้าที่ชายไม่พึงพอใจในงานในเรื่อง โอกาสความก้าวหน้าแต่เจ้าหน้าที่หญิง มีความไม่พึงพอใจในงานมากกว่าเจ้าหน้าที่ชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เดวิส (Davis. 1983 : 2175 – A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจในการทำงาน และความตั้งใจที่จะออกจากงานระหว่างครู-อาจารย์วิทยาลัยเทคนิค และครูอาจารย์วิทยาลัยอาชีวศึกษา ในสหรัฐอเมริกา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากร ความสัมพันธ์ในการทำงาน และความพึงพอใจในการทำงานกับความตั้งใจที่จะออกจากงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน โดยสุ่มตัวอย่างจากครู-อาจารย์วิทยาลัยเทคนิคและวิทยาลัยอาชีวศึกษาทั่วประเทศ ผลการวิจัยที่ พบว่า 1. กลุ่มที่มีอายุน้อยที่สุด มีความตั้งใจที่จะออกจากงานมากที่สุด และมีความพึงพอใจในการทำงานน้อยที่สุด 2. ครู-อาจารย์ ที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นเวลา 6 – 10 ปี มีความตั้งใจที่จะออกจากงานมากที่สุด 3. กลุ่มที่มีอายุการทำงานมากที่สุด คือ ทำงานหลายๆ ปี มีความตั้งใจที่จะออกจากงานมากที่สุด 4. ครู-อาจารย์ มีความพึงพอใจในด้านเงินเดือน ค่าจ้าง งานการสอน และ การนิเทศงาน

โอสูเกะ (Osueke. 1991 : 4169 – A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจและความไม่พึงพอใจ ในการทำงานของอาจารย์ที่ทำงานเต็มเวลา ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในคาโกต้าตอนใต้ ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจในการทำงานของอาจารย์ที่ทำงานเต็ม เวลาทั้ง 2 ด้าน คือ งานที่ทำความสำเร็จในการทำงาน ความไม่พึงพอใจในการทำงานเกิดจากนโยบายของผู้บริหาร เงินเดือนต่ำ ผลประโยชน์และค่าตอบแทนไม่เพียงพอ 2) องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานของอาจารย์ ได้แก่ งานส่วนตัว การสอนส่วนตัว ความรับผิดชอบในอาชีพ ความก้าวหน้าในอาชีพ การนิเทศของผู้บริหาร สถานภาพทางด้านอาชีพ ความมั่นคงในงานที่ทำ สภาพการทำงาน ความสัมพันธ์ส่วนตัวสิทธิในการตัดสินใจ และสมรรถภาพทางด้านเทคนิค

เกลลิแวนและคณะ (Gallivan et.al. 2005 : 153) ได้ศึกษาการวิเคราะห์กระบวนการข้อมูลของผู้ที่ทำงานร่วมกัน พบว่า อิทธิพลที่มีต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งได้พัฒนาตามกรอบความคิดของการทำงาน การใช้เทคโนโลยีของพนักงานในองค์กรร่วมกันการทำงานที่สะดวก สำหรับการนำเอาเทคโนโลยี สารเทศ (IT) มาใช้ (ตัวอย่างเช่น ผู้ใช้มีการฝึกฝน การสนับสนุน เทคนิคความสามารถของทรัพยากร) และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของพนักงาน การนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ มีรูปแบบที่แตกต่างกันและรูปแบบจากงานวิจัยที่มีต่อทฤษฎีของข้อมูลและการมีความรู้ในเรื่อง บทบาทของแต่ละคนในองค์กรในการทำงาน การเรียนรู้ของพนักงาน คุณค่า และพฤติกรรม ข้อเสนอของกรอบการทำงานซึ่งผลการวิจัยพบว่า ความพยายามในการทำงานร่วมกันของพนักงาน มีอิทธิพลต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

รอสและเจมมี (Ross & Jemie. 2005 : 2679 – A) ได้ศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเข้าศึกษาต่อใน โปรแกรมการศึกษาผู้ใหญ่ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 627 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ใน โปรแกรมการศึกษาผู้ใหญ่ของมหาวิทยาลัย 12 แห่ง ผลการศึกษา พบว่า เหตุผลที่เข้าศึกษาต่อนั้น นักศึกษาที่มีเพศ ภูมิหลัง ทางด้านอาชีพและระดับของ โปรแกรมการศึกษาที่นักศึกษาลงทะเบียนไว้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลอย่างมากในการเลือก โปรแกรมทางการศึกษาผู้ใหญ่ คือต้องการเป็นบุคคลที่มีการศึกษา ต้องการมีความสุขล่วงหน้า ต้องการมีปริญญาและต้องการมีสถานภาพทางการทำงาน

อาร์เธอร์ (Arthur. 2007 : 3691) แห่งมหาวิทยาลัยโอโลราโค ได้วิจัยเกี่ยวกับการจัดโครงสร้างโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ โดยยึดชุมชนเป็นหลัก : กรณีศึกษา การมีส่วนร่วมขององค์กรสาธารณะ ผลการวิจัยแบ่งออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนที่ หนึ่ง เกี่ยวกับแรงจูงใจของสาธารณะที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เช่น แรงจูงใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการบริหารโรงเรียน ส่วนที่สอง เน้นการทำงานร่วมกับหลายฝ่าย และปรับปรุงโครงสร้างของโรงเรียน เช่น เป็นการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกในการปรับปรุงโรงเรียน การจัดการบริหารแบบหุ้นส่วน ซึ่งต้องใช้เวลานานจึงจะสามารถปรับโครงสร้างได้ การทำงานต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายจึงจะเกิดความเข้มแข็งและสามารถปรับปรุงโครงสร้างได้

เจียง ไยวิน (Chiang, Yi-Win. 2007 : 1680 – A) ได้ศึกษาสภาพการเรียนรู้ของผู้ใหญ่สายอาชีพ ความต้องการและการตอบสนองในเกาะเซียง, มหาวิทยาลัยแรก ปี 2006 เพื่อศึกษาถึงความ ต้องการเรียนสายอาชีพของนักศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนใน ได้หัวน และทั่ว โลก ผลการศึกษา พบว่า 1) นักศึกษามีความต้องการเรียนสายอาชีพในระดับสูงมาก 2) หลักสูตรที่ใช้เป็นที่นิยมของผู้เรียนมาก 3) ประสบการณ์ที่แตกต่างกันของผู้ใหญ่ และบุคลิกภาพ เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่างทางความต้องการ ทักษะคติต่อการเรียนการสอน วิธีการเรียนรู้

แต่ความแตกต่างที่เกิดขึ้นเด่นชัดที่สุดมีความสัมพันธ์กับอาชีพและพื้นฐานการศึกษา 4) ผู้เรียนชอบครูผู้สอนที่อยู่ในพื้นที่ 5) ผู้เรียนชอบห้องเรียนเล็ก ๆ ที่มีตั้งแต่ 2 – 10 คน โดยสอนในวันเสาร์ และวันอาทิตย์ หรือวันหยุด ช่วงเวลาเรียน 6 เดือน และมีการพบกลุ่ม 2 ครั้งต่อสัปดาห์ 6) ผู้เรียนต้องการยกระดับการศึกษาของตนเพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในการทำงานเป็นแรงกระตุ้นสูงสุดที่ทำให้มีความต้องการเรียนต่อ 7) โทรทัศน์และข่าวสารจากที่ทำงานเป็นสื่อที่ดีที่สุดที่จะประชาสัมพันธ์งานการเรียนการสอนให้แก่นักศึกษา 8) การสอนที่เป็นที่นิยมมากที่สุด คือ การได้มีโอกาสฝึกทักษะขณะเรียน 9) สถานที่ที่ผู้เรียนปรารถนา คือ บริเวณที่ทำงานของตนเองหรือศูนย์ฝึกวิชาชีพ 10) ปัจจัยที่ทำให้ไม่เข้าเรียน คือ การไม่มีเวลา มีความยุ่งยากในการจัดเวลาเรียน และความสามารถที่จะเรียน สรุปได้ว่า ในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพระยะสั้น สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงมากที่สุด คือ หลักสูตร ตัวผู้สอน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ อุปกรณ์ สถานที่ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดจนวิชาที่เปิดสอนต้องเป็นที่สนใจ และสนองต่อความต้องการของผู้เรียน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่าการดำเนินงานการจัดการศึกษานอกโรงเรียน พบปัญหาในการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ทั้งในเรื่องการกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอน การจัดกระบวนการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน รวมทั้งการวัดและประเมินผล ปัญหาต่าง ๆ ของศูนย์การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขและการออกแบบศึกษาการปฏิบัติงานทั้งของนักศึกษาและครูที่ดำเนินการสอน การศึกษาสภาพการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัย จะเป็นแนวทางในการปรับปรุง การจัดกิจกรรมและการดำเนินการด้านบริการความรู้แก่ผู้เรียนเพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนดำเนินไปในทิศทางที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่ต้องจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนตามความถนัดและตามศักยภาพของผู้เรียน เพื่อนำผลมาปรับปรุงการดำเนินงานและแก้ไขสภาพการปฏิบัติงานและพัฒนาการศึกษาต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาปัญหาและแนวทางการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ครูในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2558 ครูผู้สอน จำนวน 485 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan; อ้างถึงใน ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์, 2542 : 148 – 149) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 217 คน และดำเนินการเลือกตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) ดังรายละเอียด ดังนี้
 - 2.1 แบ่งสถานศึกษาออกเป็นกลุ่มย่อย ประกอบด้วยศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 23 ศูนย์
 - 2.2 สุ่มศูนย์มาจำนวน 2 ใน 3 ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยการจับสลากได้จำนวน 12 ศูนย์
 - 2.3 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 217 คน
 - 2.4 ทำการสุ่มตัวอย่างครู ให้กระจายไปทั้ง 12 ศูนย์ ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) รายละเอียดของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏในตาราง 3.1 --

ตาราง 3.1 จำนวนประชากร ศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์

สถานศึกษา	จำนวนประชากร
ศูนย์ กศน.อำเภอเมืองบุรีรัมย์	61
ศูนย์ กศน.อำเภอกระสัง	30
ศูนย์ กศน.อำเภอคูเมือง	19
ศูนย์ กศน.อำเภอแคนดง	8
ศูนย์ กศน.อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	15
ศูนย์ กศน.อำเภอชำนิ	20
ศูนย์ กศน.อำเภอนางรอง	23
ศูนย์ กศน.อำเภอนาโพธิ์	23
ศูนย์ กศน.อำเภอโนนดินแดง	8
ศูนย์ กศน.อำเภอบ้านกรวด	15
ศูนย์ กศน.อำเภอบ้านด่าน	13
ศูนย์ กศน.อำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์	15
ศูนย์ กศน.อำเภอประโคนชัย	31
ศูนย์ กศน.อำเภอปะคำ	18
ศูนย์ กศน.อำเภอพลับพลาชัย	14
ศูนย์ กศน.อำเภอพุทไธสง	13
ศูนย์ กศน.อำเภอละหานทราย	15
ศูนย์ กศน.อำเภอลำปลายมาศ	36
ศูนย์ กศน.อำเภอสตึก	39
ศูนย์ กศน.อำเภอหนองกี่	23
ศูนย์ กศน.อำเภอหนองหงส์	24
ศูนย์ กศน.อำเภอห้วยราช	14
ศูนย์ กศน.อำเภอโนนสุวรรณ	8
รวม	485

ตาราง 3.2 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์

สถานศึกษา	จำนวนประชากร
ศูนย์ กศน.อำเภอเมืองบุรีรัมย์	40
ศูนย์ กศน.อำเภอกระสัง	20
ศูนย์ กศน.อำเภอขำนิ	13
ศูนย์ กศน.อำเภอนางรอง	15
ศูนย์ กศน.อำเภอประโคนชัย	20
ศูนย์ กศน.อำเภอปะคำ	12
ศูนย์ กศน.อำเภอลำปลายมาศ	23
ศูนย์ กศน.อำเภอสตึก	25
ศูนย์ กศน.อำเภอหนองกี่	15
ศูนย์ กศน.อำเภอหนองหงส์	16
ศูนย์ กศน.อำเภอบ้านกรวด	10
ศูนย์ กศน.อำเภอบ้านด่าน	8
รวม	217

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมาแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับรายละเอียดของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check lists)

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งระดับการปฏิบัติเป็น 5 ระดับ ดังนี้

คะแนน	ความหมาย
5	มีการปฏิบัติมากที่สุด
4	มีการปฏิบัติมาก

- 3 มีการปฏิบัติปานกลาง
- 2 มีการปฏิบัติน้อย
- 1 มีการปฏิบัติน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด (Open – ended form) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากที่ได้กล่าวมาแล้ว เกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการดำเนินงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์

2. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการดังนี้

- 2.1 กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามตามความมุ่งหมายของการวิจัย
- 2.2 ศึกษาเอกสาร บทความ และรายงานการวิจัย เป็นการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับทฤษฎี แนวคิดและหลักการตลอดจนเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการดำเนินงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์
- 2.3 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสร้างแบบสอบถามเพื่อเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 2.4 นำแบบสอบถามไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาให้ข้อเสนอแนะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข
- 2.5 นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ทำการตรวจสอบ เพื่อให้ได้คำถามที่ครอบคลุมปัญหาและและความต้องการ เป็นการหาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face validity) ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย
 - 2.5.1 นายพงษ์ศักดิ์ ไชยสุวรรณ วุฒิกการศึกษา คม. (การบริหารการศึกษา) ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยาลัยนันทนาฏการพิเศษ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา
 - 2.5.2 นายทรงชัย ถิ่นตระกูล วุฒิกการศึกษา คม. (การบริหารการศึกษา) ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยาลัยนันทนาฏการ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ เชี่ยวชาญด้านวัดผลและประเมินผล
 - 2.5.3 นางสุนันท์ สิทธิสาท วุฒิกการศึกษา คม. (การบริหารการศึกษา) ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยาลัยนันทนาฏการพิเศษ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ เชี่ยวชาญด้านภาษา

2.6 ปรับปรุงและแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาอีกครั้ง เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.7 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้บริหารและครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 30 คน มาหาค่าอำนาจจำแนกโดยวิเคราะห์แบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยการทดสอบ t -test ถ้าค่า t มีค่า 1.75 ขึ้นไป ถือว่าผ่านเกณฑ์มีค่าอำนาจจำแนกสูง ผลปรากฏว่าผ่านเกณฑ์ทุกข้อมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 2.15 - 14.25

2.9 นำแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ผลปรากฏว่ามีค่าความเชื่อมั่น 0.95

2.9 นำแบบสอบถามที่มีความเชื่อมั่นผ่านเกณฑ์มาจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ส่งถึงผู้อำนวยการสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อขออนุญาตราชการในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. นำแบบสอบถามไปยังสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อแจกจ่ายไปยังโรงเรียนตามกลุ่มเป้าหมาย และกำหนดวันรับแบบสอบถามคืน โดยการจัดส่งสอบถามคืนที่สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ และติดตามเก็บรวบรวมด้วยตนเอง

3. รวบรวมแบบสอบถามที่สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมดแล้ว คัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์

2. กรอกรหัสแบบสอบถาม

3. กำหนดตัวเลขแทนค่าข้อมูลในแบบสอบถามแต่ละข้อแล้วบันทึกข้อมูล

4. ประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ
การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

2. ศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำอธิบาย

เกณฑ์การแปลความหมายข้อมูล การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ได้กำหนดค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2541 : 100)

4.51- 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51- 4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

2.51- 3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

1.51- 2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

1.00 -1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. เปรียบเทียบความคิดเห็นครูเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test independent)

4. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และเมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในแต่ละด้านจะทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe')

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1.1 ดัชนีความสอดคล้อง Index of item – objective congruence (IOC) โดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้อง (ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. 2542 : 227) ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{n}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับลักษณะพฤติกรรม
 $\sum R$ แทน ผลรวมของความคิดเห็น
 n แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

1.2 อำนาจจำแนก โดยใช้อัตราส่วนวิกฤติ t เป็นรายข้อตามวิธีของ t – test มีสูตรดังนี้ (ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. 2542 : 260)

$$t = \frac{\overline{X}_H - \overline{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2 + S_L^2}{n}}}$$

เมื่อ \overline{X}_H แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มได้คะแนนสูง
 \overline{X}_L แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มได้คะแนนต่ำ
 S_H^2 แทน ความแปรปรวนของกลุ่มได้คะแนนสูง
 S_L^2 แทน ความแปรปรวนของกลุ่มได้คะแนนต่ำ
 n แทน จำนวนในกลุ่มสูงและต่ำที่นำมาวิเคราะห์

1.3 ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สูตร ดังนี้ (ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์, 2542 : 261)

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	K	แทน	จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
	S_i^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
	S_t^2	แทน	ความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

2. สถิติพื้นฐาน

2.1 ค่าร้อยละ (Percentage)

2.2 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) โดยใช้สูตร ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 105)

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{n}$$

เมื่อ	\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
	$\sum x$	แทน	ผลรวมของข้อมูลหรือคะแนน
	n	แทน	จำนวนข้อมูล

2.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้สูตรดังนี้ (ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. 2542 : 310)

$$\text{S.D.} = \sqrt{\frac{n\sum x^2 - (\sum x)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ	S.D.	แทน	ส่วนความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum x^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
	$(\sum x)^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง
	N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.1 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาโดยใช้ t-test independent) โดยใช้สูตรดังนี้ (ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. 2542 : 322)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณาในการแจกแจงแบบ t
	\bar{X}_1	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ 1
	\bar{X}_2	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ 2
	S_1^2	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างที่ 1
	S_2^2	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างที่ 2
	n_1	แทน	จำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ 1
	n_2	แทน	จำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ 2

3.2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามประสบการณ์การทำงานโดยใช้ F-test (One way analysis of variance) โดยใช้สูตรดังนี้ (ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. 2542 : 328)

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

เมื่อ	F	แทน	ค่าการแจกแจงของ F
	MS_b	แทน	ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม
	MS_w	แทน	ความแปรปรวนภายในกลุ่ม

เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยจึงทำการทดสอบตามวิธีการของเซฟเฟ (Scheffe's method) โดยใช้สูตรดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 346)

$$CV_d = \sqrt{(K-1)(F^*)(MS_{Within} \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right))}$$

เมื่อ	K	แทน	จำนวนกลุ่มในกลุ่มตัวอย่าง
	F^*	แทน	ค่า F ที่เปิดจากตาราง (Critical value)
	MS_{Within}	แทน	ค่า Mean square within group ที่คำนวณไว้แล้วในการวิเคราะห์ความแปรปรวน
	n	แทน	จำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง ปัญหาและแนวทางการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมี ดังนี้

\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา t - distribution
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา F - distribution
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและแนวทางการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและแนวทางการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษาออกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละตอน มีดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังปรากฏในตาราง 4.1 ต่อไปนี้

ตาราง 4.1 จำนวน และร้อยละสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามวุฒิการศึกษาและ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. วุฒิกการศึกษา		
1.1 ปริญญาตรี	130	59.90
1.2 สูงกว่าปริญญาตรี	87	40.10
รวม	217	100.00
2. ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน		
2.1 ต่ำกว่า 5 ปี	45	20.70
2.2 5 – 10 ปี	134	61.80
2.3 มากกว่า 10 ปี	38	17.50
รวม	217	100.00

จากตาราง 4.1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 217 คน จำแนกตาม วุฒิกการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีวุฒิกศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 59.90 และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 40.10 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ ในการปฏิบัติงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ 5 – 10 ปี จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 61.80 รองลงมาคือ ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 20.70 และ มากกว่า 10 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 17.50

ตอนที่ 2 การศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ดังปรากฏในตาราง 4.2 - 4.6 ต่อไปนี้

ตาราง 4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมและรายด้าน

ปัญหาการดำเนินงานของครู	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1. ด้านหลักสูตร	3.70	0.71	มาก	4
2. ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้	3.82	0.68	มาก	3
3. ด้านสื่อการเรียนการสอน	3.84	0.64	มาก	1
4. ด้านการวัดและประเมินผล	3.83	0.44	มาก	2
รวมเฉลี่ย	3.79	0.44	มาก	

จากตาราง 4.2 พบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ตามความคิดเห็นของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.84$) รองลงมาคือ ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 3.83$) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.82$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านหลักสูตร ($\bar{X} = 3.70$) ตามลำดับ

ตาราง 4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านหลักสูตร โดยรวมและรายข้อ

ปัญหาการดำเนินงานของครู	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1. หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการระบบพุทธศักราช 2551	3.65	1.15	มาก	11
2. สาระเนื้อหาของแต่ละสาระการเรียนรู้	3.53	1.18	มาก	12
3. สาระที่เปิดสอนสนองความต้องการของนักศึกษา	3.52	1.10	มาก	14
4. ความเหมาะสมของเวลาที่ใช้ในการพบกลุ่มแต่ละหมวดวิชา	3.73	1.09	มาก	5
5. เนื้อหาหมวดวิชาที่เรียนมีกิจกรรมให้ปฏิบัติ	3.71	1.14	มาก	8
6. การประยุกต์เนื้อหาหมวดวิชาที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน	3.51	1.31	มาก	15
7. การนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ไปประกอบอาชีพหรือใช้ในชีวิตประจำวัน	4.01	1.06	มาก	1
8. การทำความเข้าใจเนื้อหาบางหมวดวิชา เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ	3.72	1.03	มาก	6
9. ความเหมาะสมของเนื้อหาหมวดวิชาที่เรียนกับสภาพสังคมในปัจจุบัน	3.72	1.05	มาก	6
10. การมีส่วนร่วมชมในการจัดทำหลักสูตร	3.58	1.09	มาก	9
11. การวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการ ของสังคม ชุมชน และท้องถิ่น	3.53	1.20	มาก	12
12. สถานศึกษามีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและประเมินกำหนดวิสัยทัศน์ การกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย รวมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษา	3.84	0.92	มาก	3

ตาราง 4.3 (ต่อ)

ปัญหาการดำเนินงานของครู	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับที่
13. โครงสร้างหลักสูตรและสาระต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์	3.67	1.02	มาก	10
14. การติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร	3.99	0.86	มาก	2
15. การนิเทศการใช้หลักสูตร	3.76	1.01	มาก	4
รวมเฉลี่ย	3.70	0.71	มาก	

จากตาราง 4.3 พบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 7 การนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ไปประกอบอาชีพหรือใช้ในชีวิตประจำวัน ($\bar{X} = 4.01$) รองลงมา คือ ข้อ 14 การติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร ($\bar{X} = 3.99$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 6 การประยุกต์เนื้อหาหมวดวิชาที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน ($\bar{X} = 3.51$)

ตาราง 4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยรวมและรายข้อ

ปัญหาการดำเนินงานของครู	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับที่
16. ความเหมาะสมของกิจกรรมที่ครูจัดในการพบกับนักศึกษา	3.83	1.02	มาก	7
17. การให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการกิจกรรมการเรียนการสอนในการพบกลุ่ม	3.92	0.91	มาก	3
18. กิจกรรมการให้ความรู้ ความเข้าใจเรื่องการทำโครงการ	3.91	0.89	มาก	4
19. การแนะนำและให้คำปรึกษาในการจัดทำโครงการ	3.77	0.99	มาก	10

ตาราง 4.4 (ต่อ)

ปัญหาการดำเนินงานของครู	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับที่
20. การวางแผนร่วมกันระหว่างครูและนักศึกษาในการเรียนการสอนแต่ละภาค	3.81	0.96	มาก	8
21. การใช้แหล่งเรียนรู้เป็นสถานที่ในการพบกลุ่ม	3.87	0.95	มาก	5
22. ความเหมาะสมของสถานที่และบรรยากาศการพบกลุ่มที่เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้	3.86	0.86	มาก	6
23. ทักษะความรู้ความชำนาญในการถ่ายทอดความรู้ของครู	3.50	1.25	มาก	14
24. การสอดแทรกความรู้เรื่องคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักศึกษาในกิจกรรมการพบกลุ่ม	3.73	1.03	มาก	12
25. ครูเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต	3.78	1.06	มาก	9
26. การกระจายและหมุนเวียนการให้บริการสื่อต่างๆ ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	3.74	1.08	มาก	11
27. การให้บริการวัสดุอุปกรณ์และสื่อที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	3.72	1.32	มาก	13
28. การจัดบริการให้ความรู้และสาระบันเทิงตามความต้องการของนักศึกษา	4.04	1.08	มาก	1
29. การจัดกิจกรรมที่พัฒนาทักษะเพื่อให้เกิดการเรียนรู้	3.98	1.03	มาก	2
รวมเฉลี่ย	3.82	0.68	มาก	

จากตาราง 4.4 พบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 28 การจัดบริการให้ความรู้และสาระบันเทิงตามความต้องการของนักศึกษา ($\bar{X} = 4.04$) รองลงมา คือ ข้อ 29 การจัดกิจกรรมที่พัฒนาทักษะเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.98$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 23 ทักษะความรู้ความชำนาญในการถ่ายทอดความรู้ของครู ($\bar{X} = 3.50$)

ตาราง 4.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านสื่อการเรียนการสอน โดยรวมและรายข้อ

ปัญหาการดำเนินงานของครู	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับที่
30. ความเหมาะสมของสื่อการเรียนการสอนกับหมวดวิชาที่เรียน	3.85	1.08	มาก	7
31. ความเหมาะสมของเครื่องคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตกับจำนวนนักศึกษา	3.77	1.13	มาก	11
32. การจัดป้ายนิเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	3.95	1.08	มาก	3
33. การใช้แหล่งข้อมูลและแหล่งวิทยากรในการศึกษาค้นคว้า	3.71	1.10	มาก	13
34. การจัดให้นักศึกษาชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV)	3.85	1.03	มาก	7
35. การใช้สื่อ/อุปกรณ์อื่น ๆ ในการพบกลุ่มของครู	3.86	1.16	มาก	6
36. ความเข้าใจของนักศึกษาต่อคำสั่งและเนื้อหาในใบงานที่ครูมอบหมาย	3.79	1.12	มาก	9
37. ความเหมาะสมของสื่อและอุปกรณ์ที่นำมาใช้กับวัยของนักศึกษา	3.78	1.06	มาก	10
38. การเตรียมตัวของครูในการใช้สื่อและเทคโนโลยี	3.27	1.43	ปานกลาง	14
39. ความทันสมัยของสื่อและเทคโนโลยีที่ใช้ในการพบกลุ่มที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	3.77	1.20	มาก	12
40. ความจำเป็นในการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการจัดการเรียนการสอนและการดำเนินงานของครู	4.28	0.82	มาก	1
41. ประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	3.87	1.07	มาก	4
42. การนำสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาปรับใช้ในองค์กร	3.87	0.97	มาก	4
43. ความร่วมมือในการผลิต จัดหาและพัฒนาการใช้สื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.09	0.78	มาก	2
รวมเฉลี่ย	3.84	0.64	มาก	

จากตาราง 4.5 พบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านสื่อการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ยกเว้นข้อ 38 อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 40 ความจำเป็นในการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการจัดการเรียนการสอนและการดำเนินงานของครู ($\bar{X} = 4.28$) รองลงมา คือ ข้อ 43 ความร่วมมือในการผลิต จัดหา และพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\bar{X} = 4.09$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 38 การเตรียมตัวของครูในการใช้สื่อและเทคโนโลยี ($\bar{X} = 3.27$)

ตาราง 4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการวัดและประเมินผล โดยรวมและรายข้อ

ปัญหาการดำเนินงานของครู	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับที่
44. การวัดผลและประเมินผลก่อนและหลังเรียน	4.06	0.82	มาก	4
45. การจัดองค์รภายนอกเข้ามาประเมินผล	4.04	0.90	มาก	5
46. การจัดตั้งคณะกรรมการภายในเพื่อประเมินผล	4.12	0.83	มาก	3
47. การวัดผล ประเมินผลการเรียนของนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ	3.94	0.86	มาก	6
48. การจัดทำแบบสอบถามเพื่อให้ประชาชนเป็นผู้ประเมินผลศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	4.13	0.82	มาก	2
49. การสรุปรายงานผลการปฏิบัติงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	4.14	0.84	มาก	1
50. การกำกับดูแล ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	3.81	1.04	มาก	9
51. การประเมินผลตามเกณฑ์ที่กำหนด	3.84	1.05	มาก	8
52. การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลการดำเนินงาน	3.68	1.38	มาก	13
53. การนำผลการประเมินที่ได้ไปปรับปรุงการดำเนินงาน	3.46	1.12	ปานกลาง	15
54. การอธิบายจุดมุ่งหมายและเกณฑ์การวัดผลให้นักเรียนทราบก่อนเมื่อเริ่มทำการพบลุ่ม	3.59	1.20	มาก	12
55. ความสอดคล้องของแบบทดสอบกับเนื้อหาหมวดวิชาในหลักสูตร	3.62	1.24	มาก	10

ตาราง 4.6 (ต่อ)

ปัญหาการดำเนินงานของครู	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับที่
56. ความสอดคล้องของเกณฑ์การวัดผลและประเมินผล ปลายภาคกับวิธีการเรียนการสอน	3.88	0.99	มาก	7
57. การนำผลการวัดและประเมินมาพัฒนาปรับปรุงการเรียน การสอน	3.57	1.16	มาก	14
58. ส่งเสริมให้ครูและนักศึกษาร่วมกันออกแบบการวัดและ ประเมินผล	3.61	1.18	มาก	11
รวมเฉลี่ย	3.83	0.44	มาก	

จากตาราง 4.6 พบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการวัดและประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ยกเว้นข้อ 53 อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 49 การสรุปรายงานผลการปฏิบัติงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ($\bar{X} = 4.14$) รองลงมาคือ ข้อ 48 การจัดทำแบบสอบถามเพื่อให้ประชาชนเป็นผู้ประเมินผลศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ($\bar{X} = 4.13$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 53 การนำผลการประเมินที่ได้ไปปรับปรุงการดำเนินงาน ($\bar{X} = 3.46$)

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ดังปรากฏในตาราง 4.7 – 4.9 ต่อไปนี้

ตาราง 4.7 เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอก
ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกวุฒิการศึกษาโดยรวมและรายด้าน

ปัญหาการดำเนินงานของครู	ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี		t
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
1. ด้านหลักสูตร	3.73	0.72	3.64	0.70	0.98
2. ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้	3.79	0.72	3.86	0.60	0.79
3. ด้านสื่อการเรียนการสอน	3.85	0.65	3.81	0.63	0.48
4. ด้านการวัดและประเมินผล	3.84	0.47	3.82	0.37	0.47
รวมเฉลี่ย	3.81	0.46	3.78	0.41	0.41

จากตาราง 4.7 พบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
จังหวัดบุรีรัมย์ ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่าง
กัน

ตาราง 4.8 เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอก
ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน
โดยรวมและรายด้าน

ปัญหาการดำเนินงานของครู	ต่ำกว่า 5 ปี		5 - 10 ปี		มากกว่า 10 ปี		F
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
1. ด้านหลักสูตร	3.62	0.84	3.67	0.63	3.88	0.82	1.57
2. ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้	3.65	0.72	3.88	0.63	3.82	0.75	1.82
3. ด้านสื่อการเรียนการสอน	3.94	0.60	3.78	0.67	3.93	0.57	1.44
4. ด้านการวัดและประเมินผล	3.92	0.46	3.76	0.43	3.97	0.39	4.70**
รวมเฉลี่ย	3.78	0.41	3.77	0.44	3.90	0.45	1.29

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 4.8 พบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวัดและประเมินผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน เมื่อพบข้อแตกต่างจึงเปรียบเทียบรายคู่ตามวิธีการของเซฟเฟ่ ดังตาราง 4.9 ดังนี้

ตาราง 4.9 เปรียบเทียบเป็นรายคู่เกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ด้านการวัดและประเมินผลเป็นรายคู่

ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน	\bar{X}	ต่ำกว่า 5 ปี	5 – 10 ปี	มากกว่า 10 ปี
		3.92	3.76	3.97
ต่ำกว่า 5 ปี	3.92	-	0.16	-0.05
5 – 10 ปี	3.76		-	-0.21**
มากกว่า 10 ปี	3.97			-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 4.9 เมื่อทดสอบเป็นรายคู่ พบว่า ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหา การปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการวัดและประเมินผล จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 5 – 10 ปี กับมากกว่า 10 ปี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยประสบการณ์มากกว่า 10 ปี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและแนวทางการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ปรากฏดังนี้

สรุปประเด็นในการสอบถามแนวทางการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษาออกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านหลักสูตร พบว่า ครูมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตร โดยจัดทำให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียนมากกว่าเดิม อีกทั้งการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่ใช้อยู่ให้มีความเหมาะสมหรือให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมมากขึ้นเพื่อให้การใช้หลักสูตรบรรลุเป้าหมาย อีกทั้งควรมีการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน และความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตรของสถานศึกษามากขึ้น

2. ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ พบว่า ครูมีข้อเสนอแนะว่าหน่วยงานควรจัดให้มีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงแก่นักศึกษาทุกระดับ และจัดให้มีการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนและการแนะแนวที่เป็นรูปธรรม ติดตามผลได้ ส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพบกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สอดแทรกความรู้เรื่องคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักศึกษา อีกทั้งควรจัดความเหมาะสมของสถานที่และบรรยากาศการพบกลุ่มที่เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการเรียนการสอน มีสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย

3. ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า ครูมีข้อเสนอแนะว่าหน่วยงานควรมีการส่งเสริมโครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อสังคมแห่งการเรียนรู้ ควรจัดทำคู่มือ ตำรา เอกสาร เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งควรส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตสื่อการสอนหาสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดทักษะในการแสวงหาความรู้ของนักศึกษา โดยที่ผู้เรียนที่ไม่รู้หนังสือได้สามารถอ่านออกเขียนได้นำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการศึกษาต่อ หรือเพิ่มวุฒิการศึกษาของตนเอง ส่งเสริมให้เรื่องการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ พัฒนาทักษะชีวิต

4. ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า ครูมีข้อเสนอแนะว่าหน่วยงานควรจัดให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาวิธีการวัดผล ประเมินผล และควรส่งเสริมให้ครูและนักศึกษาร่วมกันออกแบบการวัดผลและประเมินผล ควรจัดให้ครูได้รับการอบรมวิธีการวัดผล ประเมินผล และการประเมินตามสภาพจริง อีกทั้งควรมีการกำหนดตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินทุกโครงการ ทุกกิจกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับเกณฑ์การวัดผลและประเมินผลกับวิธีการจัดการเรียนการสอน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง ปัญหาและแนวทางการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้นำเสนอการสรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สมมติฐานของการวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. สรุปผลการวิจัย
5. อภิปรายผล
6. ข้อเสนอแนะ
 - 6.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้
 - 6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์
2. เปรียบเทียบปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์โดยจำแนกตามวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน
3. ศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์

สมมติฐานของการวิจัย

1. ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน

2. ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา การปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 485 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นครู จำนวน 217 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถามที่มี 3 ลักษณะ ได้แก่ แบบสำรวจรายการ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบปลายเปิด ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยได้รับคำปรึกษาแนะนำจากที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาทางเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยด้วยการหาค่าอำนาจจำแนกโดยวิเคราะห์แบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยการทดสอบ t - test ถ้าค่า t มีค่า 1.75 ขึ้นไป ถือว่าผ่านเกณฑ์ มีค่าอำนาจจำแนกสูง ผลปรากฏว่าผ่านเกณฑ์ทุกข้อมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 2.15 - 14.25 แล้วนำแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ผลปรากฏว่ามีค่าความเชื่อมั่น 0.95

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามและหนังสือถึงผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแล้วขอรับแบบสอบถามด้วยตัวเองภายในเวลาที่กำหนดกรณีมีแบบสอบถามที่ไม่ได้รับคืนผู้วิจัยจะดำเนินการติดตามด้วยตนเอง สามารถเก็บรวบรวมกลับคืนมาได้ 217 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ และหาร้อยละ

2. ศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำอธิบาย

3. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ

การศึกษาตามอรรถศาสตร์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยใช้การทดสอบค่าที (t – test Independent) และจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และเมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันในแต่ละด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ให้ทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe')

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากปัญหาและแนวทางการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถศาสตร์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถศาสตร์ จังหวัดบุรีรัมย์ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถศาสตร์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถศาสตร์ จังหวัดบุรีรัมย์ ตามความคิดเห็นของครู โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน รองลงมาคือ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านหลักสูตร

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถศาสตร์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถศาสตร์ จังหวัดบุรีรัมย์ ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถศาสตร์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถศาสตร์ จังหวัดบุรีรัมย์ ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวัดและประเมินผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

4. สรุปประเด็นข้อเสนอแนวทางการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถศาสตร์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถศาสตร์ จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

4.1 ด้านหลักสูตร พบว่า ครูมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตร โดยจัดทำให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียนมากกว่าเดิม อีกทั้งการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่ใช้อยู่ให้มีความเหมาะสมหรือให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมมากขึ้นเพื่อให้การใช้หลักสูตรบรรลุเป้าหมาย อีกทั้งควรมีการจัดทำหลักสูตรให้

สอดคล้องกับบริบทชุมชน และความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตรของสถานศึกษามากขึ้น

4.2 ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ พบว่า ครูมีข้อเสนอแนะว่าหน่วยงานควรจัดให้มีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงแก่นักศึกษาทุกระดับ และจัดให้มีการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนและการแนะแนวที่เป็นรูปธรรม ติดตามผลได้ ส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพบกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สอดแทรกความรู้เรื่องคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักศึกษา อีกทั้งควรจัดความเหมาะสมของสถานที่และบรรยากาศการพบกลุ่มที่เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการเรียนการสอน มีสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย

4.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า ครูมีข้อเสนอแนะว่าหน่วยงานควรมีการส่งเสริมโครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อสังคมแห่งการเรียนรู้ ควรจัดทำคู่มือ ตำรา เอกสาร เพื่อให้ นักศึกษาได้เรียนรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งควรส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตสื่อการสอนหา สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดทักษะในการแสวงหาความรู้ของนักศึกษา โดยที่ผู้เรียนที่ไม่รู้หนังสือได้สามารถอ่านออกเขียนได้นำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการศึกษาต่อ หรือ เพิ่มวุฒิการศึกษาของตนเอง ส่งเสริมให้เรื่องการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ พัฒนาทักษะชีวิต

4.4 ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า ครูมีข้อเสนอแนะว่าหน่วยงานควรจัดให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาวิธีการวัดผล ประเมินผล และควรส่งเสริมให้ครูและ นักศึกษาร่วมกันออกแบบการวัดผลและประเมินผล ควรจัดให้ครูได้รับการอบรมวิธีการวัดผล ประเมินผล และการประเมินตามสภาพจริง อีกทั้งควรมีการกำหนดตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมิน ทุกโครงการ ทุกกิจกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับเกณฑ์การวัดผลและประเมินผลกับวิธีการจัดการ เรียนการสอน

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง ปัญหาและแนวทางการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ ตามความคิดเห็นของครู พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะส่วนราชการสังกัด สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีการพัฒนาครูและบุคลากรทาง

การศึกษาให้สามารถเป็นผู้ผลิตใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน แต่ในทางปฏิบัติการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้อยังดำเนินการได้ไม่มาก เนื่องจากการกระจายโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้อยังไม่ครบถ้วน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพงษ์ เฟ็งคี (2555 : 77 – 79) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 พบว่า 1) ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนเกี่ยวกับปัญหาการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 พบว่า โดยรวมและรายด้านมีปัญหาอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตตินันท์ ทวีสุขเสถียร (2557 : 100 – 102) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษากลุ่ม โรงเรียนคูเมือง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 พบว่า 1) สภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนคูเมือง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏว่ามี การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่มีระดับ การปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะว่าครูที่มีการศึกษาต่างกันมีปัญหาในการดำเนินงานการเตรียมตัวของครูในการใช้สื่อและเทคโนโลยี ความทันสมัยของสื่อและเทคโนโลยีที่ใช้ การใช้สื่อในการจัดการเรียน การสอนและการดำเนินงานของครูไม่ต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพงษ์ เฟ็งคี (2555 : 77 – 79) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 พบว่า เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับปัญหาการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานของครูศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะครูทำงานมานานหรือที่เพิ่งเข้าทำงานมีความคิดเห็นในเกี่ยวกับปัญหา การดำเนินงานทั้งในเรื่องความเหมาะสมของสื่อการเรียนการสอน การใช้แหล่งข้อมูลและแหล่ง วิทยากรในการศึกษาค้นคว้า การจัดให้นักศึกษาชมรายการ โทรทัศน์เพื่อการศึกษา ความเหมาะสม

ของสื่อและอุปกรณ์ที่นำมาใช้กับวัยของนักศึกษาไม่ต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จูไรรัตน์ กรงาม (2556 : 122 – 124) ได้ศึกษา ปัญหาและแนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายุบลราชธานี เขต 4 พบว่า ข้าราชการครูที่มี ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัญหาการบริหาร โรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

จากความมุ่งหมายผลการวิจัย เรื่อง ปัญหาและแนวทางการปฏิบัติงานของครูศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ นำมาพิจารณาเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้เพิ่มเติม

1. ด้านหลักสูตร ควรมีการประยุกต์เนื้อหาหมวดวิชาที่เรียนไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน และควรมีการวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับ สภาพปัญหาและความต้องการ ของสังคม ชุมชน และท้องถิ่น
2. ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ควรมีการเสริมทักษะความรู้ความชำนาญใน การถ่ายทอดความรู้ของครู จัดหาบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านการจัดกิจกรรมการศึกษาหลักสูตร พื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาส จัดสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็นในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนให้เพียงพอและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลาย
3. ด้านสื่อการเรียนการสอน ควรมีฝึกอบรมและการเตรียมตัวของครูในการใช้สื่อ และเทคโนโลยี เพื่อให้ใช้ในการดำเนินงานการสอนให้ดียิ่งขึ้นและนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการ จัดการเรียนการสอน
4. ด้านการวัดและประเมินผล ควรมีการส่งเสริมให้ครูและนักศึกษาร่วมกัน ออกแบบการวัดและประเมินผลและนำมาพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนดียิ่งขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของครูศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กับกลุ่มบุคคลอื่น ๆ เช่น นักศึกษา ตัวแทนชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์

3. ควรมีการศึกษาปัญหาและแนวทางการดำเนินงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กับกลุ่มบุคคลอื่น ๆ เช่น นักศึกษา ตัวแทนชุมชน และผู้มี
ส่วนเกี่ยวข้อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2549). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : กรมฯ.

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2549). มาตรฐานการพัฒนาเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). พระราชบัญญัติการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542. ภาควิชาบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2553). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน : ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน. (2551). คู่มือการใช้หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2548. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เลียงชัย.

กาญจนา เกียรติประวัติ. (2545). วิธีสอนทั่วไปและทักษะการสอน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

กังสดาล อยู่เย็น. (2552). พลวัตชุมชนบ้านแปร์ดิในภาคใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กัญญ์วรา เสงะกุล. (2559). สภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา) บุรีรัมย์ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

กัญญา ไสมคำ. (2550). ปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียนของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) เลย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

กิติมา ปรีดีดิลก. (2547). การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : อักษรพัฒนา.

- กุลธิดา รัตนโกศล. (2551). คู่มือการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้การบริหารความเสี่ยงของกลุ่มพัฒนาอาชีพ. ระยอง : ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออก.
- เกษม คำศรี. (2549). ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี. ม.ป.ท.
- โกวิท ประวาลพุกษ์. (2549). พัฒนาการศึกษาแท้และเพิ่มพัฒนางาน. กรุงเทพฯ : เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมนเนจเม้นท์.
- คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ในคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา. (2548). ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- เครือวัล พานา. (2552). ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในอำเภอคลองหาด. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- จรวพร ธรณินทร์. (2550). การศึกษานอกระบบยุคใหม่จึงเน้นการเรียนรู้และสมรรถนะ (Learning and Competency). ม.ป.ท.
- จักรกฤษ ชูคง. (2549). การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อยตำรวจตามทัศนะของนักเรียน นายร้อยตำรวจ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา) ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จันทร์แรม พุทธนุกุล. (2554). ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรวิทยาลัย การอาชีพสระบุรี จังหวัดสระบุรี จำกัด (มหาชน) สำนักงานพลโยธิน กรุงเทพฯ. สารนิพนธ์ปริญญา กศ.ม. (วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จำกัดวิจิตร ศิริพานิช. (2555). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะของครูโรงเรียนปัญญาทัศน์เทคโนโลยี. ม.ป.ท.
- จูไรรัตน์ กรงาม. (2556). ปัญหาและแนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4. วิทยานิพนธ์ ก.ม. (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา) อุบลราชธานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- เจือจันทน์ อัมสราญ. (2548). ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในสถานศึกษาที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรีเขต 2. ม.ป.ท.
- ชนาธิป พรกุล. แดทสรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

ชม ภูมิศภาค. (2546) เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ชัยงค์ พรหมวงศ์. (2547) กระบวนการสันนิเวทนาการและระบบสื่อการสอน. นนทบุรี : ทำปก
เจริญผล.

ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2540). ทักษะภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ : เอกซ์เบอร์เน็ท.

ชาติรี สำราญ. (2550). หลากหลายวิธีการสอนที่ไม่หลอกหลอนวิธีการเรียนรู้. กรุงเทพฯ :
มูลนิธิสคศรีศฤศคังศ์.

ชำนาญ วันแก้ว. (2552). สภาพปัญหาการบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนของศูนย์บริการ
การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. นครราชสีมา รายงานการ
วิจัยโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษานอกโรงเรียนนครราชสีมา ศูนย์พัฒนาบุคลากร
กรมการศึกษานอกโรงเรียน สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.

เชษฐศักดิ์ สุวรรณหงส์. (2556). ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการเกี่ยวกับปัญหาการบริหารศูนย์การ
เรียนชุมชน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา) พระนครศรีอยุธยา
: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

ณัฐวัตร ทิพย์นางรอง. (2555). สภาพปัญหาและแนวทางการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การ
บริหารส่วนตำบล อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (สาขาวิชาการ
บริหารการศึกษา) บุรีรัมย์ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

ทรงเดช โกรดสิน. (2550). การศึกษาปัญหาและความต้องการในการปฏิบัติงานของบุคลากรศูนย์
การศึกษานอกโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรประสานมิตร.

ทศนา แคมณี. (2549). กระบวนการเรียนรู้ ความหมายแนวทางการพัฒนาและปัญหาข้อใจ.
กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

เทิดศักดิ์ เคชคง. (2550). ความฉลาดทางอารมณ์. กรุงเทพฯ : พินเนศพรีนติ้ง.

ธีรารัง บัวศรี. (2548). ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและการพัฒนา. กรุงเทพฯ : เอราวิณการพิมพ์.

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. (2540). หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : บพิชการพิมพ์.

นพวิดี รุ่งเรือง. (2550). กระบวนการเรียนรู้และวิถีคิดของชาวประมง บ้านท่าตะเภา
จังหวัดตราด. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา) ชลบุรี :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

- นเรศ ภู โศกสูง. (2541). การศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทย.
กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- นันทะ บุตรน้อย. (2554). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- นันทพร ศรีปลั่ง. (2550). การวิเคราะห์เนื้อหางานวิจัยสื่อการสอน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
(สาขาวิชาการบริหารการศึกษา) ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นิติพร อินทรสิทธิ์. (2552). สภาพและปัญหาในการใช้หลักสูตรการนรกระบบระดับการศึกษาขั้น
พื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่าย สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (สาขาวิชาหลักสูตรและการ
สอน) ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นิรมล ศตวุฒิ. (2551). การพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นิรันดร์ วัชโรดม. (2550). การประเมินผลหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชา
ช่างยนต์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- บุษกร วงศ์สุวรรณ. (2553). การศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูการศึกษาออก
โรงเรียน จังหวัดยโสธร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา).
อุบลราชธานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ประพาฬศรี ลิมสุคนธ์. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรทาง
บัญชี วิทยาลัยบริหารธุรกิจบริหาร. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- ประไพ อุดมทัศนีย์. (2550). เจอนใจทางสังคมและคุณสมบัติส่วนตัวกับการปฏิบัติงานของ
ครูผู้สอน โครงการศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา (ศค.ช.) กรณีบ้านแมร์ดน้อยและ
แมร์ดปานแก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประยงค์ เนาวบุตร. (2554). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ประยูร ศรีประสาธน์. (2554). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหาร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. (2542). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. บุรีรัมย์ :
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

ประหยัดศักดิ์ บัวงาม. (2540). ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์

สังกัด กรมสามัญศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2542). จิตวิทยาอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือเสริมกรุงเทพ

_____. (2548). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือเสริมกรุงเทพ.

เป็รื่อง กุมุท. (2548). สื่อการสอน. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือเสริมกรุงเทพ.

พยอม ศรีสุข. (2549). ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติภาคการบริหาร

การศึกษา. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์. (2548). เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์.

ภูงงค์ บุญอภัย. (2549). ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูชายแดน ในสถานศึกษา

ขั้น พื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.

มันชรา ชรรณบุศย์. (2549). “รูปแบบการเรียนรู้,” วารสารวิชาการ. 10(6-14) 2549.

รณรงค์ เมฆมานุวัฒน์. (2543). โครงสร้างการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.

รัตตินันท์ ทวีสุขเสถียร (2557). สภาพและปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

สถานศึกษากลุ่มโรงเรียนคูเมือง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

บุรีรัมย์ เขต 4. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา) บุรีรัมย์ : บัณฑิต

วิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

รุจิรา ทะปะเสน. (2557). การปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม

อัธยาศัยในเขตจังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา)

มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2547). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ

: สุวีริยาสาส์น.

วงศ์วิศ สมนฤทธิฐิติกุล. (2550). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการทำงานของพนักงาน

ฝ่าย ปฏิบัติการ พิชซ่า อัท บริษัท ยัมเรลเทอร์รองตส์ อินเตอร์เนชั่นแนล (ประเทศไทย).

กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.

วรพจน์ นวลสกุล. (2550). “VIDEO on Demand สื่อการเรียนการสอนพื้นฐานของ e-Learning”.

วารสารประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. 254 : 8.

- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2546). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ :
 ต้นอ้อ.
- วิจิตร ศรีสะอาด และ ทองอินทร์ วงศ์โสธร. (2550). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา.
 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วิจิตร วิเศษ. (2551). ปัญหาในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญและความต้องการในการ
 รับบริการของนักศึกษา ศูนย์บริการการนอกโรงเรียนอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น.
 วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา) ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์. (2549). การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : พิมพ์ลักษณ์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2551). การพัฒนาหลักสูตรและการสอน. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองธรรม.
- วิเชษฐ์ มีบุญ. (2552). การจัดการศึกษานอกโรงเรียนหลักสูตรการศึกษานานาชาติขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
 2551 ในพื้นที่อำเภอแกลง จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (สาขาวิชาการบริหาร
 การศึกษา) ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิราพร พงศ์อาจารย์. (2548). การประเมินผลในระดับประถมศึกษาพินิจโลก. ภาควิชาทดสอบและ
 วิจัยทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ พินิจโลก : สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.
- วิโรจน์ สารัตนะ. (2542). การบริหาร หลักการ ทฤษฎีและประเด็นทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : ทิพย์
 วิสุทธิ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ศิริเทพ บุญญาลัย. (2551). ปัญหาและความต้องการในการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ
 ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอในเขตภาคกลาง. รายงานการวิจัย :
 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สังัด อุทรานันท์. (2549). พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ : วงเดือนการพิมพ์.
- สงบ ลักษณะ. (2548). แนวทางการจัดทำแผนการสอน. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สมนึก กัททิยารัตน์. (2550). การวัดผลการศึกษา. กอสินธุ์ : ประสานการพิมพ์.
- สมบูรณ์ ต้นยะ. (2549). การประเมินทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- สมพงศ์ เฟื่องดี. (2555). ปัญหาและแนวทางการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัด
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (สาขาวิชา
 การบริหารการศึกษา) บุรีรัมย์ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สมยศ นาวิการ. (2544). ทฤษฎีองค์การ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ.

สาโรช ไชยสมบัติ. (2534). ความพึงพอใจในการทำงานของครูอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด
กรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2551). การวัดและประเมินผลโดยเน้นการ
ปฏิบัติจริง. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2548). พระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

สำนักงานบริหารงานการศึกษานอกระบบ โรงเรียน. (2548). แนวทางการตรวจสอบทบทวนและ
ประเมินคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2553). รายงานการประเมินคุณภาพ
ภายนอกการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2549 – 2553. กรุงเทพฯ :
สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.

_____. (2551). หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้
ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : เพลลินสตูดิโอ.

_____. (2552). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 – 2561). กรุงเทพฯ :
พริกหวานกราฟฟิค.

_____. (2547). รายงานการประเมินการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพหุ
กรณีศึกษา. กรุงเทพฯ : ครูสภาพลาดพร้าว.

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์. (2551). คู่มือการ
จัดทำแผนปฏิบัติการ 2551. บุรีรัมย์ : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และ
การศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์.

_____. (2557). พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546.
บุรีรัมย์ : กศน.บุรีรัมย์.

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2551). กศน. ยุคใหม่ ปี 2551.
กรุงเทพฯ : รังสีการพิมพ์.

_____. (2553). คู่มือปฏิบัติงานครู กศน. ตำบล. กรุงเทพฯ : สำนักงาน กศน.

- สุชาดา วงศ์สวาสดิ์เพ็ญรุ่ง ศรีทรัพย์พานิช สุภาวดี ไชยเดชาธร. (2553). ความพึงพอใจในการฝึกทักษะตามโครงการพัฒนาและส่งเสริมเอกลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรม ของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- สุทธิวรรณ ดันตริจนาวงศ์. (2554). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหาร. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุนันท์ นาหลวง. (2552). สภาพปัญหาจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในอำเภอเมืองเชียงใหม่. ค้นคว้าอิสระ ศึกษาศตรมหาบัณฑิต (บริหารการศึกษา) เชียง : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุนีย์ ภูพันธ์. (2550). แนวคิดพื้นฐานการสร้างและพัฒนาหลักสูตร. เชียงใหม่ : The Knowledge Center.
- สุนีย์ สิงหะคเชนทร์. (2549). “หลักสูตรใหม่กับงานแนะแนว,” สารแนะแนว. 1 : 16 – 17.
- สุพัตรา ตระการพันธ์. (2549) ความรู้เรื่องหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร การดำเนินการพัฒนาหลักสูตรประกาศนียบัตรสาธารณสุขศาสตร์. กรุงเทพฯ : กองฝึกอบรมสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (2550). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : วิจิตรการพิมพ์.
- สุริยา ชาวสวน. (2556). ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารงานวิชาการในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในกลุ่มนครชัยบุรี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา) นครราชสีมา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- อรัญญา บุญยงค์. (2552). ความต้องการพัฒนาตนเองบุคลากร ด้านการศึกษา ศึกษากรณีของเทศบาลแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อรุณี เจริญจิตรกรรม. (2550). ขวัญในการปฏิบัติงานของพนักงานครูเทศบาลในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- อาชญญา รัตนอุบล. (2551). พัฒนาการการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมสำหรับผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทุมพร รุ่งเรือง. (2555). ความพึงพอใจในการทำงานที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัทอุตสาหกรรมแปรรูปโครงสร้างเหล็ก. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. (สาขาวิชาการจัดการ) นนทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- อุดม เขวกวรงค์. (2545). **หลักสูตรท้องถิ่น ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานคร
พัฒนา.
- เอกรินทร์ สิมหาศาล. (2547). **กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ : บุ๊คพอยท์.
- เอกศักดิ์ บุตรถ้ำ และคณะ. (2546). **รายงานการสังเคราะห์สารนิพนธ์การประเมินโครงการกองทุน
หมู่บ้านและชุมชนเมือง: กรณีศึกษาจังหวัดเพชรบุรี**. เพชรบุรี: ปัญญาชน.
- Arthur, G.A. (2007). "Restructuring a Traditional Junior High School into Community-Based
Intergenerational Learning Center : A Case Study of Public Agency Partnerships,"
Dissertation Abstracts International. 55(12) : 3691 ; june.
- Blum, L. & Naylor, J.C. (1982). **Industrial Psychology**. New York : Harper and Row Publishers.
- Bruner, L.S. (1969). **The Process of Education**. Massachusetta Haward University Process
Cambridge.
- Chiahg, Yi-Wen. (2007). "An Investigation into Adult Vocational Education, **Dissertation
Abstracts International**. 52(29) : 1680-A ; November.
- Clements, E. (1983). "A study of the relationship between intrinsic and extrinsic: Variables and
job satisfaction among student personnel workers in community colleges",
Dissertation Abstracts International. 43(8) : 2567-A.
- Dale, E. & et al. (1999). **Techniques of Teaching Vocabulary**. Rotterdam : Field Educational
Publication Incorporated
- Davis, K. (1983). **Human Behavior at Work : Organizational Behavior**. New York :
McGraw – Hill Book Company.
- Gallivan, M.J., et.al. (2005). "Another road to IT Turnover : The Entrepreneurial Path",
European Journal of Information Systems. 18(5) : 498 – 521.
- Gardner , Howard . (1999). **Multiple Intelligence : The Theory in Praticce** . New York : Basic
Books.
- Good, C.V. (1973). **Dictionary of Education**. New York: Mc Graw Hill Book, Co, Inc.
- Grasha, A & Riechmann, S. (2005). **Workshop Handout on Learning Styles**. Ohio : Faculty
Resource, University of Cincinnati.
- Kolb, D.A. (1976). **Organizational Psychology : An Experiential Approach**. Englewood
Cliffs, New Jersey : Prentice Hall.

- Korman, A.K. (1977). **Organization behaviour**. Englewood cliffs, N.J: Prentice-Hall.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970, August). "Determining size for research activities".
Journal of Educational and Psychological Measurement. 30(3) : 607 - 610.
- Locke, E.A. (1976). **The Nature and Causes of Job Satisfaction in Marvin D. Dunnette**
Ed. Handbook of Industrial and Organization Psychology. Chicago : Ram
McNally.
- McClelland, D. C. (1973). Testing for competence rather than intelligence. **American**
Psychologist. 28(1) :1-14.
- Mumford, E. (1972). **Job Satisfaction**. London : Longman.
- Osueke, S.M.N. (1991). "Job Satisfaction and Job Dissatisfaction of Fulltime Faculty Member
in Public Institution of Higher Education in South Dakota." **Dissertation Abstracts**
International. 52(12) : 4169-A.
- Ross, N.J. (2005). "Variables Influencing the Decision to Enter Adult Education Graduate
Programs," **Dissertation Abstracts international**. 39(5) : 2697-4 ; November.
- Secord, P.F., & Backman, C.W. (1964). **Social psychology**. New York: McGraw-Hill Book.
Sharp, Gene.
- Yoder, D. (1983). **Personnel Principles and Policies**. New Jersey : Prentice-Hall.

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ

หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือการวิจัย

หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม

ที่ ศธ.๐๕๕๕.๑๑/ว๑๑๒๒

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน นางสาวนันท์ สิทธิสาท

ด้วย นางสาวอรรพรรณ เต็นตารัมย์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง สภาพปัญหาและแนวทางในการบริหารงานของศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี อาจารย์ ดร.ธิตี ปัญญาอินทร์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ ในการทำการวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล สมคุณา)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๕๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๗๕๐๑-๒

โทรสาร ๐ ๔๕๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๕๖๘ ๑๖๕๖

ที่ ศธ.๐๕๔๕.๑๑/ว๑๑๒๒

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจรัส อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน นายพงษ์ศักดิ์ ไชยสุวรรณ

ด้วย นางสาวอรรพรรณ เต็นตารัมย์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง สภาพปัญหาและแนวทางในการบริหารงานของศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี อาจารย์ ดร.ธิตี ปัญญาอินทร์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ ในการทำการวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล สมคุณา)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๕๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๗๔๐๑-๒

โทรสาร ๐ ๔๕๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๔๖๘ ๑๖๕๖

ที่ ศธ.๐๕๔๕.๑๑/ว๑๑๒๒

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๘ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน นายทรงชัย ลิ่มตระกูล

ด้วย นางสาวอรรฉรม เต็นตารัมย์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง สภาพปัญหาและแนวทางในการบริหารงานของศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี อาจารย์ ดร.ธิตี ปัญญาอินทร์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดียิ่ง จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ ในการทำการวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล สมคุณา)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๗๔๐๑-๒

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๔๖๘ ๑๖๕๖

ที่ ศธ.๐๕๕๕.๑๑/๑๑๙๐

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจระ อำเภอมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๑๓ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือการวิจัย

เรียน

ด้วย นางสาวอรรณณ เต็นตารมย์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง สภาพปัญหาในการปฏิบัติงานของบุคลากรการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี อาจารย์ ดร.ธิตี ปัญญาอินทร์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการนี้นักศึกษามีความประสงค์ในการทดลองใช้เครื่องมือ ในการวิจัยที่จะใช้กลุ่มตัวอย่างจริงเพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ ในการวิจัย

ดังนั้น จึงขออนุญาตให้ นางสาวอรรณณ เต็นตารมย์ ใช้เครื่องมือในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง สำหรับกำหนดการทำงานผู้ทำการวิจัยจะประสานในรายละเอียดอีกครั้ง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล สมคุณา)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานคณบดี

โทร ๐ ๔๕๖๑ ๑๒๒๑ ต่อย ๗๔๐๑ - ๒
โทรสาร ๐ ๔๕๖๑ ๒๘๕๘
มือถือ ๐๘ ๖๕๖๘ ๑๖๕๖

ที่ ศธ.๐๕๔๕.๑๑/๑๑๙๖

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๑๙ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม

เรียน

ด้วย นางสาวอรรฉรม เต็นตารมย์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง สภาพปัญหาในการปฏิบัติงานของบุคลากรการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี อาจารย์ ดร.ธิตี ปัญญาอินทร์ เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการนี้นักศึกษามีความประสงค์เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการแจกแบบสอบถามผู้เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัยดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นักศึกษาเข้าเก็บข้อมูลในเขตพื้นที่ด้วย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล สมคุณา)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๕๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๗๔๐๑ - ๒

โทรสาร ๐ ๔๕๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๔๖๘ ๑๖๕๖

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง ปัญหาและแนวทางการดำเนินงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามการศึกษาปัญหาและแนวทางการดำเนินงานของครูศูนย์การเรียนรู้
ชุมชนนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย แบ่งเป็น 3 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 ปัญหาการดำเนินงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
จังหวัดบุรีรัมย์ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก
ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด
 - ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและแนวทางการดำเนินงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นข้อคำถามปลายเปิด
2. การตอบแบบสอบถามของท่านที่ตรงกับความเป็นจริง จะช่วยให้งานวิจัยครั้งนี้เกิด
ประโยชน์อย่างแท้จริง
3. ขอท่านได้โปรดตอบทุกตอนและทุกข้อ เพราะถ้าตอบไม่สมบูรณ์ แบบสอบถาม
ทั้งฉบับจะใช้ไม่ได้ และผลสรุปการวิจัยจะไม่น่าเชื่อถือ
4. ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม จะเก็บเป็นความลับและใช้เฉพาะในขอบเขตทาง
วิชาการเพื่อการวิจัยเท่านั้น

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับวุฒิ การศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. วุฒិการศึกษา ได้แก่
 - 1.1 () ปริญญาตรี
 - 1.2 () สูงกว่าปริญญาตรี
2. ประสบการณ์ในการทำงาน
 - 2.1 () ต่ำกว่า 5 ปี
 - 2.2 () 5 – 10 ปี
 - 2.3 () มากกว่า 10 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 ปัญหาการดำเนินงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์

คำชี้แจง

โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อโดยละเอียด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความ คิดเห็นการศึกษาปัญหาการดำเนินงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์ ของ ท่าน คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด เพียงข้อละ 1 ระดับ

เกณฑ์การตัดสินใจ

- 5 หมายถึง มีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีปัญหาอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ลำดับ	ปัญหาการดำเนินงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	ระดับปัญหา				
		5	4	3	2	1
	ด้านหลักสูตร					
1	หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการระบบพุทธศักราช 2551					
2	สาระเนื้อหาของแต่ละสาระการเรียนรู้					
3	สาระที่เปิดสอนสนองความต้องการของนักศึกษา					
4	ความเหมาะสมของเวลาที่ใช้ในการพบกลุ่มแต่ละหมวด วิชา					
5	เนื้อหาหมวดวิชาที่เรียนมีกิจกรรมให้ปฏิบัติ					
6	การประยุกต์เนื้อหาหมวดวิชาที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน					
7	การนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ไปประกอบอาชีพหรือใช้ ในชีวิตประจำวัน					
8	การทำความเข้าใจเนื้อหาบางหมวดวิชา เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ					
9	ความเหมาะสมของเนื้อหาหมวดวิชาที่เรียนกับสภาพสังคม ในปัจจุบัน					
10	การมีส่วนร่วมชมในการจัดทำหลักสูตร					
11	การวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลาง ของกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและความต้องการ ของสังคม ชุมชน และท้องถิ่น					
12	สถานศึกษามีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและประเมิน กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึง ประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย รวมทั้ง คณะกรรมการสถานศึกษา					
13	โครงสร้างหลักสูตรและสาระต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ใน หลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์เป้าหมายและ คุณลักษณะที่พึงประสงค์					

ลำดับ	ปัญหาการดำเนินงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	ระดับปัญหา				
		5	4	3	2	1
14	การติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร					
15	การนิเทศการใช้หลักสูตร					
16	ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ความเหมาะสมของกิจกรรมที่ครูจัดในการพบกลุ่มกับ นักศึกษา					
17	การให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการกิจกรรมการเรียนการ สอนในการพบกลุ่ม					
18	กิจกรรมการให้ความรู้ ความเข้าใจเรื่องการทำ โครงการ					
19	การแนะนำและให้คำปรึกษาในการจัดทำโครงการ					
20	การวางแผนร่วมกันระหว่างครูและนักศึกษาในการเรียน การสอนแต่ละภาค					
21	การใช้แหล่งเรียนรู้เป็นสถานที่ในการพบกลุ่ม					
22	ความเหมาะสมของสถานที่และบรรยากาศการพบกลุ่ม ที่เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้					
23	ทักษะความรู้ความชำนาญในการถ่ายทอดความรู้ของครู					
24	การสอดแทรกความรู้เรื่องคุณธรรมจริยธรรมให้กับ นักศึกษาในกิจกรรมการพบกลุ่ม					
25	ครูเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรม พัฒนา คุณภาพชีวิต					
26	การกระจายและหมุนเวียนการให้บริการสื่อต่าง ๆ ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
27	การให้บริการวัสดุอุปกรณ์และสื่อที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน					
28	การจัดบริการให้ความรู้และสารบบนึ่งตามความต้องการ ของนักศึกษา					
29	การจัดกิจกรรมที่พัฒนาทักษะเพื่อให้เกิดการเรียนรู้					

ลำดับ	ปัญหาการดำเนินงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	ระดับปัญหา				
		5	4	3	2	1
30	ด้านสื่อการเรียนการสอน ความเหมาะสมของสื่อการเรียนการสอนกับหมวดวิชา ที่เรียน					
31	ความเหมาะสมของเครื่องคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตกับ จำนวนนักศึกษา					
32	การจัดป้ายนิเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ศูนย์การเรียนรู้ ชุมชน					
33	การใช้แหล่งข้อมูลและแหล่งวิทยากรในการศึกษาค้นคว้า					
34	การจัดให้นักศึกษาชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV)					
35	การใช้สื่อ/อุปกรณ์อื่น ๆ ในการพบกลุ่มของครู					
36	ความเข้าใจของนักศึกษาต่อคำสั่งและเนื้อหาในใบงาน ที่ครูมอบหมาย					
37	ความเหมาะสมของสื่อและอุปกรณ์ที่นำมาใช้กับวัยของ นักศึกษา					
38	การเตรียมตัวของครูในการใช้สื่อและเทคโนโลยี					
39	ความทันสมัยของสื่อและเทคโนโลยีที่ใช้ในการพบกลุ่ม ที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน					
40	ความจำเป็นในการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อ การศึกษาในการจัดการเรียนการสอนและการดำเนินงาน ของครู					
41	ประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา					
42	การนำสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาปรับ ใช้ในองค์กร					
43	ความร่วมมือในการผลิต จัดหาและพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา					

ลำดับ	ปัญหาการดำเนินงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	ระดับปัญหา				
		5	4	3	2	1
	ด้านการวัดและประเมินผล					
44	การวัดผลและประเมินผลก่อนและหลังเรียน					
45	การจัดองค์การภายนอกเข้ามาประเมินผล					
46	การจัดตั้งคณะกรรมการภายในเพื่อประเมินผล					
47	การวัดผล ประเมินผลการเรียนของนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ					
48	การจัดทำแบบสอบถามเพื่อให้ประชาชนเป็นผู้ประเมินผล ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน					
49	การสรุปรายงานผลการปฏิบัติงานของศูนย์การเรียนรู้ ชุมชน					
50	การกำกับดูแล ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน					
51	การประเมินผลตามเกณฑ์ที่กำหนด					
52	การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลการดำเนินงาน					
53	การนำผลการประเมินที่ได้ไปปรับปรุงการดำเนินงาน					
54	การอธิบายจุดมุ่งหมายและเกณฑ์การวัดผลให้นักเรียน ทราบก่อนเมื่อเริ่มทำการพบกลุ่ม					
55	ความสอดคล้องของแบบทดสอบกับเนื้อหาหมวดวิชาใน หลักสูตร					
56	ความสอดคล้องของเกณฑ์การวัดผลและประเมินผล ปลายภาคกับวิธีจัดการเรียนการสอน					
57	การนำผลการวัดและประเมินมาพัฒนาปรับปรุงการเรียน การสอน					
58	ส่งเสริมให้ครูและนักศึกษาร่วมกันออกแบบการวัดและ ประเมินผล					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและแนวทางการดำเนินงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัย สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยจังหวัดบุรีรัมย์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือและสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม

นางอรวรรณ เต็นตารัมย์

นักศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ภาคผนวก ค

ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ

แบบสอบถาม	ค่า t	แบบสอบถาม	ค่า t
ข้อ 1	8.15	ข้อ 26	9.46
ข้อ 2	9.08	ข้อ 27	9.05
ข้อ 3	7.30	ข้อ 28	6.48
ข้อ 4	9.14	ข้อ 29	5.89
ข้อ 5	8.86	ข้อ 30	10.37
ข้อ 6	9.35	ข้อ 31	11.80
ข้อ 7	2.45	ข้อ 32	8.46
ข้อ 8	6.58	ข้อ 33	10.49
ข้อ 9	7.89	ข้อ 34	11.94
ข้อ 10	7.33	ข้อ 35	11.03
ข้อ 11	8.43	ข้อ 36	8.77
ข้อ 12	8.39	ข้อ 37	7.63
ข้อ 13	8.12	ข้อ 38	3.21
ข้อ 14	8.20	ข้อ 39	2.68
ข้อ 15	7.23	ข้อ 40	3.22
ข้อ 16	9.38	ข้อ 41	3.18
ข้อ 17	5.46	ข้อ 42	8.44
ข้อ 18	8.39	ข้อ 43	5.72
ข้อ 19	7.46	ข้อ 44	6.67
ข้อ 20	9.72	ข้อ 45	5.70
ข้อ 21	8.53	ข้อ 46	4.94
ข้อ 22	7.93	ข้อ 47	3.73
ข้อ 23	14.25	ข้อ 48	4.30
ข้อ 24	11.24	ข้อ 49	5.00
ข้อ 25	9.89	ข้อ 50	4.79

ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (ต่อ)

แบบสอบถาม	ค่า t
ข้อ 51	5.87
ข้อ 52	4.24
ข้อ 53	2.82
ข้อ 54	4.05
ข้อ 55	2.15
ข้อ 56	2.83
ข้อ 57	5.08
ข้อ 58	2.31

ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.9567

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวอรวรรณ เต็นตารัมย์
วันเดือนปีเกิด	วันที่ 28 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2518
ที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 193 ตำบลสะแกห้า อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000
ตำแหน่ง	ครู กศน. ตำบล
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2533 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนโนนคูมรัฐราษฎร์ พ.ศ. 2538 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนสาทร่ววิทยาคม พ.ศ. 2546 ปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) การศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา พ.ศ. 2560 ปริญญาโท ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวอรพรรณ เต็มตารัมย์
วันเดือนปีเกิด	วันที่ 28 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2518
ที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 193 ตำบลสะแกง อำเภอบึงบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000
ตำแหน่ง	ครู กศน. ตำบล
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2533 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนโนนตูมรัฐราษฎร์ พ.ศ. 2538 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนสาทร้ายวิทยาคม พ.ศ. 2546 ปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) การศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา พ.ศ. 2560 ปริญญาโท ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์